

MİLLET MECLİSİ

TUTANAK DERGİSİ

44. Birleşim

22 . 1 . 1965 Cuma

İçindekiler

	Sayfa		Sayfa
1. — Geçen tutanak özeti	114	gili kanunların bazı hükümlerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tasarısı»nın görüşülmesinin bitirilmesine kadar çalışma saatlerinin, resmî tatil günleri de dâhil olmak üzere, her gün saat 14 ten 16,30 a ve 18,30 dan 24 e kadar devamına dair önergesi.	115:118
2. — Gelen kâğıtlar	114	5. — Görüşülen işler	118
3. — Yoklama	115	1. — Seçimlerle ilgili kanunların bazı hükümlerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve Adalet ve Anayasa Komisyonlarından seçilen altışar üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu. (1/773) (S. Sayısı : 797 ve 797 ye 1 nci ek) [Dağıtma tarihi : 18 . 1 . 1965]	118:169,170:173, 174:177,178:181
4. — Başkanlık Divanının Genel Kurula sunuşları	115		
1. — İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca'nın, İçtüzüğün 140 - 141 nei maddeleri uyarınca bir kaç madde, tasarı ve teklif hakkında bir kaç ayrı kutuya oyların atılması suretiyle birden açık oylama yapılabileceğine dair demeci.	115		
2. — İzmir Milletvekili Nihad Kürşad'ın, Genel Kurulun çalışma saatlerinin düzenlenmesine dair önergesi.	115		
3. — C. H. P., C. K. M. P. ve Y. T. P. Grup Başkanvekillerinin, «Seçimlerle il-			

1. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Aydın Milletvekili Orhan Apaydın'ın, geçen tutanak özeti hakkında söz alarak, Seçim Kanunu görüşülürken sadetten çıkılarak kişisel konularla uğraşıldığı ve karşılıklı suçlama veya övgülere yer verildiği yolunda yaptığı konuşmasına, Başkanlıkça; dünkü oturuma özel olmıyan bu durumdan kesin olarak kaçınılması gerektiği şeklinde cevap verildi.

Konya Milletvekili Faruk Sükan'ın, Hükümetin çok taraflı NATO nükleer gücüne katılmayı kabul etmemesinin ve üstelik Sovyet Rusya Parlâmento Kurulu Başkanı Podgorni başkanlığındaki kurulun Türkiye gezisinin bu sıraya raslamasının dış ülkelerde yarattığı tepkilere ve yorumlara dair yaptığı konuşmasını, Dışişleri Bakan Vekili Kemal Satır, sözü edilen konuların 2 - 3 gün içinde Yüce Meclise açıklanacağı yolunda cevaplandırdı.

İzmir Milletvekili Ali Naili Erdem'in, Anaya-

sanın iki yıl içerisinde çıkarılmasını gördüğü kanunlar dururken seçimlerle ilgili son kanun tasarısının öne alınmasının, eldeki protokola aykırı düştüğünü öne sürmesine karşılık, Başkanlıkça, bir konunun Yüce Meclisçe öteki işlerden önce görüşülmesine karar verilmesi halinde buna karşı konulamıyacağı cevabı verildi.

Seçimlerle ilgili kanunların bâzı hükümlerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tasarısının tümü üzerindeki görüşmeler bitirilerek birinci maddesi üzerinde uzun bir süre görüşüldü.

22 Ocak 1965 Cuma günü saat 14 te toplanılmak üzere (Saat 21,08 de) Birleşime son verildi.

	Kâtip
Başkan	Yozgat
Fuad Sirmen	Veli Uyar
	Kâtip
	Kastamonu
	Sabri Keskin

2. — GELEN KÂĞITLAR

Teklif

1. — Diyarbakır Milletvekili Recai İskenderoğlu ve üç arkadaşının, Anayasanın 3 ncu geçici maddesi gereğince Millet Meclisinde uygulanan 1 Kasım 1956 tarihli T. B. M. M. Dahilî Nizamnamesinin 136 ncı maddesinin ilk fıkrasına bâzı hükümler eklenmesine dair İçtüzük teklifi (2/799) (Anayasa Komisyonuna)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 14.00

BAŞKAN — Fuad Sirmen

KÂTIPLER : İsmet Kapısız (Yozgat), Süreyya Öner (Siirt)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, birleşimi açıyorum.

3. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır. İsimleri okunan arkadaşlar bulduklarını yüksek sesle ifade etsinler.

(Yoklama yapıldı)

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarım, ismi okun-

duktan sonra gelmiş olan arkadaşımız varsa kaydettirsin.

Muhterem arkadaşlarım, çoğunluğumuz vardır, müzakerelere başlıyoruz.

4. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — *İstanbul Milletvekili Coşkun Kırca'nın, İçtüzüğü'nün 140 - 141 nci maddeleri uyarınca birkaç madde, tasarı ve teklif hakkında birkaç ayrı kutuya oyların atılması suretiyle birden açık oylama yapılabileceğine dair demeci.*

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Oylamanın usulü hakkında söz rica ediyorum.

BAŞKAN — Ne hakkında efendim?

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Oylamaya İçtüzüğü'nün 140 - 141 nci maddelerinin uygulanması hakkında söz rica ediyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım, Sayın Başkan, şayet aynı madde üzerinde verilmiş muhtelif önergeler var ise ve bu muhtelif önergelerden birden fazlası için açık oya başvurulması istenmişse bu takdirde İçtüzüğü'nün 140 - 141 nci maddelerinin uygulanmasını rica ediyorum. 140 nci madde «birkaç madde, lâyiha veya teklif hakkında açık rey istihali taaddüdederse varakaların muhtelif kutulara aynı zamanda atılması suretiyle icra olunabilir» der. 141 nci madde de bu muamelenin kutuların sıralar arasında gezdirilmesi suretiyle yapılmasına dairdir. Müzakereleri kolaylaştırmak ve Meclisi çalıştırabilmek için bu usule başvurulmasını Başkanlıktan rica ediyorum. (Ortadan ve sağdan bravo sesleri, alkışlar)

2. — *İzmir Milletvekili Nihad Kürşad'ın, Genel Kurulun çalışma saatlerinin düzenlenmesine dair önergesi.*

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar; Başkanlığa sunulmuş bir önerge vardır. Bu önerge üzerinde Başkanlığın sunuşu olarak görüşlerimizi arz edeceğiz. Önergeyi okutuyorum.

Sayın Riyasete

Riyaset Divanının Meclisin mesai saatlerini tanzim etmesini ve Heyeti Umumiyenin kararına arzını rica ve talebedirim. Saygılarımla.

İzmir

Nihad Kürşad

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, bu takrir üzerine bugün Başkanlık Divanı toplanmış ve şu yolda bir karar ittihaz etmiştir. Arz ediyorum.

Mecliste ekseriyet mevcudoldukça ve müzakerelerin kesilmesi yolunda bir karar alınmadıkça, müzakerelere devam edileceğinin tabii olduğu hususunun Yüce Heyete arzına karar verilmiştir.

3. — *C. H. P., C. K. M. P. ve Y. T. P. Grup Başkanvekillerinin, «Secimlerle ilgili kanunların bazı hükümlerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tasarısı» nun görüşülmesinin bitirilmesine kadar çalışma saatlerinin, resmî tatil günleri de*

dâhil olmak üzere, her gün saat 14 ten 16,30 a ve 18,30 dan 24 e kadar devamına dair önergesi.

BAŞKAN — Bir diğer taktir vardır, okutuyorum.

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

1. Seçimlerle ilgili kanunların bazı hükümlerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tasarısının görüşülmesine, resmî tatil ve hafta sonu tatili günleri de dâhil olmak üzere haftanın bütün günleri devam edilmesini;

2. Bu maksatla, her gün saat 14.00 den 16,30 a ve 18,30 dan 24.00 e kadar toplanılmasını;

3. Bu tasarının, sözlü sorular dâhil olmak üzere, diğer bütür konulara takdimen görüşülmesine devam olunmasını; ve

4. Söz konusu tasarının maddeleri üzerindeki konuşmaların 10 ar dakikayla sınırlanmasını raz ve teklif ederiz.

C. H. P. Grubu

C. K. M. P. Grubu

Başkanvekili

Başkanvekili

Maras

Sivas

Kemalî Bayazıt

Cevad Odyakmaz

Y. T. P. Grubu Başkanvekili

Hatay

Şkip İnal

BAŞKAN — Taktir hakkında mı söz istiyorsunuz Sayın Bağcıoğlu?

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maras) — Evet.

BAŞKAN — Buyurunuz.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maras) — Muhtem arkadaşlar verilmiş bulunan bu iki taktir hakkında maruzatımı arz etmek istiyorum. Bir defa birinci taktir, tamamen İctüzüğe aykırı bulunmaktadır. Şimdiye kadar yapılan tatbikata göre, beş kişi ayağa kalkıp da ekseriyet olmadığını ifade ederse, yoklama yapılır. Tatbikat böyle idi. Fakat Sayın Burhan Apaydın arkadaşımızın vermiş olduğu İctüzüğü tadil eden teklifi, Anayasa Komisyonunda görüşülmüş ve Yüce Mecliste kabul edilmiş bulunmaktadır. Bu İctüzük tadiline göre, tadilden itibaren tatbikat kabul etmiş olduğumuz İctüzük tadili itibariyle maddesine göre şöyle yapıyordu. Her zaman, beş kişi ayağa kalkıp ekseriyetin olmadığını ifade ettiğinde yoklama yapılmaz, ekseriyeti var farzetmek lâzımdır. Ancak, bir meselenin oylanması, her hangi bir hususta karar alınması için oylanması bahis

mevzuu olduğunda, «her hangi bir taktir verilip de bu taktir oya vaz'edileceği sırada üyelere beş kişi kalkar da, ekseriyetin bulunmadığını ifade ederse yoklama yapılır» şekline tebdil edilmişti. Maalesef; Başkanlık Divanında, Başkan olarak bulunan Sayın Fuad Sirmen, iki günden beri tatbik ettiği usul ile İctüzüğün tebdil edilmiş olan bu maddesine dahi riayet etmemekte ve her hangi bir oylama bahis mevzuu olduğunda bir taktir verilip de bu taktirin oylanması istendiğinde kalkın beş kişinin yoklama yapılması hakkındaki talebini dahi nazarı itibara almadan, ekseriyet vardır şeklinde bu oylamayı işari oyla yapmaktadır.

Arkadaşlar, bu yanlış tatbikatın çok daha yanlış bir hale ifrağı mahiyetinde olacak olan bu birinci taktiri böylece kabul etmek mümkün değildir. Kaldı ki, ikinci taktir de son derece Meclisi ve bir kanun üzerinde görüşmekte bulunan üyeleri fikirlerini serdetmekten alıkoyma mahiyette olması itibariyle kabule şayan değildir.

Arkadaşlar... (Orta sıralardan gürültüler.)

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz, arkadaşlar.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Devamla) — Kanunun çıkarılmaması için Anayasanın ve İctüzüğün Adalet Partisine tanınmış olduğu hukuki ve kanuni imkânları obstrüksiyonlar şeklinde tatbik etmesini istemiyen Yüce Heyetinizin bu istenmeme hakkındaki kanaatine hürmet ederiz. Ama, müsaade buyurunuz, Anayasanın ve İctüzüğün vermiş olduğu haklı taleplerimizi, haklı obstrüksiyonlarımızı yapmamıza karşı tezyif edici mahiyette davranışlarda bulunmayınız. Arkadaşlar diyorsunuz ki.... (Gürültüler)

BAŞKAN — Arkadaşlar oturduğunuz yerden müdahale etmeyiniz, lütfen.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Devamla) — Diyorlar ki, konuşmalar on dakikaya inhisar ettirilsin. Daha konuşmalara başlanmamıştır. Kimlerin konuşacağı da belli değildir. Belki de bir madde veya fıkra hakkında hiç konuşma yapılmıyacaktır. İstikbale muzaf her hangi bir müzakere açılmadan, böyle bir taktir vermek mümkün müdür?

Arkadaşlar, kanun o derece kanun tekniğinden, kodifikasyon tekniğinden mahrum bulunmaktadır ki, her hangi bir madde üzerinde uzun

boylu görüşülmeyle icabettirecek durumdadır. Komisyonumuzdaki mesaimizde bir madde halinde getirilmiş bulunan bu kanunun bendlerini hiç olmazsa maddelere böldürebilirdik. Kanunda öyle maddeler var ki, sistemin esasını teşkil ediyor. Meselâ; seçimlerin hangi tarihte yapılması hususu; Haziranda mı yapılsın, Mayıs'ta mı yapılsın, Ekimde mi yapılsın? Bu husus hakkında fikir beyan edecek olan parti grup sözcüleri veya şahısları adına konuşacak arkadaşlarımızdan kimler konuşacağını biliyor muyuz ki; on dakikaya bunları sığdırmak için taktir vermiş bulunalım. Bu mümkün değildir. Bu göstermektedir ki; bu kanunun ne derece sakim usuller getirdiğini, bu usullerin memleket bünyesine ne derece zarar verebileceğini ifade etmek için gayret sarf eden Adalet Partisi sözcülerine ve şahısları adına yapacak konuşmacılara imkân vermemek, hiç olmazsa bu imkânı sınırlandırmak gayesine mâtuftur. Yanlış bir taktiktir. Lütfen arkadaştan istirham ediyorum, taktirini geri alsın. Bu Mecliste böyle bir usul ihlas etmişim. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Kırcâ, lehinde değil mi?

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Lehinde..

BAŞKAN — Buyurunuz.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Çok muhterem arkadaşlarımız, eğer Yüce Mecliste ana muhalifet kanadını teşkil eden bir parti, Anayasama, kanunların ve İktüzüğün kendilerine tanıdığı hakları, bu hakları merrî hukuk nizamında ve zedelişindeki gayeden başka bir gaye uğruna yani obstrüksiyon gayesi uğruna yani Meclisi çahştırmamak gayesi uğruna yani çok hürmetkâr olduklarını söyledikleri milli iradenin tecellisini engellemek uğruna kullanırsa, Meclisin ekseriyeti elbetteki, milli iradenin tecellisini sağlayacak tedbirleri almasını bilecektir. (C. H. P. sıralarından alkışlar ve bravo sesleri. Adalet Partisi sıralarından protesto gürültüsü, sıra kapaklarına vurmalar.)

Muhterem arkadaşlarımız, hiçbir kuvvet, Türkiye Büyük Millet Meclisinin yüce kanaatlerinden biri olan, Millet Meclisini bütün bir Dünyanın seçmiş kütlésinin huzurunda, vazifesinden feragât etmiş yerine bir boşluk bırakmış gibi bir tehlikeli durumu yaratmanızı engelliyeceğiz. (Ortadan bravo sesleri)

Eğer, fikirlerinizi söylemek isteseydiniz, bu

raya gelir o fikirlerinizi söylerdiniz. Biraz önce konuşan Sayın Kemal Bağcıoğlu arkadaşım fikirlerini söylemek isteselerdi, yoklama yapılırken dışarıda durmaz, burada bulunur ve fikirlerini söylemek imkânına sahibofurdu.

Muhterem arkadaşlarımız; şunu belirtmek isterim ki; dünyanın bütün parlâmentolarında her şeyden evvel maksat, lâf söylemek değildir; iş çıkarmaktır. Bu maksatla dünyanın bütün parlâmentolarında olduğu gibi, bizim Parlâmentomuzda da icabında zaman kayıtlamaları ekseriyetin reyine dayanılarak alınabilir. Ayrıca, burada hiç kimse, hiç kimseye tahakküm etmemektedir. Burada alınacak bir ekseriyet kararı, sadece Cumhuriyet Halk Partisinin değil, Cumhuriyet Halk Partisi ile birlikte ve onun kadar Yüce Meclisin çalışmasını arzu eden, Yüce Meclisi efkârı umumiye önünde terzîl edilmiş durumda kalmamasını isteyen bir ekseriyetin eseri olacaktır. (Ortadan ve sağdan, bravo sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Nevzat Şener, aleyhte değil mi?

NEVZAT ŞENER (Amasya) — Evet.

BAŞKAN — Buyurunuz.

NEVZAT ŞENER (Amasya) — Çok muhterem arkadaşlarımız, Coşkun Kırcâ arkadaşımızın biraz evvel yaptığı teklifin aleyhinde konuşacağım.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Ben değilim teklifi yapan. (C. H. P. si sıralarından gürültüler.)

BAŞKAN — Gülecek bir şey yok. Müsaade ediniz ve oturduğunuz yerden müdahale etmeyiniz.

NEVZAT ŞENER (Devamla) — Yapılan teklifte açık oy istihali için 15 imzalı önergelerin hepsini teker teker değil de topluca ve ve hattâ oy kutularının sıralar arasında dolaştırılması suretiyle oylamanın yapılması teklif edilmektedir. İktüzüğün 137-inci maddesi..

BAŞKAN — Sayın Şener, o hususta söz vermiş değilim. Taktirin aleyhinde verdim. (C. H. P. si sıralarından gürültüler)

NEVZAT ŞENER (Devamla) — Taktirin aleyhinde konuşuyorum.

BAŞKAN — Yok öyle birşey.. Siz şimdi okunmuş olan taktir üzerinde konuşacaksınız ve oya sunulacaktır.

NEVZAT ŞENER (Devamla) — Sayın Başkanım, biraz evvel burada konuşan Coşkun Kırcı arkadaşımız, oy kutularının sıralar arasında dolandırılmasını ifade etmedi mi?

BAŞKAN — Efendim, ilk önce söz istedi riyaşetin tutumu hakkında görüşünü beyan etti, geçti o.. Şimdi okunan taktir üzerinde konuşacaksınız.

NEVZAT ŞENER (Devamla) — Peki. onun hakkında konuşayım, efendim. Günlerden beri

memleket efkârı umumiyesini alaâkadar eden bu kadar mühim bir konu üzerinde, gerek hatiplerin gerekse grupların görüşlerine geniş bir yer vermek lâzımdır. Onların konuşmalarını on dakika gibi bir zamanla tahdidedersek, her türlü fikirlerin bu kürsüden söylenmesine imkân vermemiş olur. Bu bakımdan okunan taktirin aleyhinde oy kullanmanızı rica ediyorum.

BAŞKAN — — Arkadaşlar, taktiri oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

5. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER :

1. — Seçimlerle ilgili kanunların bazı hükümlerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve Adalet ve Anayasa Komisyonlarından seçilen altışar üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu. (1/773) (S. Sayısı: 797 ve 797 ye 1 nci ek) [Dağıtma tarihi : 18 . 1 . 1965]

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar; birinci maddenin müzakeresi bitmiş, kifayet taktiri kabul edilmiş, tadil önermeleri de oya sunulmaktadır. Dün oya sunulmamış olan taktiri okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Seçimlerle ilgili kanun tasarısının birinci maddesinin ikinci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ederim.

«1. a) İlçe seçim Kurulu Başkanı, tüzüklerine göre ilk genel kongresini yapmış olup, en az onbeş seçim çevresinde altı aydan beri il ve ilçe teşkilâtını kurmuş bulunan veya ilk genel kongresini yapmış olmak kaydıyla Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosunda grupu olan ve o ilde seçime katılan siyasi partilere birer kişinin adını iki gün içinde bildirilmesini tebliğ eder.»

Çorum

İhsan Tombuş

Millet Meclisi Başkanlığına

Tasarımın birinci maddesinin değiştirilmesine dair İhsan Tombuş tarafından verilen taktirin açık oya konulmasını arz ederiz.

Maraş

Kemal Bağcıoğlu

Edirne

Talât Asal

Çorum

İhsan Tombuş

İstanbul

Ziya Altınöğlü

Çanakkale	Gümüşane
Refet Sezgin	Sabahattin Savacı
İstanbul	Rize
Hüsamettin Tiyaşan	A. Hikmet Güner
Edirne	Eskişehir
İlhami Ertem	Aziz Zeytinöğlü
Kastamonu	Amasya
Osman Zeki Oktay	Nevzat Şener
Antalya	Aydın
Hasan F. Boztepe	Reşat Özarda
Ağrı	Antalya
Nevzat Güngör	Nazmi Kerimoğlu
	Tokat
	Mehmet Kazova

BAŞKAN — Arkadaşlar; bu taktirin açık oya sunulması hakkında verilmiş olan 15 imzalı taktire göre açık oya sunulması icabetmektedir. Coşkun Kırcı arkadaşımızın, kutuların dolandırılması suretiyle oy toplanması hakkındaki teklifi itiraz vuku bulmadığı takdirde yapılabilir. İtiraz edildiği takdirde, İktüzüğümüzün 137 nci maddesinin hükümlerine göre ya hitabet kürsüsüne kutu konularak isimleri okunan arkadaşlar reylerini birer birer atar, kullanır; ya da, dün veya evvelki gün yaptığımız gibi, arkadaşların isimleri okunur, her ismi okunan arkadaş kabul, ret veya çekinse olduğunu ifade eder.

Sayın Şener arkadaşımız, siz itiraz mı ediyorsunuz, kutuların dolandırılmasına?

NEVZAT ŞENER (Amasya) — Evet.

BAŞKAN — İtiraz vâkı olduğuna göre, kutuların dolandırılması suretiyle oy toplama muamelesi yapılamıyacaktır. («Sepete koyalım» sesleri)

Efendim, hitabet kürsüsüne kutuyu koydur-

çağım. İsimleri okunan arkadaşlar birer birer reylerini kullanırlar.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Reis Bey, 140 ncı maddeyi olduğu gibi tatbik ediniz. Eğer başka açık oy hali varsa, hepsi bir arada okunsun, Komisyona iştirak edip etmiyeceği sorulsun; ondan sonra hepsini birden oylıyalım, 140 ncı maddeye göre..

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, başka takrir yoktur. Diğer takrirlerin hepsi dün oylanmış ve neticelendirilmiştir. Yalnız bu takrir vardır.

Sayın Komisyon, bu takrire katılıyor musunuz?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HAYRİ MUMCUOĞLU (Tekirdağ) — Katılmıyoruz efendim.

MEHMET KAZOVA (Tokat) — Sayın Başkan, zarflar dağıtılsın ve zarfların içerisinde oylar atılsın.

BAŞKAN — Müsaade buyurunuz, zarfları dağıttıracağım, arkadaşlarımızın tereddütleri varsa zarfların içerisinde de oylar toplanabilir. Zarfları dağıttınız, efendim. Vazifeliler kürsüye iki sepet koysunlar.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Daha evvel alınmış olan karar gereğince, açık oy takriri verenlerin oyunu kullanıp kullanmadıklarının tesbitini rica ederim.

BAŞKAN — Tesbit ediyoruz, efendim.

Muhterem arkadaşlar, takriri kabul edenler, beyaz; takriri reddedenler, kırmızı; çekinse oy kullanmak isteyenler yeşil oy pusulası kullanacaklardır. Yanında matbu oy pusulası olmayan arkadaşlar, Riyaset Divanı kâtibine ismini yazdıracak ve beyaz bir kâğıt üzerine oyunun mahiyetini, intihap dairesini ve ismini yazacaktır.

ALİ BARAN NUMANOĞLU (Nevşehir) — Komisyon önergeye iştirak ediyor mu?

BAŞKAN — Önergeye iştirak etmediğini beyan etti.

Şimdi, hangi intihap dairesinden oylamaya başlayacağımıza dair kura çekiyorum: Manisadan başlıyoruz.

(Manisa milletvekillerinden başlanarak oylar toplandı)

BAŞKAN — Oyunu kullanmayan arkadaşlarımız varmı efendim? (Var sesleri) Lütfen çabuk

kullanınız. Oyunu kullanmayan arkadaşlarımız lütfen çabuk olunuz, efendim.

Başka oyunu kullanmayan? Yok.

Oy toplama muamelesi bitmiştir.

Muhterem arkadaşlar, Sayın İhsan Tombuş'un verdiği önergenin açık oylaması neticesini arz ediyorum :

354 arkadaş oya iştirak etmiştir; (129) kabul, (223) ret, (2) çekinse. Böylece takrir reddedilmiştir.

Şimdi zarflarla oy puslaları tamamen aynı çıkmıştır. Yalnız Adana Milletvekili Mehmet Geçioğlu arkadaşımızın zarfından kendi ismini havâ, yapışık koparılmaya neticesi iki oy pusulası çıkmıştır, birisi iptal edilmiştir.

Birinci maddenin oylanması için de 15 imza ile verilmiş açık oy için bir takrir vardır, takriri okutuyorum.

BURHAN APAYDIN (Ankara) — Bu takrir üzerinde söz istiyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

1 nci maddenin açık oya konulmasını arz ederiz.

İzmir	Rize
Muzaffer Döşemeci	Arif Hikmet Güner
Çorum	Maras
İhsan Tombuş	Kemal Bağcıoğlu
İstanbul	Çanakkale
Ziya Altanoğlu	Refet Sezgin
Yozgat	İstanbul
Turgut Nizamoglu	Hüsamettin Tiyanşan
Eskişehir	Giresun
Aziz Zeytinoglu	Nizamettin Erkmen
Kastamonu	Tokat
Osman Zeki Oktay	Mehmet Kazova
Aydın	İzmir
Melâhat Gedik	Mehmet Ali Aytaş
	İsparta
	Ali İhsan Balım

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, Reşit Ülker arkadaşımız tarafından bir takrir verilmiştir. Bu, tasnif yapıldığı sırada diğer maddelerin müzakeresine devam olunmalıdır, şeklindedir. Riyaset bunu mümkün görmemektedir. Çünkü 1 nci maddenin alacağı şekil 2 nci maddeye müessir olabilir. Bu bakımdan muameleye koymuyorum.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Ülker.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım, Meclisimizin bugüne kadar ki temülünde, komisyon bir maddeyi geri aldığı takdirde dahi, diğer maddeler üzerinde müzakere devam etmektedir. Şimdi komisyon bir maddeyi geri almamış ama, bu madde üzerinde oylama devam ediyor ve Meclis de bunu bekliyor. Bu beklemeye hiçbir sebep mevcut değildir. Birinci maddenin kabul veya reddedilmesinin ikinci maddeye bir tesiri mevcut değildir. Nitekim Kira Kanununun birinci maddesi reddedildi, ikinci maddesi reddedildi. Reddedildiği zaman netice itibarıyla, onu Komisyon geri alır. Bu bakımdan, zaman kazanmak için taktirim usule uygundur. Kabulünü istirham ediyorum. İsrar ediyorum.

BAŞKAN — İsrar ediyorsunuz.

Sayın Burhan Apaydın.

BURHAN APAYDIN (Ankara) — Sayın arkadaşlarım, açık oy talepleriyle Millet Meclisi çalışamaz bir hale gelmiştir, denebilir. (Sağdan ve ortadan «Bravo» sesleri.) Anayasamızın 64 ncu maddesinde; kanun koymak Türkiye Büyük Millet Meclisinin yetkilerindedir, denmektedir. Açık oy talepleriyle Millet Meclisinin kanun koymak yetkisi hâldar edilmek istenmektedir, arkadaşlarım. (Ortadan «Bravo» sesleri.) Anayasanın bu hükmünü hiçbir kuvvet, hiçbir siyasi teşekkül asla çiğneyemez, arkadaşlar. Bu hükmün icrasını Türkiye Büyük Millet Meclisini hiçbir kuvvet mâni hale sokamaz. Türkiye Büyük Millet Meclisinin başta gelen en mühim hususiyeti millî egemenliği temsil ve yasama yetkisini kullanmaktır. (Soldan, keyfi konuşuyorsun sesleri.) Keyfiligi söyleyeceğim, şimdi; keyfilik nedir? Keyfilik bu tarzda hareket etmektir, asıl.

Şimdi arkadaşlarım, kanun koyma yetkisini ne maddî bir baskı ile ne de mânevî bir baskı ile tahdidetmek mümkün olmadığı gibi, kanun koyma yetkisini şu veya bu yönden kullanılmaz hale getirmeye, hiçbir kimsenin hakkı yoktur.

Arkadaşlarım, şimdi ifade etmek istediğim ikinci husus şudur : Millet Meclisi, kanun çalışmalarında 15 kişinin tahakkümü altına sokulamaz arkadaşlarım. Bu Meclis, onbeş kişinin isteğine göre, milletin menfaatlerini bir kenara atacak bir Meclis değildir. Bu hareket,

yalnız bu kanundan dolayı olmamıştır, bu Mecliste. Ne zaman ki, önemli mevzular gelmiştir; ama şu veya bu nokta nazardan, taraftarı vardır veya yoktur; bu meselenin aydınlığa kavuşması için müzakerelerin usulüne uygun cereyanı önlemek istendiği gibi, Millet Meclisinin iradesinin tezahürü de önlenmek istenmiştir. Arkadaşlar, bu demokratik bir usul değildir. Millet Meclisi millî iradeyi temsil eder. Hiçbir parti ben millî iradeyi temsil ediyorum diye, bu Meclis içinde bir iddiada bulunamaz. Bu Meclis, seçimin yapılacağı son dakikaya kadar bu Meclis millî irade ile millî menfaatleri temsil eder. Bunun dışında hiçbir siyasi teşekkül kalkıp da, milletin ekseriyetini ben temsil ediyorum, milletin menfaatini ben temsil ediyorum iddiasında bulunamaz. Bu ancak, faşist anlayıştaki, Devlet telâkkilerinde mevcuttur; Devletle partiyi aynı şekilde tutmaktadırlar. (Sağdan ve ortadan «Bravo» sesleri.)

Arkadaşlar bir hakkın kullanılmasına, bir hakkın suiniyetle kullanılmasına hiçbir kanun vâzı cevaz vermemiştir, arkadaşlar. Şimdi, açık oy talebi hangi maksada müstenidolarak kullanılmaktadır? Bu maksadı araştırduğumuz vakit ne görüyoruz? Biraz evvel bir karar oylanmış, açık oy; arkasından maddenin açık oya konması.. Arkadaşlar, hüsnüniyetten zerre kadar eseri olmayan bir tekliftir bunlar. (Sağdan ve ortadan, bravo sesleri.) Hüsnüniyetle alâkası yok. Milletin menfaatlerinin müdafaası her şeyden evvel hüsnüniyetle hareket etmeyi icabettirir. (Soldan, «Öyle mi» sesleri.) Evet efendim, böyledir. Bu milletin menfaatleri hüsnüniyetle hareket etmeyi icabettirir. Millet Meclisinde suiniyet ile hareket edilemez, arkadaşlar. Bu takdirde suiniyet hâkimdir. (Soldan, suiniyet sende var, sesleri.) Suiniyetin kimde var olduğunu, kimde yok olduğunu yaklaşan seçimlerde görülecektir. (Ortadan sağdan bravo sesleri, alkışlar.) Tabii benim ismini bayrak gibi kullandınız ama benim müsamahamı önümüzdeki seçimde göremiyecsiniz. Çok az bir adedle buraya geleceksiniz. Çünkü, milletin menfaatlerini bu üç yıl içinde müdafaa etmediniz.

Bu millet bunu anlıyor, cahil değildir bu millet. (Alkışlar.)

BAŞKAN — Sayın Apaydın, esasa geliniz.

BURHAN APAYDIN (Devamla) — Mille-tin iradesini temsil millî menfaatlere riayet etmek suretiyle olur. Bir Parlâmento, millî menfaatlere hizmet ettiği nisbette milletin iradesini temsil eder. Siz milletin menfaatleri-nin tahakkukuna mâni oluyorsunuz; nasıl millî iradenin temsilinde rolünüz olabilir? (Soldan gürültüler.) Şimdi geliyorum. Tabii oradan dinlemesini bilmeyip söz söylerseniz cevabını alırsınız. Daha millet önünde cevap vereceğiz. (Gürültüler.)

BAŞKAN — Arkadaşlar karşılıklı konuş-mayınız.

BURHAN APAYDIN (Devamla) — Bu san-dığa adam koyup çıkarmaya benzemez. (Ortadan alkışlar.)

BAŞKAN — Sayın Apaydın, tahrir üzerinde konuşunuz.

BURHAN APAYDIN (Devamla) — Başüstü-ne Reis Bey.

BAŞKAN — Siz cevap vermeyiniz, siz de tah-rik edecek şekilde konuşmayınız. Usul hakkında söz istediniz, tahrir verdiniz, onu izah ediniz.

BURHAN APAYDIN (Devamla) — Muhte-rem arkadaşlarım, tahririme dair şu hususu arz ediyorum. Şimdi, Anayasanın 64 nci maddesi ile kanun koyma yetkisi Meclisimize verilmiş olduğuna göre, bu yetkinin kullanılmasını önliyecek her türlü harekete mâni olmak, rey ile, bu Meclisin hakkıdır arkadaşlar, bu birinci kaide.

İkinci husus, Dahilî Nizamnameye geliyorum. Dahilî Nizamnamenin 132 nci maddesi şöyle de-mektedir: İşari reye hangi hallerde müracaat edi-lebilir?

«Madde 132. — Müzakere sırasında bu Ni-zamname ahkâmına tevfiği harekete daveti mu-tazammın meselelerle mebuslardan birinin söz söylemekten menine, takbihine veyahut muvakkat-en Meclisten çıkarılmasına dair hususlarda işari reye müracaat olunur.»

Şimdi arkadaşlarım, bu gibi mevzularla karşı-laştığımız zaman, Yüksek Riyasetin de her zaman takibetmiş olduğu gibi, bu gibi hususlarda işari reye müracaat olunmak mecburidir. Bunun dı-şında açık oylama istense de bu yola gidilemez.

İkinci fıkra ne diyor?

«Bu Nizamname mucibince açık veyahut gizli reye müracaat zaruri olmayan bütün hususlarda işari rey istimal olunur.»

Demek oluyor ki, bunun dışındaki olan husus-ların da işari reye müracaat etmek mecburiyeti açık veyahut gizli reyın de dışında kalan hususlarda genel bir kaidedir. Şimdi, 136 nci madde ne de-miş; «İşari reye müracaat zaruri olmayan sair hususlarda açık rey verilmesi talebe mütevakkif-tir.»

135 nci madde ne diyor; «Muvazene-i Umumi-ye kanunu lâyihasıyla vergi ihdas veya ilgasına ve yahut vergilerin artırılmasına veya eksiltilme-sine ve muahede ve mukavelelerin tasdikine mü-taallik kanun lâyihaları hakkında doğrudan dâğ-ruya açık reye müracaat olunur.»

Şimdi arkadaşlar, bu hükümle ilgili kanun tek-lifleri Yüksek Meclisin huzuruna gelmiş olduğu vakit, şu madde muvacesesinde behamâhal, «açık oya müracaat olunur,» bu mecburi bir içtüzük kaidesidir. Şimdi, 136 nci madde açık rey bir me-selenin ilk reye konmasında onbeş mebus tarafın-dan tahriren talebedilebilir.

Şimdi arkadaşlarım, açık reye müracaatın 15 mebus tarafından, onların ihtiyarına bırakılmış olan bir halle karşı karşıya bulunmaktayız. De-ğiştirmeye lüzum yok. Şimdi arkadaşlar, Meclisi-nizin...

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim.

BURHAN APAYDIN (Devamla) — Şimdi arkadaşlar açık oya konulma talebi gayet mecbu-ri olan hususların dışında ise ve Meclis bu açık oy talebinin Meclisin çalışmalarını önleyici veya şu veya bu cephesini gördüğü takdirde bu açık oya ihtiyari olan hallerde müracaat edilmemesine de karar verebilir. Şimdi, benim tahririm bunu hedef tutmaktadır. Bu açık oy talebi, 135 nci madde ile ilgili olan hususlara, mecburi hususla-ra taallük eylememesi bakımından bu açık oya müracaat gibi bir vaziyet tahtında, aksine bir ta-lep olursa ki, bu talebi bendeniz vermiş bulun-u-yorum; bu açık oya gidilip gidilmemesi hususu-nun Meclisin reyine işari oyla vaz'edilmesi lâ-zimgelir. İşte arkadaşlar, bu suretle kanun hâki-miyeti, Anayasa hâkimiyeti prensibini de aynı zamanda bu Meclis içerisinde hâkim bir duruma getirilmesi gibi demokrasinin fazilet prensibini tahakkuk ettirmiş oluruz, arkadaşlarım.

Şimdi tatbikat ne yoldadır? Bugün Yüksek Ri-yaseti işgal eden Sayın Reisin, Hükümetin gü-venoyu mevzuunda bir arkadaşımızın «oy kulla-namamış olması dolayısıyla Nizamname hükümleri

rinin, âmir olanı ile Meclisin kararlariyle bâzı ahvalde tatbikatı tâyin edilen bir hususiyet taşıdığına işaret edecek bir kararınıza temas edeceğim. Ne dendi?, Oylama bittikten sonra oy kullanılmaz, Nizamnamedeki bir hüküm. Fakat bir şahsın oyunu mazereti varken kullanamamış olması halinde, o şahsın oyunu ayrıca kullanıp, kullanmaması hususu nizamnamedeki bu hüküm muvacehesinde yine Meclisin reyine iktiran etmiş, kullanma veya kullanmama yolunda kanaat izhar edilmiş bulunmaktadır. Demek oluyor ki, Nizamname hükümlerinin mecburi olanlarının dışında tatbikata taallük eden hususları tâyin etmek, takdir etmek Yüksek Meclisin hakkı bulunmaktadır. Binaenaleyh, arkadaşım, arz etmiş olduğum sebepler tahtında ve Parlâmento çalışmalarının aksamaması için, yalnız bu kanunun çıkması değil arkadaşlarım, sosyal ve iktisadi pek çok dâva ve meselelerimiz var, bunların hepsi gündemde bekliyor, Bir kanunun çıkmaması için, bir grup şu veya bu şekilde düşünebilir. Fakat, obstrüksiyon yoluna tevessül etmek suretiyle Meclisi kül halinde çalışamaz duruma getirerek, milletin yüksek menfaatleri ile kimse oynyamaz. Kira Kanunu var, sosyal bir meseledir; şu veya bu meseleye taallük eden kanunlar var; bunların hepsi gündemde bekliyor. Bu kanun çıkmasını diyerek, muhalefetin arzusu budur, diyerek, demek ki, Meclis bütün çalışmalarından alıkonacaktır. Arkadaşlarım, Yüksek Heyetiniz böyle bir suiiniyetli hareketi önlemek hususunda Dâhili Nizamname hükümleri muvacehesinde de tam bir salâhiyeti haiz bulunmaktadır. Bu bakımdan taktirimin kabul buyurulmasını ve işari oy ile meselenin halli cihetine gidilmesini arz ve teklif ederim. C. H. P. sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Taktirî okutayım da ondan sonra söz vereceğim, efendim.

Başkanlığa

Tasarımın 1. maddesinin tadilini derpiş eden teklifin açık oya vaz'ını talep eyliyen taktirinin kabulünün veya reddinin evveleminde Yüksek Meclisin kararına sunulmasını arz ve teklif ederim.

Ankara

Burhan Apaydın

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — Grup adına söz istiyorum.

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim. Şimdi muhterem arkadaşlar, Başkanlığa, usule taallük eden iki taktir verilmıştır. Birisi Reşit Ülker arkadaşımızın verdiği taktirdir ki, açık oylama talebi vâkı olduğu zaman, açık oylama muamelesi devam ederken, müteakip maddeye geçilip müzakerelere devam edilmesini istemiştir. Evvelâ bu taktiri oyunuza sunacağım. Bu taktir hakkında söz istiyen varmı?

İHSAN TOMBUŞ (Çorum) — Aleyhinde söz istiyorum.

AHMET SAVRUN (Adana) — Bu taktirin reye vaz'edilemeyeceğini beyan buyurdunuz. Mesela bitti.

BAŞKAN — Arkadaş direniyor.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — Reis bey o zaman usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Arkadaşlar Riyaset kendi görüşünü ifade etmiştir. Riyasetin görüşünün usule aykırı olduğunu iddia edip direnen arkadaşlara Riyasetin yapabileceği iş, diğer bütün işlerimizde olduğu gibi, Umumi Heyetin tasvibine sunarak meseleyi halletmekten ibarettir. (Soldan gürültüler)

Müsaade buyurun, dinleyin bir dakika efendim.

Bu iş, misal getirdiler, şimdiye kadar vâkı olmayan bir haldir. Bu itibarla, Riyaset görüşünü ifade etmiştir. Diyorlar ki, Encümen aldığı zaman nasıl diğer maddeye geçiliyor, binaenaleyh Riyasetin bu anlayışı ve görüşü doğru değildir, diyor. Bir usul meselesi yaptı. Bu taktirin leh ve aleyhinde, usul meselesi olduğu için, iki kişiye söz vereceğim.

Kemal Bağcıoğlu (Aleyhinde),
Emin Paksüt (Lehinde),
Mustafa Kaptan (Aleyhinde),
Coşkun Kırcı (Lehinde),

BAŞKAN — Buyurun Kemal Bağcıoğlu.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — Muhterem Başkan, muhterem arkadaşlarım; bu mesele hakkındaki usuli mâruzatım sırf bu celsâyı idare eden, Başkanlık Divanını işgal eden Sayın Fuad Sirmen'in tutumuna teveccüh etmektedir. Konuşmalarının yegâne hedefi odur. (C. H. P. sıralarından, «Önerge hakkında konuş» sesleri ve gürültüler.)

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim. Sayın Bağcıoğlu, lütfen taktir hakkında konuşunuz.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Devamla) — Arkadaşlar, taktir hakkında müsaade buyurun kanaatimi arz edeyim.

Muhterem Başkan, biraz önce Sayın Reşit Ülker arkadaşımızın vermiş bulunduğu taktirin usûl ve İctüzük muvacehesinde mümkün bulunmadığını, Riyasetin tutumunun yerinde ve usule uygun olduğunu ifade etmiş ve bu taktiri oylayamayacağını beyan buyurmuştur. Arkadaşımız yerinden direndi ve taktiri hakkında söz aldı, geldi kanaatlerini ifade etti. Kanaatler muhteremdir, hürmet edilir. Ama, Riyaseti işgal eden Fuad Sirmen Beyefendi bu taktirin İctüzüğe aykırı bulunduğunu ifade ettikten ve oylanamayacağını beyan buyurduktan sonra, arkadaşımızın konuşması üzerine İctüzüğe aykırı olsa da bu taktiri oyluyacağını nasıl ifade edebilir? Arkadaşlar, İctüzüğe aykırı bir husus bir üye tarafından talebedilirse, bunun, İctüzüğe aykırı olması sebebiyle oylanamayacağını da Riyaseti işgal etmiş bulunan Reis ifade ederse, direnmesi üzerine Reis bu taktiri nasıl oylar? Yani, İctüzük rafa kaldırılacak, muayyen bir istikamette verilen bir taktir üzerine, İctüzükte madde olduğu halde, bu İctüzük çiğnenecek, ondan sonra bu Mecliste kanun çıkarılacak, salâmetle... Arkadaşlar, böyle sakım yollara tevessül edildiği takdirde Adalet Partisi olarak Meclisi hattâ terk edeceğimizi ifade ediyoruz. (Gürültüler, gülüşmeler)

(Ortadan, «Güle, güle», «Yalan söylüyorsun» sesleri)

Arkadaşlar, taktirler İctüzüğe göre açık oya sunulabilir. Başkanlık tutumunu İctüzüğe aykırı şekilde değiştirirse... (Ortadan gürültüler) Kem söz sahibine aittir, arkadaşım. Ağzın burnun var, yalan söylüyor demek suretiyle, mebusluk haysiyet ve şerefini bir tarafa itmek suretiyle yerinden beyanda bulunma. Kalk, gel buradan konuş. Ben tamamen teknik bir mesele hakkında mâruzatımı ifade ediyorum. İctüzükler Anayasa hükmündedir...

BAŞKAN — Arkadaşlar oturduğunuz yerden lütfen müdahale etmeyiniz, Başkanlık cevabını verir.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Devamla) — İctüzükler Anayasa hükmündedir demıştim. Hukuk

otoriteleri ve dünya bunu kabul etmiştir ki, Meclis İctüzükleri o memlekette mevcut kanunlardan daha ileri bir merhalededir, Anayasa ile kanunlar arasındadır, ortasındadır. Kanunlardan daha ehemmiyetli, Anayasadan bir aded daha ehemmiyetsiz bir yer işgal eder.

Arkadaşlar, maksadınız, kanunu çabuk çıkarmak olabilir, maksadımız kanunun çıkmasına mâni olmak bulunabilir. Bunlar nizam, usul, Anayasa ve İctüzük hükümleri çerçevesinde yapılmalıdır. Mücadele böyle medeni usullerle yapılmalıdır... (Orta sıralardan amma medeni usul haaa, sesleri)

BAŞKAN — Sayın Bağcıoğlu, taktir hakkındaki menfi görüşünüzü söyleyiniz.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Devamla) — Taktir, tamamen İctüzüğe aykırıdır; oylanması hususu İctüzüğe aykırıdır. Oyladığı takdirde, ekseriyet olarak kabul edeceğimiz husus, İctüzüğü çiğnemek olacaktır. Bunun hesabını ileride vermek durumunda bulunabilirsiniz. (Gürültüler...) Onun için, tarihî vâkıaları unutmamak lâzımdır. Arkadaşlar bu kürsüden... (Gürültüler)

BAŞKAN — Bağcıoğlu tahrik edici şekilde konuşmayın fikrinizi söyleyiniz.. Fakat, siz de müdahale etmeyiniz. Hep beraber bağırırsanız Reis nasıl idare eder? Söylüyorum, ikaz ediyorum. Arkadaşlar sükûnetle dinleyiniz; ifade ettim. Bir arkadaşın ifade ettiği sözler doğru da olabilir, yanlış da olabilir. Başkan da görüşünü ifade eder, ondan sonra nihai karar sizindir. Oturduğunuz yerden müdahale etmeyiniz.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Devamla) — Sayın Başkanım, tahrik edici bir şekilde konuşmayınız, diyorsunuz. Peki, ama, tahrik edici mahiyette konuşanların kimler olduğunu sayın basın mensuplarının bulunduğu şu celsede, şu tarihî celsede, dünya efkârı umumiyesi dahi tesbit edecektir. Kim tahrik edici bir mahiyette konuşuyor, kim konuşmuyor... Ben teknik mesele hakkında mâruzatımı arz ediyorum. Yoksa, Burhan Apaydın arkadaşımız gibi, bir grupu samimiyetsizlikle itham etmiyorum, samimiyetsiz bir tarzda itham etmiyorum. Tahrik edici konuşma... Hangi konuşma tahrik edici? (Gürültüler)

BAŞKAN — Fikrinizi söyleyiniz.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Devamla) — Fikrim gayet açık ve sarîh.. Fikrim, bizim herşeyden evvel riyasete mecbur olduğumuz İctüzüğün bir kenara itilmesi, İctüzüğün rafa kaldırıl-

ması hakkındaki samimî olmadığına kaani bulunduğum, bir taktik olduğumu peşinen kabul etmiş bulunduğum bu davranışların hiç olmazsa Reislik Makamı tarafından, şahsınız tarafından, biraz önceki beyanınıza muvazi bir tarzda mâni olunması, tarzındadır. Siz ifade ettiniz, gavet yerinde bir şekilde «aykırıdır» dediniz, «oylamam bu tavrını» dediniz. Arkadaşımız direndikten sonra, oylayacaksınız. İktüzüğe aykırı olduğu halde oylayacaksınız, Umumi Heyetin ekseriyeti kabul ederse, İktüzüğü bir kenara itecek misiniz?

BAŞKAN — Bitti mi efendim.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlar; geçmiş tarihimizde Meclis İktüzüklerinin tatbik edilmemesi süretiyle idam cezalarının esbabı mucibelerinin hazırlandığını unutmayınız. (Soldan bravo sesleri, alkışlar)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, müsaade buyurunuz sükûnetinizi muhafaza ediniz, idare edelim; başka türlü idareye imkân yoktur. (Gürültüler)

Muhterem arkadaşlar, ben yalnız Bağcıoğlu arkadaşımızın Başkanın tutumu hakkında ileri sürdüğü sözlere cevap vereceğim. Esasen bu tahrir bir usul meselesi yapılmıştır. Ondan sonra da söz alanlara söz vereceğim.

Başkanın, tahrir gelip okuttuktan sonra «bunu oya sunmuyacağım» demesinin sebebini arz ettim. 1'nci madde müzakeresi bitmeden, onun hakkında tadil tahrirleri verilmiş ve o muamele bitmeden ikinci maddeye geçildiği vâki değildir.

Ancak, Komisyon bu tadil tahrirleriyle beraber birinci maddeyi aldığı zaman ikinci maddeye geçilmiş olduğu vâkidir. Başkan, bu maddenin komisyon tarafından geri alınmamasına ve verilmiş olan bütün tadil tahrirlerinin oylanarak reddedilmiş bulunmasına binaen, şimdi bir usul meselesi olarak Reşit Ülker arkadaşımızın ileri sürdüğü tahrir hakkındaki deminki mâruzatında Başkanlığınız görüşünü ifade etmiştir, ve o görüşte musırdır. Ancak, bizim İktüzüğümüzde «olamaz», «yapılamaz» diye mevcudolan birçok hükümleri, alâkalının direnmesi üzerine Yüce Meclisin rûhsat vererek yaptırdığı vâkidir. Bunun misalleri (Adalet Partisi sıralarından gürültüler)

Müsaade buyurun efendim, dinleyiniz. (Adalet Partisi sıralarından gürültüler) Biraz dinle-

miş. Bunun misalleri vardır. Hattâ dün bir tahriri yaptık. Mütemâdiyen yapmaktayız. (Soldan, «İktüzüğün hükmü» sesleri) Müsaade buyurun efendim, dinleyiniz. Oturduğunuz yerden konuşmakla benim fikrimi değiştiremezsiniz ki. Diyor ki bizim İktüzüğün bir maddesi «yazılı nutuk yirmi dakikayı geçemez» diyor. Meclisiniz ne yapıyor; rûhsat veriyor. (Soldan İktüzük'te hüküm var sesleri) İktüzükte ona dair hüküm yok. (Soldan, var, var sesleri) Efendim misallerini vereyim, size. Şimdi, bizim...

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — İktüzükte var, öyle hüküm.

BAŞKAN — Müsaade buyurun efendim. 88'nci madde; «Tahriri bir nutkun kürsü üzerinde okunması veyahut kâtime okutturulması caizdir. Fakat, okuma müddeti yirmi dakikayı geçemez. (Soldan devamını oku sesleri) Devamı yok, başka. Başka maddeye geçiyoruz. (Soldan; devam ot, devam et sesleri) Nereye devam ediyim.

Şimdi arkadaşlar; Yüce Meclis her şeye hâkimdir. İktüzüğü yapan Yüce Meclistir. Reisin vazifesi Yüce Meclisin müzakerelerini İktüzük hükümlerine göre idare etmektir. Arkadaşımız, direndim dediği için, bu gibi ahvâlde, Meclisin teamülüne uyarak oya müracaat edilmektedir. Binaenaleyh, ben Başkanlığın görüşünü arz ettim. Arkadaşım direniyorum dedi. Bu iş Yüce Meclisin kararları ile halledilecektir.

Şimdi, bu tahririn lehinde söz istemiş olan Emin Paksüt arkadaşımıza söz veriyorum. Buyurunuz Sayın Paksüt.

EMİN PAKSÜT (Ankara) — Muhterem arkadaşlarımız, kanaatimece konu çok basit. Bağcıoğlu arkadaşımızın bir haklı olduğu taraf var. İktüzük bu Meclisin çalışma usüllerini düzenliyor. İktüzük, Anayasamızın atıf yaptığı bir hukukî kaynak. Meclisin çalışmalarına hâkim olması gereken kurallar o İktüzükte yazılıdır. Bu kuralları uygulamak da Başkanlık Divanının görev ve yetkileri dâhilinde...

Şimdi, Ülker arkadaşımız ne dedi? Reşit Ülker arkadaşımız dedi ki; müzakere ettiğimiz kanunun bir maddesi üzerinde müzakereler tamamlanmış olduktan sonra, bâzi değiştirge önergeleri verilmişse bunlar oya konulduğu zaman, açık oylama istendiği zaman, oylar verildi, tasnif devam ediyor. Büyük Meclis eli kolu bağlı

olarak o tasnifin sonunu beklemesin. Onu ta-
kibeden maddeye geçilsin, Meclis çalışmasına
devam etsin dendi. (Soldan, ekseriyet yoksa ses-
leri) Ekseriyet olması ayrı bir konu. (Soldan,
ekseriyet yoksa ne olacak, sesleri) Müsaade
buyurun; ekseriyet olup olmaması konusu bili-
yorsunuz ki, ayrı bir prosedür ile tesbit edilir
ve ekseriyetin aranması lâzımgelen zaman oya
müracaat edildiği zamandır.

Arkadaşım diyor ki; birinci madde üzerinde
müzakereler bitti, oylandı. Bu oylama sonucu
alınmaya kadar Büyük Meclis âtil kalmasın,
boş kalmasın, ikinci maddenin müzakeresine
devam edelim. Misal de veriyor, diyor ki; Par-
lamento çalışmalarında kanunlar muhtelif mad-
delerden müteşekkil ise, lâyiha veya teklif bir
maddenin encümence geri alınmış olması, o
maddenin encümeden iadesine kadar Meclisin
atalet içerisinde kalmasını gerektirmez. Bu mad-
de encümeden geldiği zaman müzakere edilmek
ve karara bağlanmak üzere, Meclis faaliyetine
devam eder. Onu buna benzetiyor.

Şimdi, muhterem Başkanımız konuyu, ilk
hamlede İktüzükte böyle bir hüküm bulunma-
ması zaviyesinden gayrivârit telâkki etti. Haklı
olduğu nokta şurası. Haklı olduğu taraf var.
Eğer, birinci maddenin oylanmış olan şekilleri-
ne göre ikinci madde bir haşiv karakteri taşı-
yorsa, yani ikinci madde, birinci maddenin ma-
hiyeti belli olmaksızın, hiçbir surette mütalâası
mümkün bir madde değilse, Meclis çalışıyor
namı altında abesle iştigal etme durumuna düş-
eceğiinden, o zaman komisyon ve Başkan-
lık Divanı; «iyi ama, birinci maddenin tam
şekli belli olmadan ikinci madde üzerinde her
hangi bir çalışma yapmak mümkün değildir,»
der. Ve bu arkadaşımın çok samimi bir şekilde
Meclisi çalıştırma tavrına rağmen, bu çalış-
ma mümkün olmaz. Ama, öyle değildi. Birinci
maddenin, tahrir kabul edilse veya reddedilse
dahi, ikinci madde üzerindeki çalışmayı yap-
mak mümkün olduğu bir ahvalde, «İktüzükte
böyle bir sarahat yoktur,» diye şekil perest bir
hukuk anlayışı içerisinde yani «yazılı metin
olmayan yerde hukuk yoktur» tarzında mantık
dışı bir davranışla Meclisi boş bekletmeyi hiç
bir arkadaşımız arzu etmez.

O halde gelin yapıcı olarak meselenin üye-
rine eğilelim,

Reşit Ülker arkadaşımızın tavrına kanaatim-
ce oya müracaat edilmeden, mantıklı bir bedehat
olarak, Meclisi çalıştırmakla mükellef olan Baş-
kanlık Divanının takdir yetkisi içinde kendili-
ğinden dikkate alınacak, bir tereddüt vukuunda
«arkadaşlar birinci madde oylandı, ancak neti-
cesi alınmadan ikinci maddenin müzakeresine
başlıyoruz» diye tefhim edebileceği kadar basit
bir konudur. Meğer ki; Bağcıoğlu arkadaşımız
oturduğu yerden veya benzeri, birinci madde-
nin oylama şekli belli olmadan ikinci maddenin
görüşülmesi mümkün değildir, dersek ve haki-
katen böyle bir durum varsa... (Soldan, ekseri-
yet, sesleri) Ekseriyet ayrı bir konu. Şimdi ek-
seriyeti konuşmuyoruz. Ekseriyetin aranması
lâzımgelen karara mütevakkif olan ahvâldir.
Şimdi müsaade buyurun, arkadaşlar, Hukuk be-
şeri ihtiyaçlar içindir. Hukuk beşeri ihtiyaçlar
için olduğuna göre, maksat dışında yoruma tabi
tutulamaz.

İktüzük, Meclislerin çalışma kurallarını vaz-
ederler, Meclisleri çalıştırmama kurallarını de-
ğil. Şimdi, dikkat buyurunuz, 1. ne madde üye-
lerinde müzakere bitmiş, bazı değerli arkadaşları-
mız, kendi açılarından faydalı telâkki ettikleri
tadil tekliflerini vermişlerdir. Bunu oyluyoruz.
Oya iştirak edenler belli 354 kişi. Şimdi bunun
neticesi, tahrir kabul edildi veya reddedildi. Me-
selâ, dün ben Bağcıoğlu arkadaşımızın önerge-
sinin lehinde rey verdim. Bu mesele değil, öyle
de kabul edilse hukuk mümkündür, böyle de ka-
bul edilse seçim kanunu, sayam kabuldür. Şim-
di, bu tahrir, kabul veya reddedilme neticesi bel-
li olmaksızın, arkadaşlarımız insaf ile mütalâa et-
sinler, ikinci maddenin müzakeresine başlamak
mümkün müdür, değil midir?

Elbette mümkündür. Çünkü, birinci madde
şu tadil edilen şekilde kabul edilirse, ikinci mad-
de yine müzakere konusu olacaktır. Reddedilirse
yine müzakere konusu olacaktır. Ne diyor
şimdi arkadaşımız ve ne istiyor Riyaset Divanı?
Riyaset Divanı birşey istemiyor, Tüzüğe aykırı
bir duruma düşmemek istiyor. Tüzükte bir sarahat
olmadığı için Riyaset Divanı tereddüt etti.
Ama, buna mukabil tüzük mâni bir hüküm de
sevk etmiyor. Mâni hüküm sevk etmediği, aksi-
ne muvafık ahvalde bu Meclisin teamüllerine
sabit olan bir husus da Bağcıoğlu arkadaşımızın
Tüzük ve Anayasa hakkında izhar ettiği endişe-
lerin yeri var mı?

Onun için rica ediyorum, Riyaset makamından, konuyu hiçbir surette tereddüt etmeksizin Meclisin çalışması maksadına mâzuf olan takriri şayanı kabul görsünler. Arkadaşlarım, eğer bu takririn kabul veya reddinin ikinci maddenin ele alınmasına mâni teşkil ettiği inancına vâsıl olursa; lütfen o zaviyeden bir itiraz ile, o zaman bilfarz ikinci maddeyi konuşamayız, birinci madde ile murtabıttır, üçüncü maddeye geçelim tarzında bir teklif getirsinler. Ama her hal ve kârda kabul etmek lâzımgelir ki; bir kanunun yapılış tarzına, şekline muteriz olmakla, bir Parlâmento üyesi olarak milletin bel bağladığı, ümit bağladığı bir organın çalışmasına mâni olmak aynı şey değildir. Sözlerim bundan ibarettir. Arkadaşlarımın, bu izahatım karşısında görüşlerdeki saktatlığı kabul ederek, Reşit Ülker'in takririne katılacaklarını sanıyorum. Teşekkür ederim. (Orta sıralardan, alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Kaptan.

MUSTAFA KAPTAN (Sinop) — Çok muhterem arkadaşlarım; esas mevzu geçmeden bir noktayı Yüksek Heyetinize arz etmek isterim. Şimdiye kadar olan tatbikatımızda, parti, tefrik etmiyeceğim, bütün partilere mensup arkadaşlarımız, yerinden müdahale etmek suretiyle, hatibin seyyaliyetini bozmuşlar ve bu arada da tabiatıyla ne demek istediğini bihakkın anlayamışlardır. Halbuki, bir kimseye cevap verebilmek için, onun ne demek istediğini hakiki mânada anlamak lâzımdır ki, ona da kastedtiği mânaya mukabil niyetini ve fikrini cerheder mahiyette cevap vermek imkânı hâsıl olsun. Bu bakımdan istirhamım, sözlerimi dinlemek isteyen arkadaşlarımız varsa, müdahale etmeden dinlemelerini istirham ediyorum.

Muhterem arkadaşlar, mesele iki cephelidir. Birisi; bu takrir vesilesiyle Başkanın tutumu ve onun hukukî mahiyeti; değeri bizatihi takririn hukukî mahiyeti. Meclis ekseriyeti, öyle zannediyorum ki, hukukçu arkadaşlarımızdan müteşekkildir. Arkadaşlar, bir mahkemede bir hâkimin kararı şu veya bu istikamette olabilir. Ama, o yanlışlıkla, zuhul eseri olarak kanaatinin aksine bir karar verebilir. Artık, o hâkim bu kararından o celsede rücu etmek imkânına haiz değildir. O bir karar vermiştir ama, kararını aksettirmemiştir bu karar. Fakat, karardır. Bu karara ittuba edilecektir. Reşit Ülker arkadaşımızın takriri münasebetiyle, Başkanın

kanaati ne olursa olsun, niyeti ne olursa olsun burada kanaatini ihsas etmemiştir, yani bir ihsası reyde bulunmamıştır. Benim kanaatim şudur ama, Yüksek Heyetiniz aksi istikamette bir karar vermek imkânına sahiptir gibi, bir yolu tutmamıştır. Başkanlık bir karar vermiş, arkadaşlar. Başkanlık şu mahiyette düşünmüş ve bu karara varmıştır, denilmiştir. Arkadaşlarım, bu karar artık doğru veya yanlış, bozulmıyacaktır.

Muhterem arkadaşlarım, direnme mevzuunu ortaya attı, arkadaşlarım. Şimdiye kadar olan tatbikatımızda, ben sadece sataşma mevzuuna ait direnmelere rasladım. Bu da İftüzüğümüzün sarahat vermesinden, tatbikatta emsali bulunmasından olduğu, yine Yüksek Meclisinizde yapılan müzakereler neticesi meydana çıkarıldı. Şayet dendi, bunun uzun müzakeresi yapıldı, bir kimse sataşma mevzuu olduğunda direniyorsa, falan zaman yapılan tatbikat neticesinde o kimsenin, sataşılıp sataşılmadığı mevzuunda direnmesi oya konur. Bu evvelki bir tekmüle istinaden yapıldı. Bunun dışında Başkanlığın ihsası rey haricinde verip karar olarak izhar etti ve tefhim ettiği kararlar aleyhine bir direnme şu Mecliste olmamıştır. Varsa bir arkadaşımız tarihini lütfetsin. Esasen olmasına da imkân yok. Biraz evvel adliyyeye munhasır verdiğim misal bunun açık delilidir. Kesin kararlar üzerine direnme olamaz, arkadaşlarım.

Muhterem arkadaşlar; işin 2 nci cephesine gelince :

Şimdi, 1 nci madde ile 2 nci madde arasında bir irtibat varsa, o takdirde böyle bir takririn lüzumu yoktur, dendi.

Meseleyi evvelâ bu noktadan alalım.

Çok kıymetli arkadaşlarım, esas itibariyle kanunlar tüm olarak mâna ifade eder. Bir kanun muayyen bir gayeyi meydana getirmek için kurulmuş bir düzendir. Binaenaleyh, hiçbir zaman kanunların maddeleri arasında hiçbir irtibat yoktur, diye bir iddia ileri sürmeye imkân yoktur. Ama, bu irtibatın mahiyeti, şümülû derecelidir.

Elimizdeki kanuna gelince; lütfeder okurlarsa, eğer 1 nci madde reddedilirse, ikinci maddenin müzakeresine lüzum kalmıyacaktır. Şu halde irtibat ve kanunun 1 nci, ikinci maddeleri arasındaki alâka kendiliğinden meydana çıkıyor. (Orta sıralardan, «3 ncü maddeye geçi-

lir», sesleri) Muhterem arkadaşlarım, arkadaşım diyor ki, üçe geçilir. Arkadaşlar, 3 - 4 - 5 - 10 a eğer bu yolda arkadaşlarımız mülâhaza edecekse, o zaman kanunu, tatbikat maddelerine veya başka maddelerine kadar devam eder, 1 nci, 2 nci, 5 nci maddelerle alâkası var, meriyet tarihine geçeriz, der, çıkarırız. Bu da ciddi bir fikir olmasa gerektir.

Çok kıymetli arkadaşlarımız, bir de meselenin bu zaviyeden bir hususiyeti daha vardır. Şimdi, Sayın Paksüt arkadaşım konuşurken mütemadiyen, sayı meselesini bir tarafa bırakın, dedi. Niçin bir tarafa bırakıyoruz? Gereken sayı yoksa, Meclis tatil edilecektir. Yani, bu fiil hukukî bir netice doğuruyor mu? Doğuruyor. Şu halde, neticede hukukî bir netice doğuran bir fiil varken, bunu nasıl bir tarafa bırakırız? Şu arz ettiğim hususlar karşısında, öyle zannediyorum ki, itirazı mucip bir nokta kalmıyacaktır. Reşit Ülker arkadaşımızın bu takririni geri alacağı kanaatindeyim.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Sayın Kırcı, lehinde.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar; Türkiye Cumhuriyeti, Anayasasının 2 nci maddesi gereğince bir hukuk devletidir. Bir hukuk Devleti olmak haysiyeti ile elbette Millet Meclisi de birtakım hukuk kaidelerine uyarak çalışır. Bu hukuk kaideleri de ancak, yine yer almakta olduğu İktüzük denilen metninde gösterilen tarzda değiştirilebilir, başka türlü değiştirilemez. Bu yolda Sayın Bağcıoğlu arkadaşımızla bendeniz de mutabıkım.

Bu bakımdan Sayın Başkanla da bir hususta mutabık olmadığımı belirtmek isterim. Bugüne kadar, benim bildiğime göre, Başkanlık usule mütaallik verilen takrirler üzerinde mutabık olmadığı zaman, bu takrirlerin Meclisçe oylanması, bu takrirlerle İktüzükte yer almıyan, sarahat ifade etmiyen bir hususun doldurulması bahis konusu olmadığı zaman mümkün olmuştur. Bu takrirler daima böyle oylanmıştır. Reşit Ülker arkadaşımızın takriri, hattâ böyle bir takrir de değildir. Burada Sayın Paksüt'ten de ayrılıyorum. Biraz sonra ifade edeceğim gibi, bu hususun İktüzükte yazılı olarak yeri vardır. Yazılı olmadığı zaman da İktüzüğün yazılı hükümlerine aykırılık teşkil etmemesi kaydıyla bu gibi takrirler daima verilir, oylanır ve Meclis bu suretle ittihaz edeceği emsal kararlar bir tatbikat

hukukunu bir içtihat hukukunu İktüzüğün yürütülmesi bakımından yerine getirilir. Nitekim, şu İktüzüğün arkasına eklenen koskoca notlar da bunun bir ifadesinden ibarettir.

Şimdi muhterem arkadaşlarımız, bu hususun İktüzüğe aykırı olduğunu hiç arzu etmediğim halde, kendisiyle çalışmaktan çok zevk aldığım Sayın Kemal Bağcıoğlu arkadaşım bilir; kendisini önümüzde kalan süre içinde bu Meclisin içinde görmemek beni hakikaten çok müteessir edecektir... Öyle sanıyorum ki, kendisi burada biraz soğukkanlı olduğu takdirde Meclisi bu sebepten dolayı terk etmemeyi tercih edecekler arasında bulunacaktır. Bu itibarla, şunu belirteyim ki, bu kadar büyük bir ifadede bulunmadan evvel, sevgili Bağcıoğlu arkadaşım eğer, İktüzüğün 142 nci maddesini okumuş olsalardı, Sayın Reşit Ülker arkadaşımızın takririnin İktüzüğe aykırı değil, bilâkis uygun olduğunu görecektirdi. İktüzüğün 142 nci maddesi, bir maddenin açık reyeye konması celse sonuna bırakılabilir, diyor.

Şimdi, demekki bir madde görüşülüyor, açık oya konulması mevzuubahistir. Fakat, açık reyeye konulması celse sonuna bırakılabilir, o zamana kadar celse tatil mi ediliyor? Hayır. Demek ki, ne oluyor, diğer maddeler görüşülebiliyor.

Görülüyor ki, Reşit Ülker arkadaşımızın takriri İktüzüğümüzün 142 nci maddesinin tâ kendisinden ibarettir. Bu bakımdan ayrıca, hattâ Yüce Meclisin kararına iktiran etmese de, vazifesi Yüce Meclisi çalıştırmak olan Başkanlık 142 nci maddeyi resen tatbik edebilirdi. Resen tatbik etmeyi arzu etmiyorlar, Yüce Meclisin oyuna sunulmasını Reşit Ülker arkadaşımız istemişlerdir. Oya sunulur. Eğer Yüce Meclisin ekseriyeti 142 nci maddenin tatbikini isterse tatbik edilir. Bunun dışında,

Komisyon geri istediği zaman da bu hükümün tatbik edilebileceğini biliyoruz. Komisyon geri gittiği zaman da tatbik edilebileceğini biliyoruz.

Maddelerin birbirine irtibatına gelince; arkadaşlarımız ikaz eder, Komisyon ikaz eder, buna rağmen maddelerin irtibatı bozulduğu takdirde, İktüzüğümüz bu ihtimali de derpis ederek bir 109 ncu madde sevk etmiştir. Tertip itibarıyla noksan veya iltibas olduğu ifade edildiğinde, bütün maddelerin kabulünden sonra dahi bu hususları düzeltmek mümkündür.

Ekseriyet meselesine gelince; ekseriyet olup olmadığı tasnif sırasında henüz belli değildir ki; Mecliste ekseriyet olmadığı karinesine dayanarak çalışmalarını terk edelim. Karinemiz, bu Meclisin çalışan bir Meclis olduğudur. Karinemiz, bu Meclisin bütün üyelerinin onu çalıştırmak için buraya devam etmekte olduklarıdır. Binaenaleyh, tasnif sırasında henüz netice hâsıl olmadan milletlin ve bizim itibar etmemiz gereken esas, o tasnifin sonucunda ekseriyetin çıkacağıdır. Nitekim merak buyurmasınlar bu sefer de böyle olmuştur ve böyle olacaktır. Böyle olunca kaldığı, Mecliste şu anda ekseriyet bulunmayışını bir müddet sonra bulunmayacağını göstermez. O zaman, yeniden oylamaya başvurmak icabettiği takdirde, ekseriyet olup olmadığı yine usule göre anlaşılır.

Reşit Ülker arkadaşımın takririnin oylanmasını ve bu takririn lehinde oy kullanmanızı istirham ediyorum.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, iki aleyhte, iki lehte arkadaşımız bu usul meselesi hakkında konuştu.

Başkanlık, İctüzüğün yine kendine verdiği ve vazifesine taallük etmesi itibariyle görüşünü bir kere daha açıklamak zaruretinin duymuştur. Muhterem arkadaşları dinledikten sonra, Başkanımız eski görüşünün tamamen yerinde olduğuna bir kere daha kanaat getirmiştir.

Muhterem arkadaşlar; Başkanlığın görüşü ve şimdiye kadar tatbik edilen usul şudur : Millet Meclisinin hayatında encümenin alıp kabul ettiği, encümene aldığı bir maddenin dışında, o madde üzerinde muamele bitmeden 2 ne bir maddeye geçildiği vâki değildir. (Ortadan, Allah Allah, sesi) Allah Allah kim diyor? Dinlerseniz, kabul edip etmemek sizin bileceğiniz iş.

Sayın Kırcı'nın bahsettiği 142 ne maddede, zannediyorum ki, arkadaşım bir noktada yanlışıyor. Buradaki madde, bir kanunun bir maddesi değil, gündeme girmiş olan muayyen bir maddedir.

GÖŞKUN KIRCA (İstanbul) — Öyle değildir.

BAŞKAN — Müsaade buyurun, anlatayım. Meclislerimizin tatbikatında, usulümüz daima buçuktur. Ben esasen huzurumuzda tatbik ettim, bizzat Reis olarak, bu 141 ne maddeyi. Ne oldu? Bir kanunun tümü bitti, tümü üzerinde-

ki görüşmeler bitti, kanunun heyeti umumiyesi oylandı, bunun tasnifi yapılırken zaman kaybetmiyelim, 2 ne maddeye, 3 ne maddeye geçelim dedim ve bu muamele Meclisçe tescil edildi. Binaenaleyh, 141 ne maddeyi Başkanımız anlamış, tatbik etmiş ve mânasına bu yolda Meclis de kabul etmiştir. Binaenaleyh, ikinci kısma gelince; kanunumuzda, tüzüğümüzde bu işin bir daha direnilme halinde oya konulmayacağına dair bir hüküm yoktur. Başkanımız Reşit Ülker arkadaşımızın önergesini oylamıyacağım, demiştir. Ama, bizim arkadaşlar Başkanın söylediği sözün bir kısmını alıyorlar, işine gelmeyen kısmı bâzi arkadaşlar nazara almıyor. Başkan sarahatle şöyle dedi : 1 ne maddenin alacağı şekil malûm olmadan, 2 ne maddeye geçilmesi doğru olmayacağı için, bu takririni oylamıyacağım, dedi. Başkanımız, Tüzüğe göre oylanması mümkün değildir, karar verdim, demedi. Başkanımızın bu sözlerini bir mahkeme kararı gibi alıp, karardan rücu mahiyetinde Heyeti Umumiye arz etmek de doğru değildir.

Şimdi, lehte ve aleyhte ikişer arkadaş konuşmuş ve Başkanımız görüşünü ifade etmiştir. Önergeyi oyumuza sunacağım. Reşit Ülker arkadaşımın önergesini oyumuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Lütfen arkadaşlar, yerinize oturunuz, rey saymakta müşkülât oluyor.

Muhterem arkadaşlar, oylama neticesini arz ediyorum : Önergenin oylanmasına 347 arkadaş iştirak etmiştir. 203 kabul, 144 rettir. Takrir kabul edilmiştir.

İHSAN TOMBUŞ (Çorum) — Açık oylamanın usulü hakkında söz istiyorum. (Ortadan gürültüler, «Ne usulü?» sesleri)

BAŞKAN — Arkadaşlar; müsaade edin, Riyaset idare eder. 250 - 300 kişi oradan müdahale ederse, kimin sözüne göre hareket edecektir. Riyaset? Gürültü ile ne dediğinizi anlamıyorum. Arkadaşın ne diyeceğini bilmiyorsunuz. Usul hakkında söz istemiştir. Soracağın, hakkı varsa söz vereceğim, yoksa vermeyeceğim. Ben 350 kişinin havasına göre mi Meclisi idare edeceğim? Müsaade buyurun, Reisin vazife yapmasına imkân veriniz. Bu nasıl iş?

İHSAN TOMBUŞ (Çorum) — Efendim, 137 ve 140 ne maddelerin birbirine karıştırıldığına dair söz istiyorum.

BAŞKAN — Şimdi o hususa girmiyecəğiz. Elimizde muamelesinin ikmal edilmesi lâzım gelen Burhan Apaydın arkadaşımızın önergesi vardır. Onun üzerinde muamele yapacağım.

Önergeyi bir defa daha okutuyorum.

(Ankara Milletvekili Burhan Apaydın'ın önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar. Başkanlığın bu hususta görüşü şudur : Türkiye Büyük Millet Meclisinin kurulduğundan bugüne kadar olan bu maddenin tatbiki; 15 arkadaş kanunumuzda, Tüzüğümüzde işari oyla oylanacağına dair mecburi bir hüküm olmadığı takdirde, bu 15 imzaya imtisal ederek açık oylamaya gidilir. Bu itibarla, bu takrire Başkanlık uymamaktadır. Kendileri eğer, diğer takdirde olduğu gibi, burada izah ettikleri hususlarda ısrar ediyorlarsa bunu da oya koyacağım. İsrar ediyor musunuz

BURHAN APAYDIN (Ankara) — Taktirimi geri alıyorum.

ABDÜLHALİM ARAIS (Kayseri) — Başkanlığın müzakereleri takipteki hatasını izah sadedinde söz istiyorum.

BAŞKAN — Müsaade buyurun, oylama muamelesine geçeceğiz, ondan sonra konuşursunuz.

İHSAN TOMBUŞ (Çorum) — Bu oylama ile ilgili 137 nci ve 140 nci maddeler ihlâl ediliyor.

BAŞKAN — Kim ihlâl ediyor 137 nci ve 140 nci maddeleri?

İHSAN TOMBUŞ (Çorum) — Riyaset, birinin yerine diğerini tatbik ediyor...

BAŞKAN — Riyaset, birinin yerine diğerini tatbik etmemektedir. (Soldan gürültüler) Müsaade buyurun; taktir geri alınmış. Meseleyi açık oyunza sunacağım. Açık oy muamelemizin nasıl yapılacağı İçtüzükte gösterilmiş; «veya» kaydıyla iki şıktan biri ile yapılabilir. Şimdi, kutuların değiştirilmesini istedi bir arkadaşımız... İtiraz vâkı olduğundan, bu maddenin tatbik edilemeyeceğini ifade ettim. (Soldan gürültüler) Müsaade buyurun efendim, 15 imzalı taktir okutuyorum.

İHSAN TOMBUŞ (Çorum) — Usul hakkında söz istiyorum, efendim.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşım, usulünü tatbik ettik şimdiye kadar.

İHSAN TOMBUŞ (Çorum) — Söz hakkımızı ihlâl ediyorsunuz, efendim,

BAŞKAN — Sayın arkadaşım diğer maddeler hakkında da bu maddé tatbik edilmedi mi?

İHSAN TOMBUŞ (Çorum) — Biraz evvel yanlı tatbik edildi, şimdi de yanlı tatbik ediliyor. Müsaade edin izah edeyim.

BAŞKAN — Buyurun. (Gürültüler)

Müsaade buyurun arkadaşlarım, dinliyelim.

İHSAN TOMBUŞ (Çorum) — Muhterem arkadaşlar, ortada açık oyun nasıl yapılacağına dair iki hüküm vardır. Birincisi, 137 nci madde, açık oylamanın nasıl yapılacağı aynen şöyle diyor.

«Açık rey şu suretle istihsal olunur : İptida, mebusların davetine mahsus çingirak üç dakika müddetle çalınır. Her mebusun üzerinde, ismi yazılı beyaz, kırmızı ve yeşil renkli, rey varakaları bulunur. Beyaz varaka kabulü, kırmızı reddi, yeşil istinkâfı mutazammındır. Reye başlanmadan evvel Reis, reylerin neyi tazammun edeceğini kısaca söyleyebilir.» Şimdi bundan sonrası mühim. (Ortadan, gürültüler, okumasını bihiyorsun, sesleri) Evet sizin bu kadar devamlı târizleriniz karşısında insan okumasını da, konuşmasını da şaşırıyor. Kusura bakmayın.

BAŞKAN — Arkadaşlar, müsaade buyurun, hatibin sözünü kesmek memnudur. Hepiniz yaşıyorsunuz, bunu. Müzakereleri nasıl idare edeceğiz? Doğru söyler, yanlış söyler kabule mecbur değilsiniz.

İHSAN TOMBUŞ (Devamla) — Şimdi arkadaşlar, bu usule göre, bir defa, bundan evvel dün tatbik ettiğimiz usule göre, burada herkesin adı okunur, kabul, ret, müstenkif, diye âzalar beyan eder. Şimdi, 140 nci madde der ki, aksine bir şey, «mütaadditse» biraz evvel Coşkun Kırcı arkadaşımızın beyan ettiği husus, oylama mütaadditse, bir maddenin değiştirilmesi hususunda, o zaman mütaaddit kutular kürsüye konulur ve itiraz vuku bulmazsa değiştirilerek yapılır, der. Burada oylama tek, mütaaddit değil. Burada oylama tek ise isim okumak suretiyle olabilir. Bu usulü de yine Sayın C. H. P. li arkadaşlarımız ileri sürdüler, bundan evvelki bazı meselelerde onların talebi üzerine bu husus tatbik ediliyordu. Bugün bundan vazgeçiyorlar. Mütaaddit oylamalara taallük eden 140 nci maddenin tatbikini istiyorlar. Burada tek madde olandığına göre, isimler okunmak suretiyle ret, kabul veya çekinir sözlerinin beyan edilmesi

lâzımgelir. Burada yuvarlaklarla rey alınamaz kanaatindeyim, arz ederim.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar; İhsan Tombuş arkadaşımızın bahsettiği 137 nci madde gayet sarîh : İki şıktan bahsediyor. Her hangi birisi tatbik edilebilir. Biri diğerini nakzeden hükümler değildir.

Takriri okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Birinci maddenin açık oya konulmasını arz ederiz.

İzmir	Rize
Muzaffer Döşemeci	Arif Hikmet Güner
Çorum	Maraş
İhsan Tombuş	Kemal Bağcıoğlu
Çanakkale	İstanbul
Refet Sezgin	Ziya Altınoğlu
İstanbul	Eskişehir
Hüsamettin Tiyaşan	Aziz Zeytinöğlu
Giresun	Tokat
Nizamettin Erkmen	Mehmet Kazova
Aydın	İzmir
Melâhat Gedik	Mehmet Ali Aytaş
İsparta	Kastamonu
Ali İhsan Balım	Osman Zeki Oktay

Yozgat

Turgut Nizamoğlu

BAŞKAN — Zarfları dağıtınız ve küreleri kürsüye koyunuz.

Hangi intihap dairesinden başlanacağına dair kur'a çekiyoruz. (Sayın Başkan saat 16.30, sesleri) Müsaade buyurun efendim, oylamaya başladık saat 16.30 olmadı. Oylamaya geçiyoruz demek, oylamaya başladık demektir. Kur'a çektik, zaten henüz saat 16.30 olmadı.

Oylamaya Siirt'ten başlıyoruz.

Birinci maddeyi kabul edenler beyaz, reddedenler kırmızı, çekinseler yeşil oy kullanacaklar. Yanında matbu oy pusulası olmayanlar kâtiplere adlarını kaydettirsinler.

(Siirt milletvekillerinden başlanarak oylar toplandı.)

BAŞKAN — Oyunu kullanmayan arkadaşımız var mı? («Var, var» sesleri)..

Oyunu kullanmayan arkadaşlarımız lütfen kullansın.

Oy toplama muamelesi bitmiştir.

Muhterem arkadaşlarım, birinci maddenin oylama neticelerini arz ediyorum.

238 arkadaş oya iştirak etmiş, (216) kabul, (19) ret, (1) çekinse, (2) boş oy çıkmıştır. Birinci madde kabul edilmiştir.

Aldığımız karar gereğince, saat 18.30 da toplanılmak üzere Birleşime ara veriyorum.

Kapanma saati : 16,40

İKİNCİ OTURUM

Açılma saati : 18,30

BAŞKAN — Fuad Sirmen

KATIPLER : Süreyya Öner (Siirt) İsmet Kapısız (Yozgat)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, celseyi açıyorum, müzakerelere devam ediyoruz. İkinci maddenin müzakeresine geçiyoruz.

İkinci madde üzerinde ilk söz Sayın Adnan Aral'ın. Buyurunuz.

Bir dakika Sayın Aral, ikinci maddeyi okutayım da...

MADDE 2. — Seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Kanunun, 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Kanunun 41 nci maddesi ile değiştirilmiş olan 23 nci maddesinin 2 nci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir:

İlçe seçim kurulu başkanı; tüzüklerine göre, ilk genel kongrelerini yapmış olup, en az onbeş seçim çevresinde altı aydan beri il ve ilçe teşkilâtını kurmuş bulunan veya ilk genel kongrelerini yapmış olmak kaydıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısında gruba olan ve o ilde seçime katılan siyasi partilere, her sandık için birer kişinin adını bildirmelerini tebliğ eder.

BAŞKAN — Buyurun Adnan Aral.

ADNAN ARAL (Diyarbakır) — Muhterem Başkan, aziz arkadaşlarım; çünkü birleşimde birinci maddenin değiştirilmesi hususunda bir takdir verdim. Müzakere sonunda kabul edilmedi. Bugün de ikinci maddenin üzerinde aynı yönde değişiklik yapılması isteğini havi bir takrir vereceğim. Bu maksatla huzurunuzdayım.

Dünkü fikirlerimi sizi fazla meşgul etmemek için tekrardan çekineceğim, o sebepler aynen burada da vârittir. Zira, bu kanunun ruhu bu iki maddede toplanıyor, iki madde de birbirinin aynıdır. Bugün işe başka bir açıdan bakarak görüşlerimi açıklamaya çalışacağım. Olabilir ki, bu fikirlerim kabul olunur, tekriri müzakereye kadar gidilir. Takririm kabul olunur.

Sevgili arkadaşlarım,

Bir işte amaç ne ise ona göre hüküm verilir. Kaide budur. Şimdi, biz Millî Bakiye sistemini niçin kabul ediyoruz. Maksat nedir, sorusuna cevap vermeye mecburuz. Verilecek cevaplar maksada aykırı olursa, bu cevap olmaz, dedikodu olur. Şu halde, gerçek maksada uygun şekilde kanun yapıp çıkarmamız lâzımdır ki, umulan fayda hâsıl olsun. Madde üzerindeki konuştüğüm farkındayım. Fikirlerimi izah ederken kanunun tümü üzerinde müzakerelerde beyan olunan fikirleri de belki açıklama yoluna giderim. Zaten bu fikirlere dayanmadan bu madde üzerinde görüşlerimi izah etmekte güçlük çekerim. Fakat, kastım konuyu taşımak değildir. Eğer farkına varmadan konuyu taşımış olursam, muhterem Başkanımın ikazlarına âmadeyim. Büyük partilerimiz, vatandaş oylarının zâyi olmasının önüne geçmek maksadı ile bu kanunun getirildiğini söylüyorlar. Gerekçe de böyledir. Bence, bu işin plâtonik tarafı; hakiki maksat memleketin içinde bulunduğu şartlara göre nispi temsilin D'Hondt sisteminin önlemeye kaadir olmadığı bir partinin çoğunluğa dayanan iktidarına mâni olmaktır.

Arkadaşlar, memleket problemleri her ne kadar bizi kuvvetli Hükümete muhtaç hale getirmişse de bizim kuvvetli Hükümetlerimiz memleket problemlerini çözmekten ziyade kuvvetlerini tamamen partizan istikamette israf ediyorlar. Bu bakımdan kuvvetli Hükümet fikri, bizim memleketin bu şartları karşısında doğru olmuyor. Nispi temsil bu bakımdan faydalıdır.

Ancak, millî bakiye sistemi dahi bunu önleyemezse ne olacak? İşin can alıcı noktası budur. Kanunu ona göre sağlam temele oturtmak lâzımdır. Geçmişte tecrübe edilmiş ve görülmüştür ki, bütün kanunlar hazırlanırken hâkim maksada ve gayrete rağmen yine olaylara karşı koyamamış-

lardır. Meselâ Demokrat Parti zamanında çıkarılmış olan Millî Korunma Kanunu, bütün sert hükümlerine rağmen, üç ay içinde delik deşik oldu. Millî Bakiye sisteminin de yarın seçimlerde başına böyle felâket gelirse burada çektiğimiz ıstırap boşa gitmez mi?

Meclisteki küçük partilerden birisi 15 - 16 yıldır ismi köyde bile bilinen lidere sahiptir.

Samimî taraftarları ve kendi malı oyları vardır. Diğer iki parti ise kanaatimce, - arkadaşlar, her hangi bir partiye târiz etmek için söylemiyorum; fikir olarak kabul buyurun - A. P. nin dayandığı zemine dayanırlar. 3,5 yıllık bir propaganda bu iki partinin oylarını büyük rakamların küçükleri yutması gibi A. P. ye götürmüştür. A. P. nin propaganda taktiği aynen şöyle oluyor. Ben de Demokrat Partiden geldiğim için iyi bilirim, arkadaşlar, söyleyeyim. (Gülüşmeler). A. P. nin propaganda taktiği şu: «Sizi, müstakil iktidarın içinde bulunduğumuz gün ıstıraptan kurtaracağız. Bu sebeple, iktidara gelebilmemiz için bu iki partinin işinin bitirilmesi lâzımdır.» şeklindedir. (Soldan, gürültüler.) Şimdi ben bağışsınız, nereye gideceğimi söylerim, merak etme. Millî Bakiye üzerinde yapılacak propaganda da buradan açıklandı. «İktidarımıza mâni olamayacaksınız.» dendi. Kanuna rağmen gayret ve şevk istenecektir, vatandaşın. Vatandaş, böylece bu kanunu tesirsiz kılmak için her şeyi yapacaktır. Bu sebeple küçük partileri oturdukları yerden Meclise milletvekili sokmak rahatlığından uyarıp vatan sahilinde çalışmaya mecbur edici bir hüküm getirmeye de mecburuz. Küçük partiler her halde 15 veya 10 vilâyette mutlaka teşkilât tutmalıdırlar, ki bu propaganda geri tepsin. Bu Millî Bakiye sistemine bunu getirmezsek fayda elde edemeyiz. Kanaatim budur arkadaşlar. 15 vilâyette teşkilâtı yok. Mecliste grupu var, nasıl olsa istifa eden olur deyip, çok az miktarda milletvekili getirilirse, Millî Bakiye sistemi bir partinin çoğunluğuna mâni olamaz. Her şey boş gider. Bu yüzden ben kolay ve çalışmaya icbar edici bir tutuma girmeleri için maddeden grup şartının çıkarılmasının ve 15 vilâyet yerine 10 vilâyet olabileceğini teklif ediyorum. Takkir vereceğim.

Bunun bir başka faydası daha var. Toplumcu, emektar yana partileri de Meclislere sokmak suretiyle emek - sermaye arasında, çatışmayı önler, dengeyi sağlar. Bu şarttır. Arkadaşlar, emek ve

sermayenin husumeti memleketi felâkete götürür. Zaten demokrasimizin 19 yıla rağmen bir türlü oturamamasının nedeni de toplumu düşüncelerin baskı altında tutulması, övey evlât muamelesi görmesi olmuştur. Çağımız bilim çağıdır. Her şey ilme göre çözülür. (Soldan, gürültüler) Aya gidiyor arkadaş, aya. Siz daha köye gidemiyorsunuz. (Gülüşmeler) Bilim demokrasimizin motorundan kötü seslerin geldiğini söyler. Nispi temsil yaptık, olmadı. Hattâ ihtilâl yaptık, bu motorun gürültüsü kesilmedi. Bu bozukluğu bulmaya mecburuz. İlimin vereceğini uygulamalıyız. Aksi halde her tedbir geçici olur. Gökhan Evliyaoğlu arkadaşım burada mı? Bilmiyorum. Oanın fikirlerine bâzi diyebileceklerim var. Sayın Gökhan Evliyaoğlu arkadaşımız, dün burada mâtadı olduğu şekilde güzel bir konuşma yaptı. Olaylara onun açısından bakmamakla beraber savunduğu fikirler için, yiğitçe davranışlarına şahit olduğum için saygım vardı. Dünden itibaren, üzümlük ifade etmeye mecburum ki, bu saygı bende hayal oldu. Sayın Gökhan, John Strachey'in kitabından «İnanıştan dolayı görmezlik» diye bir satır okudu ve bu kitap fevkalâdedir, dedi. Arkadaşlar; bâzi şeyler vardır ki, insan bilmez ayıp değildir. Yanlıştır, düzöltebilir. Bâzi şeyler de vardır ki, bilir fakat bildiği halde kasten kötü söyler. İşte ben bugüne kadar Gökhan Beyin burada beyan ettiği fikirlerin eidden kendisinin samimî inançları olduğunu zannediyordum. Fakat, vakte ki, şu kitabı fevkalâde olarak tavsif edince, ben bu kitabı aldım ve okudum. Gördüm ki, bu kitapta işine gelmiyen satırı çıkartmış, işine gelen satırı çıkartmamış. Bunu kasten kullanıyor.

Bakın burada ne var, arkadaşlar : Temenni ederim ki, Gökhan Evliyaoğlu demokrasimizin bozuk seslerinin geldiği noktayı bu İngilizin yazdığı yazıdan memleketi anlatsın. Müsaadenizle bunu okuyayım. (Soldan, gürültüler.)

BAŞKAN — Sayın Adnan Aral bir dakikanız kalmıştır.

ADNAN ARAL (Devamla) — Okuyorum. arkadaşlar: «Teerübeler, demokratik Hükümetlerin dünyanın birçok yerlerinde uygulanamayacağını gösteriyor. Gereken ön şartlar daha yerleşmemiştir. Bu gerçek, birçok örneklerde ve iki biçimde ortaya çıkmıştır. Yeni ülkeler bağımsızlığa kavuşur - kavuşmaz, demokratik kurumlar kurulmaya başlar. Fakat, demokrasi için gerekli şartlar

hazırlanmadığı için elde edilen sonuçlar çok kötü olmakta ve iki durumdan biri ortaya çıkmaktadır. Örneğin, bâzı Orta - Doğu ülkelerinde raslanan «şeyh» ya da «toprak ağası» demokrasisi sonucu... Herkesin oy hakkı vardır, fakat halk yığınlarını meydana getiren yoksul ve okuması, yazması olmayan köylüler, bu oyların ne işe yaradığını bilmedikleri için yalnızca şeyh ya da ağalarının dediğini yaptılar: Böylece bunlar oy vermekten çok ağalar ve feodal sınıflar tarafından «oy verdirtildiler» ve bu gibi ülkelerde, demokratik kurumlar, ilerlemeye korkunç bir engel olma yoluna girdiler. Bu ülkelerin çoğunda modernleşmek için yanıp tutuşan bir ilerici orta sınıf bulunmakta, fakat demokratik seçimlerde ağalara karşı güç kazanamamaktadırlar.»

BAŞKAN — Sayın Adnan Aral, tamam efendim.

ADNAN ARAL (Devamla) — Toparlıyayım efendim. (Devam etsin, oya oya, sesleri.) Bir hususu ilâve etmezsem noksan kalır, efendim.

BAŞKAN — Bir cümle ile bağlayınız.

ADNAN ARAL (Devamla) — Biz Atatürk devrimlerini geçirmişiz. Biz, bu demokrasiyi aldığımız ruh ve terbiye ile kurarız. Yeter ki, bâzı kurumları tasfiye edelim. Gökhan Bey bunu biliyor. Gazetesinde diyor ki, «İzmit körfezinin suyunun altındaki kükürt damarının patlamasıyla bozulmuş.» Temeldeki meseleyi halka, kükürt ve barut patlaması şeklinde anlatıyor. Rica ederim, cesaret, cesaret diyorlar. Cesaret bu mü? Kükürtten bahsetmek mi, yoksa toprak ağası ve şeyhten bahsetmek mi?

BAŞKAN — Tamam Adnan Bey. (Devam, devam sesleri.)

ADNAN ARAL (Devamla) — Arkadaşlar takririmi kabul edin. (Devam, devam sesleri.) Oya arzımı rica edeceğim, Sayın Başkanım. (Oya oya sesleri.)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar; hatip arkadaşımız 10 dakika ile mukayyet olmayarak devam etmesini istiyor. Ne kadar sürecek efendim?

ADNAN ARAL (Devamla) — Beş dakika.

BAŞKAN — Beş dakika için devam etmesini istiyor. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmiştir. Buyurun.

ADNAN ARAL (Devamla) — Arkadaşlar; cesaret adam öldürmek, hırsızlık yapmak, kavga etmek demek değildir. Hele aydınların cesa-

reti hiç de böyle değildir. Cesaret halkı uyutana-
lara karşı çıkıp, halkı uyandırmak, her şeyi göze almaktır. Burada bağırır, çağırır, gazete-
ne git, halkı uyut. Bu nasıl cesarettir, ben anlamıyorum. Sayın Gökhan kardeşim, halk için gü-
rültüden başka ne yaptı? Gel söyle, senden ötür diliyelim. Sana saygımı devam ettireyim. Aziz arkadaşlarım, iki gündür emdiğimiz süt burnu-
muzdan geliyor. Nedir bu obstriksiyonlar. Siz C. H. P. yi, C. H. P. de A. P. yi, sevmiyorsa günahımız nedir? Siz birbirinizden nefret etti-
ğiniz kadar da ben sizi seviyorum. (Ortadan bravo sesleri) bu oyunlardan vazgeçin. Arka-
daşlar, eğer vatan sathına kardeşlik duygularının yayılmasını istiyorsanız, Sayın Kemal Bayezit Beyefendi Sayın İnönü'nün tem-
silecisidir, Sayın Gökhan Evliyaoğlu da Sayın Süleyman Demirel'in temsileci. Kalkın, birbi-
rinize sarılın, birbirinizi öptün ve barışın; bu hava memlekete yayılsın, ortadan husumet kalk-
sın. Eğer arkadaşlar bunu yapmazsanız, kalkın iyiden iyiye bir kavga edin de, canımız yansın ki, bunun ıstırabını bilin ve bu gürültüden vazgeçin. (Gülüşmeler) hürmetlerimle, taktirimin kabulünü istiyorum. (Alkışlar)

İ ETEM KILIÇOĞLU (Giresun) — Bravo İşçi Partisi.

BAŞKAN — Sayın İskenderoğlu.

RECAİ İSKENDEROĞLU (Diyarbakır) — Görüştüğümüz kararın tasarıfının 2 nci maddesi işleyişi itibarıyla en uygun bir madde hüviyetini taşımaktadır. Bu itibarla, bu maddeye oy vermenizi istirham ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Altınsoy. Yok. Sayın Vardarlı.

SABRİ VARDARLI (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım, 2 nci maddenin 1 nci maddenin kabul edildiği şekilde geçmesinde fayda vardır, bu şekilde oy kullanmanızı rica ediyorum.

BAŞKAN — Sayın İsmail Ertan.

İSMAİL ERTAN (Denizli) — Muhterem arkadaşlarım, demokratik idare halka dayanan idaredir. Siyasi partiler de buntün değişmez bir unsurudur. Tasarıda seçimlerden altı ay evvel 15 ilde teşkilâtını kurmamış olan siyasi partilerin seçime girmemesi öngörülmektedir. Madde-
nin aynen kabulünü istirham ediyorum. Hürmetlerimle. (Alkışlar)

BAŞKAN — Buyurun Komisyon.

GEÇİCİ KOMİSYON ADINA ZEKİ BAL-TACIOĞLU (Bolu) — Muhterem arkadaşlarım, aslında, görüşmekte olduğumuz ikinci madde sandık kurullarının teşkiline dairdir. Ama, 4 neü madde ile hüküm altına alınmış olan, siyasi partilerin seçime girme haklarını gösteren maddenin tedvin tarzıyla bir mutabakat olduğu için, ister istemez gerek 1 neü madde, gerek 2 neü maddede siyasi partilerin seçime katılma yetenekleri hakkında müzakere ve münakaşa cereyan etmektedir. Aslında bu münakaşa ve müzakere-lerin yeri 4 neü maddedir. Bu itibarla, siyasi partiler seçime hangi şartlarla katılabilecekleri hususundaki münakaşayı, arkadaşlarımızın 4 neü maddede yeri geldiği zaman yapmaları daha muvafık olacaktır. Çünkü bu madde sandık kurullarının teşkilinden başka bir hükmü ihtiva etmemektedir. Eski tasarı ile bu tasarı arasındaki tek fark, T. B. M. M. de grupu olan siyasi partilerin ilk genel kongrelerini yapmış olmak kaydı ile 15 ilde teşkilât kurduklarına bakılmaksızın, sandık kurullarında üye gösterme yetkisinin verilmesinden ibarettir. Eski Kanunumuzda, 15 ilde aşağı - yukarı Türkiye'nin dörtte birinde teşkilât kurmuş olan siyasi partilere, sandık kurullarında üye gösterme yetkisi tanınmıştı. Yeni kanunda ise buna muvazi olraak T. B. M. M. de 10 üye bulundurabilen, bu itibarla bir grup teşkil edebilen siyasi teşekküllerin ilk genel kongrelerini yapmış olması kaydıyla seçime katılmaları hakları tanınmıştır. Komisyonumuzun ekseriyeti o kanaattedir ki, bir siyasi parti, ilk genel kongresini yapmış olmak kaydıyla, yani bir siyasi parti hüviyetine bürünmüş olması kaydıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisinde 10 üyeyi kendi sinesinde toplayabilmiş ise, 15 ilde teşkilât kurmuş siyasi parti kadar yeteneğe sahibolmalıdır. Bu itibarla, Adnan Aral arkadaşımızın takririne iştirak etmiyoruz; maddenin aynen kabulünü istirham ediyoruz, arkadaşlar.

AHMET BİLGİN (Kırşehir) — Bir sual soracağım.

BAŞKAN — Sayın Sözcü bir sual var.

AHMET BİLGİN (Kırşehir) — Bu maddenin metninde, «tüzüklere göre ilk genel kongrelerini yapmış olup, en az 15 seçim çevresinde altı aydan beri il ve ilçe teşkilâtını kurmuş bulunan» parti tâbiri vardır. Bu altı aylık süre-

nin nasıl olacağını ben müphem gördüm. Bir misal arz edeyim, ben altı ay önce teşkilâtımı kurmuşum, fakat, seçime beş gün kala bir ilde seçime girme hakkım infisah etmiş. Bu ne suretle hesabedilecek? Müphem gördüm, zabıtlara geçsin diye arz ediyorum.

GEÇİCİ KOMİSYON ADINA ZEKİ BAL-TACIOĞLU (Devamla) — Sayın Bilgin arkadaşımız, altı aydan beri teşkilât kurmuş olması şartının hangi mânada anlaşılacağını sormaktadır. Bu madde, bu fıkra, bu hüküm eski kanunumuzda vardır ve bir tatbikat görmüştür. Seçimlerin başlangıç tarihinden itibaren, en az altı aydan beri 15 ilde ve o illerin bütün ilçelerinde teşkilât kurmuş olan siyasi partiler kastedilmiştir. Esasen, Yüksek Seçim Kurulu tatbikatta bunu böyle anlamıştır. Ahmet Bilgin arkadaşımız, seçimlere çok kısa bir zaman kala; bir ay kala, 20 gün kala, 15 gün kala yani 6 aydan az bir zaman da bir siyasi partinin bir ilçedeki teşkilâtının feshedilmesi halinde onun yapılacak seçime iştirak edip etmeyeceği keyfiyeti üzerinde durmaktadırlar.

O kanaatteyiz ki, seçimlerden 6 ay önce bir siyasi parti 15 ilde ve o illerin bütün ilçelerinde teşkilât kurmuşsa, seçime katılacaktır. Daha sonraki infisahların tatbikatta nazara alınmaması lâzımgeldiği kanaatindeyiz. Bir noktayı ifade etmekte fayda mülâhaza ediyorum. Bu komisyonun kanaatidir. Ancak, tatbikat Yüksek Seçim Kuruluna aittir. Yüksek Seçim Kurulunun tatbikatı ve içtihatları komisyonumuzun kanaatleriyle uygun olmayabilir. Ama, komisyonumuzun ekseriyeti bu fikirdedir. Bunu arz ederim.

MEMDUH ERDEMİR (Kırşehir) — Bir sual sormak istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun.

MEMDUH ERDEMİR (Kırşehir) — Şimdi buyurdunuz ki, altı ay evvel teşkilâtını tamamlamış olan 15 il ve ilçelerinde, kanaatimize göre o partinin seçime girmesinde bir sakınca yoktur. Ancak, Yüksek Seçim Kurulu nasıl takdir eder bilmiyoruz, dediniz. Bunu onun takdirine bırakmamak için, kanun vâzı olarak, altı ay evvel 15 ilde tam teşkilâtını kurmuş partilerdense nasıl olur?

GEÇİCİ KOMİSYON ADINA ZEKİ BAL-TACIOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlar, Sayın Erdemir arkadaşımız, maddeye bi-

raz daha sarahat vermeyi teklif ederler. Ancak, madde bir tatbikat görmüştür, yerleşmiştir. Bu prensibin nasıl tatbik edilebileceği hususunda kararlar tekevvün etmiştir. Kanaatimiz sarihtir. Arz ettim. Bu kanaat hilâfına bir tatbikat olacağını da sanmıyorum. Bu itibarla, maddede bir değişiklik yapılması yersizdir. Buna esasen mahâl yoktur, kanaatindeyim.

BAŞKAN — Sayın Reşit Ülker.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar, Sayın Sözcünün de ifade ettikleri gibi, bu maddenin eski metinle, yâni yürürlükte olan metinle büyük bir farkı yoktur. Yalnız, gruplara bir hak tanımış vaziyette. Esasen, 1 nci maddede bunun prensipleri de muhterem oylarınızla karara bağlanmış olduğu için, 2 nci madde üzerinde Adnan Aral arkadaşımın teklifine iştirak etmek mümkün olamaz. Evvelce de ifade etmişler ve Yüce Meclis kabul etmemiştir. Maddenin aynen kabul edilmesi yerinde olur, saygılarımla.

BAŞKAN — Sayın Kemal Sarıbrahimoğlu.

KEMAL SARIİBRAHİMOĞLU (Adana)

Muhterem arkadaşlar; 1 nci maddenin kabulü 2 nci maddenin kabulünü zaruri kılmaktadır. Bu itibarla, 2 nci maddenin kabulü bir zaruretin ifadesi olacaktır.

Hürmetlerimle. (Ortadan alkışlar)

BAŞKAN — Bir kifayet takriri gelmiştir. Okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

İkinci madde üzerindeki görüşmelerin yeterliğinin oya sunulmasını arz ederim.

Artvin

Saffet Eminagaoglu

BAŞKAN — Sayın Tombuş aleyhinde.

İHSAN TOMBUŞ (Çorum) — Muhterem arkadaşlar; biraz evvel bizi samimiyetsizlikle itham eden arkadaşların gelip burada şimdiki bu samimiyeti tescil etmelerini arzu ederdim. (C. H. P. sıralarından «Oyuna oyun» sesleri) tamam. Oyuna oyunmuş, mesele yok yalnız, şu ciheti belirtmek istiyorum. Bir takrir hazırlanmıştı. Bu takrir tamamen politik durumlar haricinde, hakikaten teknik bakımdan tatbikatta husule gelecek yanlışlıkların, zorlukların önlenmesi bakımındandı. İhtimal bu husus benim hatırımda olsaydı, yahut hatırıma gelseydi, o za-

man nazarı dikkatimi celbetseydi, bazı takrirlerin kabul edildiği gibi, komisyondaki arkadaşların bu takririmi de kabul edeceklerdi. Şimdi, bunu burada tesbit etmiş bulunuyorum. Bu takriri vereceğim, ama esas metin ile neresinde fark vardır, niçin bunu arz ediyorum; bunu dahi izah etmeye imkânım yok. Belki hiçbir şey anlaşılmiyacak. Bunun için, hiç olmazsa kifayet takriri kabul edilirse, şu takrirlerimizi izah sadedinde söz verilmesi lâzımgeldiği kanaatindeyim. Yoksa, bizim bu takrirleri buraya vermemin hiçbir mânası yoktur. Kifayetin bir defa reddini arz edeceğim. Eğer kabul edilecekse şu şartla kabul edilmesini isterim. Hiç olmazsa takririnizi izah etme sadedinde söz verilmesi gerekir. Bu hususu da Riyasetten rica ediyorum. Esasen takrirlerin lehinde veya aleyhinde iki kişi konuşabilir, diye hüküm de vardır. Ondan da vazgeçtik. Hiç olmazsa takrir sahibine, takririni niçin verdiğini izah için iki dakika müsaade verilmesi lâzımdır.

Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Kifayet takririni oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İkinci madde hakkında verilmiş takrirler vardır, bu takrirleri okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Tasarının ikinci maddesinin ikinci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ederim.

«İlçe seçim kurulu başkanı; tüzüklerine göre, ilk genel kongrelerini yapmış olup, en az onbeş seçim çevresinde altı aydan beri il ve ilçe teşkilâtını kurmuş bulunan veya ilk genel kongrelerini yapmış olmak kaydıyla Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosunda grupu olan ve o ilde seçime katılan siyasi partilere, her sandık için birer kişinin adını bildirmelerini tebliğ eder.»

Maras

Kemal Bağcıoğlu

Millet Meclisi Başkanlığına

Seçimlerle ilgili kanunun ikinci maddesinin ikinci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ederim.

«İlçe seçim kurulu başkanı; tüzüklerine göre, ilk genel kongresini altı ay önce yapmış olup,

en az onbeş seçim çevresinde altı aydan beri il ve ilçe teşkilâtını kurmuş bulunan veya ilk genel kongrelerini altı ay önce yapmış olmak kaydıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik toplantısında grubu olan ve o ilde seçime katılan siyasi partilere, her sandık için birer kişinin adını bildirmelerini tebliğ eder.»

Bursa
Mustafa Tayyar

Millet Meclisi Başkanlığına

Görüşülmekte olan tasarının ikinci maddesinin ikinci fıkrasının aşağıdaki şekilde değiştirilmesini arz ederim.

«İlçe seçim kurulu başkanı tüzüklerine göre, ilk genel kongrelerini yapmış olup, en az yirmi seçim çevresinde altı aydan beri il ve ilçe teşkilâtını kurmuş bulunan veya ilk genel kongrelerini yapmış olmak kaydıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi birleşik toplantısında grubu olan ve o ilde seçime katılan siyasi partilere, her sandık için birer kişinin adını bildirmelerini tebliğ eder.»

Kocaeli
Hâlden Kısayol

Başkanlığa

Madde 2 nin ikinci fıkrasının aşağıda yazılı şekilde değiştirilmesini teklif ederim.

Diyarbakır Milletvekili
Adnan Aral

«İlçe seçim kurulu başkanı, tüzüklerine göre, ilk genel kongrelerini yapmış olup, en az on seçim çevresinde kurulmuş bulunan ve o ilde seçime katılan siyasi partilere, her sandık için birer kişinin adını bildirmelerini tebliğ eder.»

Gereğe: Tasarıdaki madde Anayasa madde 12 ye aykırıdır ve arzu edilen maksadı gerçekleştirmekten uzak bulunması.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar şimdi okuttuğum dört tadil önergesinin de açık oya sunulmasına dair verilmiş 15 imzalı tavriler vardır, onları okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Tasarının ikinci maddesinin değiştirilmesi hususunda Hâlden Kısayol tarafından verilen tavrilerin açık oya konulmasını arz ederiz.

İzmir Denizli
A. Naili Erdem Sinan Bosna

Hatay
A. Muhsin Bereketoğlu
Balıkesir
Gökhan Evliyaoğlu
Giresun
İ. E. Kılıçoğlu
Konya
Cahit Yılmaz
Maras
Ali Hüdayioğlu
Maras
Adnan Karaküçük
Bursa
İsmail Yılmaz

Millet Meclisi Başkanlığına
Tasarının ikinci maddesinin tadili hususunda Mustafa Tayyar tarafından verilen tavrilerin açık oya konulmasını arz ederiz.

İzmir Denizli
Ali Naili Erdem Sinan Bosna
Hatay İsparta
A. Muhsin Bereketoğlu Sadettin Bilgiç
Giresun Balıkesir
İ. Etem Kılıçoğlu Gökhan Evliyaoğlu
Afyon Maras
Şevki Güler Enver Kaplan
Maras Konya
Ali Hüdayioğlu Cahit Yılmaz
Maras İzmir
Adnan Karaküçük Şinasi Osma
Bursa Bursa
Mustafa Tayyar İsmail Yılmaz

Millet Meclisi Başkanlığına
Tasarının ikinci maddesinin tadili konusunda Kemal Bağcıoğlu tarafından verilen tavrilerin açık oya konulmasını arz ederiz.

İzmir Denizli
Ali Naili Erdem Sinan Bosna
Hatay Giresun
A. Muhsin Bereketoğlu İ. Etem Kılıçoğlu
Balıkesir İsparta
Gökhan Evliyaoğlu Sadettin Bilgiç
Afyon Ordu
Şevki Güler Ata Bodur
Maras Konya
Enver Kaplan Cahit Yılmaz
Maras Maras
Adnan Karaküçük Ali Hüdayioğlu

Bursa
Mustafa Tayyar

Bursa
İsmail Yılmaz

İzmir
Şinasi Osma

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım; Sayın Adnan Aral'ın tadil önergesinin açık oya sunulmasına dair teklif olmadığı için, bu hususu işari oyla oyunuzda sunuyorum. Sayın Adnan Aral'ın tavrini kabul edenler... Etmeyenler.. Kabul edilmemiştir. Komisyon iştirak etmiyor..

Bağcıoğlu, Kısayol ve Mustafa Tayyar arkadaşlarımızın tādil tavrilerinin açık oya sunulmasına dair 15 er imzalı tavriler gelmiştir.

(Ortadan; tavriler sahiplerinin isimlerini okuyun, bakalım buradalar mı? Sesleri)

İsimlerini okuyalım, burada olduklarını kontrol edelim....

«Ali Naili Erdem» (Yok sesleri) (Soldan; burada, dışarda sesleri.)

Dışarda olması makbul değildir, efendim... (Gürültüler) (Ortadan ve soldan karşılıklı gürültüler.)

Gürültü etmeyin efendim, burada olan, «buradayım» der.

(Ortadan gürültüler.)

«Sinan Bosna» (Yok, sesleri)

«Ali Muhsin Bereketoğlu» (Burada, sesleri) Ethem Kılıçoğlu (Burada.), Gökhan Evliyaoğlu, (Burada), Sadettin Bilgiç. (Yok), Şevki Güler. (Burada)

Muhterem arkadaşlar, bu 15 imzayı havi önergeyi veren arkadaşların bir kısmı olmadığı için 15 imzadan aşağıya düşmüştür. (Soldan, tekabül ediyoruz, sesleri) Tekabül caiz değildir. Meclisin bundan evvel aldığı karara göre, bu talebi muteber değildir.

TURHAN BİLGİN (Erzurum) — Birincisi için yeniden 15 imzayı havi tavriler veriyoruz. Lütfen bu tavrilerimizi biraz bekleyiniz.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, 15 imzalı tavriler veren arkadaşlar burada olmadığından Yüce Meclisin bundan evvel almış olduğu karar gereğince bu gibi tavrilerin muteber addedilmeyeceği Meclisin kararına iktiran etmiştir. Bunun dışında bir muamele yapamayız, efendim. (Gürültüler.)

Muhterem arkadaşlar, tavrilerde tam 15 imza vardır. İçinden birisi olmazsa düşer. Tavriler okutuyorum.

(Ali Naili Erdem ve 15 arkadaşının, Bursa Milletvekili Mustafa Tayyar'ın önergesinin açık oya sunulması hakkındaki önergesi tekrar okundu.)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, gürültü ile iş hallolmaz. Müsaade buyurun Riyaset tatbik etmekte olduğu usulün neye dayandığını arz etmiştir.

Şimdi, ilk tavriler hakkında açık oy isteyen arkadaşlardan, 15 kişiden bir kaçının burada olmadığı anlaşıldı. Meclisi Âlinin bundan evvel aldığı karara göre bu tavriler hükümsüz kalmıştır. Şimdi bu geçmiştir.

(Soldan gürültüler.)

İ. ETEM KILIÇOĞLU (Giresun) İşari reye konamaz.

BAŞKAN — Birinci tavriler okuyun... Kemal Bağcıoğlu'nun tavrilerini okutuyorum.

(Kemal Bağcıoğlu'nun tavriler tekrar okundu.)

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar...

TURHAN BİLGİN (Erzurum) — Usul hakkında söz istiyorum.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maras) — Tavriler sahibi olarak usul hakkında söz istiyorum. (Ortadan gürültüler)

(A. P. ve C. H. P. sıralarından karşılıklı konuşmalar ve gürültüler.)

BAŞKAN — Arkadaşlar; sükûneti muhafaza edelim. Bir dakika müsaade buyurun; gürültü ederseniz iş çıkartamayız. Reis vazifesini yapamaz, Meclis iş göremez. (Gürültüler) Müsaade buyurun efendim; Reis, Meclisi idare ile vazifeli değil mi? Bir arkadaşın talebi üzerine siz niçin cevap veriyorsunuz? (Orta sıralardaki gürültüler karşı) Şunu izah etsenize efendim, Reisin kendisine cevap vermesine niçin imkân bırakmıyorsunuz? 350 kişi birbiriyle söz anlatmaya kalkarsa müzakere devam edebilir mi? Kaç defa söyledim; yani Reisin müzakereyi idare etmemesini mi istiyorsunuz? Bu ne biçim iş anlamıyorum ki. Sükûneti muhafaza ediniz; hepimiz olgun arkadaşlarıyız. Hepiniz maksadı bu Meclisin kendisine mevdu vazifeleri yapmasıdır. (Gürültüler) Müsaade buyurun efendim.

Ne için söz istiyorsunuz Sayın Bilgin?

TURHAN BİLGİN (Erzurum) — Sayın Başkanım, tavrilerimizi, 15 imzalı bir açık oyla-

ma. takriri, vereceğiz diye arz ettim. Bu hususta bir teamül vardır. Takririn gelmesi talebi vukubulduğu takdirde, Başkanlık bu talebin is'afı için kısa bir mühlet verebilir. Bu talebimize rağmen Yüksek Başkanlık buna riayet etmemiştir. Bu usul hatasını işaret etmek için söz istedim.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, bu takrir okunmuş ve bu takririn oylama muamelesi, açık oy için oylamaya geçmek üzere verilmiş olan takrirdaki imza sahiplerinin burada olup olmadığı araştırılmıştır. Zâtîâlinizin müracaatı bundan sonradır. Binaenaleyh, oylama muamelesine başladıktan sonra vâki bu müracaat, Yüce Meclisin, bundan birkaç gün evvel kabul ettiği karara göre muteber değildir. Diğer takrirler için, okuttuğum zaman arkadaşlardan kimse yoksa, bu arkadaşların da takriri muteber addedilmez. Okuyuncaya kadar gelmiş olurlarsa gelirler... Aynı madde üzerinde 2 - 3 - 5 tane 15 imzalı takrir olabilir. Bakacağız, takrirlerde imzaları olanlar mevcutsa usule uygun muamele yapacağız.

Şimdi, Bağcıoğlu arkadaşımızın takririni...

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maras) — Takrir sahibi olarak bu takririn oylanmasındaki usuli muamefenin aksaklığı yönünden ve tutumunuz bakımından usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Tutumumuz bakımından Başkanlık, görüşünü ifade etmiştir. Kemal Bağcıoğlu arkadaşımızın takririni kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmemiştir.

Şimdi, Mustafa Tayyar arkadaşımızın takririni tekrar okutuyorum.

(Bursa Milletvekili Mustafa Tayyar'ın takriri tekrar okundu.)

BAŞKAN — Bu tâdil takririnin açık oya sunulması için onbeş imzalı takriri tekrar, okutuyorum.

(İzmir Milletvekili Ali Naili Erdem ve 15 arkadaşının, Bursa Milletvekili Mustafa Tayyar'ın takririnin açık oya sunulması hakkındaki takriri tekrar okundu.)

BAŞKAN — Aynı tâdil takririnin oya sunulması için ikinci bir onbeş imzalı takrir gelmiştir, onu da okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Mustafa Tayyar'ın verdiği takririn açık oya konulmasını arz ederiz.

Çorum	Maras
İhsan Tombuş	Adnan Karaküçük
A. Karahisar	Bursa
Şevki Güler	İsmail Yılmaz
Çorum	Adana
Abdurrahman Güler	Ali Bozdoğanlı
Sivas	İzmir
Tahsin Türkay	Şinasi Osma
Antalya	Edirne
Hasan Fehmi Boztepe	Nazmi Özoğul
Sakarya	Zonguldak
Hami Tezkan	S. Tekin Müftüoğlu
Samsun	İzmir
A. Fuat Alişan	Saim Kaygan

BAŞKAN — Ali Naili Erdem burada mı?.. (Burada sesleri) Sinan Bosna (Burada), Ali Muhsin Bereketoğlu (Burada), Sadettin Bilgiç (Yok sesleri), Ethem Kılıçoğlu (Burada) Gökhan Evliyaoğlu (Burada).

İBRAHİM ETEM KILIÇOĞLU (Giresun) — Sayın Başkanım, bir arkadaş olmadığına göre, boşuna zahmete katlanmayınız.

BAŞKAN — Böylece birinci gelen takrir düşmüştür. İkinci takriri, kontrol ediyoruz.

Mustafa Tayyar arkadaşımızın tadil önergesinin açık oya sunulmasına dair verilmiş olan ikinci takrir 15 imzayı ihtiva etmediği için muteber değildir.

Mustafa Tayyar arkadaşımızın önergesini oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler... Kabul edilmemiştir. (Soldan gürültüler, «18 imzalıdır» sesleri) Meclisin kâtipleri ve vazifeliler saymıştır, efendim. (Soldan gürültüler, 18 imza vardır, sesleri)

Muhterem arkadaşlar, müsterih olunuz. (Soldan şiddetli gürültüler) Enver Kaplan, Riyasete karşı hakaretâmiz söz sarf ettiğiniz için, size şimdilik ihtar yapıyorum. Yoksa Meclisten çıkartırım. Hakkınızda Meclise iştirak etmeme kararı alırım. Haysiyetli olunuz, Riyasete karşı saygılı olunuz. İhtar ediyorum size.. (Soldan ve orta sıralardan karşılıklı gürültüler)

Muhterem arkadaşlar, (Soldan şiddetli gürültüler) Susun efendim. Sükûneti muhafaza edin. Vazifeli arkadaşlarımız saydılar. Vazifeli Riyaset

Divanı Kâtibi ve Kanunlar Müdürü, vazifeli arkadaşlarımız saydı. Yuvarlaklar içine isimleri alarak 14 olduğunu ifade ettiler. (Soldan gürültüler)

Durun efendim. Ne oluyorsunuz? 14 olduğu beyan edildiği için Reis kararını verdi. Madem ki, itiraz ediyorsunuz, kâğıt elimizde efendim, sayacağız. Müsaade buyurun, tekrar sayacağız. Arkadaşların hata ettiği 14 den fazla imza olduğu anlaşılırsa şüphesiz bu muameleyi yerine getireceğim. Sizin telâşınız nedir? (Soldan gürültüler) Müsaade buyurun efendim.

İBRAHİM ETEM KILIÇOĞLU (Giresun) — Müsaade buyurun Sayın Başkan, bir hususu izah edeceğim. Biraz önce arkadaşlarımızın 18 imzayı havi olduğunu ifade etmelerine rağmen, vazifeli arkadaşlarımız 15 ten noksan olduğunu söylediler. Bizim itirazımız, Sayın Başkanım, oylamadan önce yapıldığı halde bu itirazın kabul edilmemesi yüzündendir. Eğer oya koymasaydınız bu itirazlar olmayacaktı.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, vazifeli arkadaşın söylemesi üzerine... Elimizde bu kâğıt mevcuttur. Arkadaşlar, bunu bir maksatla söyleyebilir mi? Bunu tesbit eden ve sayan Kanunlar Müdürü, Muavini ve vazifeli Divan Kâtibidir. Reisiniz birer birer saymış değildir ve sayamaz. Biz sayacağız, şimdi, itiraz vâki oluyor, 15 ise 15 ten eksik değilse.. (Soldan ve, orta sıralardan karşılıklı gürültüler)

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — Sayın Başkan, usul hakkında söz istiyorum. (Orta sıralardan gürültüler ve müdahaleler)

BAŞKAN — Müsaade buyurun, size söz vermiyorum. (A. P. ve C. H. P. sıraları arasında kaynaşmalar, şiddetli münakaşalar)

Arkadaşlar, karşılıklı atışma yapmayın efendim. Sizi nasıl idare edeceğiz sonra? Hatiboğlu.. Kılıçoğlu... İdareci üyeler, yatıştırın arkadaşlarınızı. Grup İdarecileri de yatıştırınsınlar. Yani sinirlenince, bu kadar güzide arkadaşlar kendilerini kaybederlerse nasıl olacak bu iş, efendim?

Şimdi arkadaşlar, tavrın altında imzası olan arkadaşların isimlerini okutacağım, İsmim olup da imzam var diyen arkadaşlar, lütfen ifade buyursunlar.

İhsan Tombuş, Adnan Karaküçük, Şevki Güler, Abdurrahman Güler, İsmail Yılmaz, Ali Bozdoğan, Tahsin Türkay, Hasan Fehmi Boztepe, Sinan Bosna Nazmi Özogul Ali Fuat Ali-

şan, Sadık Tekin Müftüoğlu, Hami Tezkan, Sa-
im Kaygan, (Soldan Şinasi Osma da var, sesleri)
Hasan Fehmi Boztepe (Yok sesleri) (Soldan gü-
rültüler) Müsaade buyurun, karşılıklı konuşma-
nın efendim... (Orta sıralardan gürültüler ve
müdahaleler)

Arkadaşlar, bırakın Reisi idare etsin Meclisi
canım. Ne oluyor? Karşılıklı konuşmayın.

Sayın Şinasi Osma buyurun buraya.

(Şinasi Osma, Kürsüye gelerek, önergedeki
imzasını gösterdi)

(Soldan alkışlar, bravo Reis, sesleri)

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — Usul hak-
kında söz istiyorum, Sayın Başkan.

BAŞKAN — Sayın Sinan Bosna burada mı
efendim?

SİNAN BOSNA (Denizli) — Buradayım.

BAŞKAN — Lütfen gelsin. Lütfen gelin,
buyurun buraya.

Muhterem arkadaşlar, imza acele atıldığı
için Şinasi Osma arkadaşın imzasını bizim ar-
kadaşlar Sinan Bosna olarak okumuşlar. Şim-
di Sinan Bosna arkadaşın tetkik etmesi üzeri-
ne de kendisinin imzası olmadığı anlaşılmalıdır.
Yapılan muamele doğrudur. (Ortadan alkışlar)

Üçüncü taktırir...

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — Usul hak-
kında söz istiyorum. Oylamadaki usul hakkın-
da. İhtüzüğü çigniyorsunuz, bunu yapamazsı-
nız. Yaptığınız muamele İhtüzüğe aykırıdır.

BAŞKAN — Şimdi arkadaşlar, oylama mu-
amelesine geçilmiştir. Tatbik edilmiş olan oy-
lama muamelesininin mesnedi söylenmiştir. Şim-
di üçüncü taktırir kalmıştır. Bu taktırir, Hâldan
Kısayol arkadaşımızın taktıriridir. Bu taktıriri de
okutup, imzaları kontrol edip, 15 imza varsa
açık oya koyacağız.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — Muhterem
Başkan, ben ısrar ediyorum, usulsüzlük yapı-
yorsunuz. İhtüzük hükümlerini çigniyorsunuz.
(C. H. P. sıralarından gürültüler)

BAŞKAN — Başkanlık Divanı usulsüzlük
yapmamaktadır.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maraş) — Eğer ba-
na usul hakkında söz vermemekte ısrar ederseniz,
bu da usulsüzlüktür. (C. H. P. sıralarından
gürültüler.)

BAŞKAN — Tatbik edilen usul devam eder-
ken, aynı ölçü ve şekilde geçerken arada kesip
size söz veremem efendim.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maras) — Eğer vermezseniz, bu vermeyişiniz dahi usulsüzdür. (Orta sıralardan şiddetli gürültüler)

BAŞKAN — Bunu Riyaset takdir eder. Sual sorarsanız, Riyasetin tutumunu hakkında, size lâzımgelen cevap zamanında verilir.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maras) — Söz vermiyor musunuz?

BAŞKAN — Hayır. (Soldan gürültüler, orta sıralardan sol sıralara doğru kaynaşmalar) Sayın Reşit Önder, Sayın Reşit Önder... Parti idarecileri, lütfen arkadaşlarınızı teskin ediniz. (Gürültüler)

Susun efendim, size söz veriyorum. Hâlâ konuşmakta devam ederseniz size ihtar vereceğim. Söz veriyorum.

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maras) — İhtar değil, söz vermeniz lâzım. Bundan kaçırıyorsunuz.

BAŞKAN — Reisten söz almaksızın konuşma ihtarı muciptir. İmzaları okutacağım efendim. 15 imza var. İmzası okunanlar burada olduklarını ifade buyursunlar.

Ali Naili Erdem (Burada), Sinan Bosna (Burada), Ali Muhsin Bereketoğlu (Burada), Sadettin Bilgiç (Yok sesleri). Bu taktir de düşmüştür.

Hâlden Kısayol arkadaşımızın önergesini oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

İkinci maddeyi oylarınıza sunacağım. İkinci maddenin de açık oya sunulmasına dair müttaaddit imzalı bir taktir gelmiştir. Bu taktirdeki imzaları okutup, arkadaşların burada olup olmadıklarını kontrol edeceğiz.

İkinci maddeyi okutuyorum :

(İkinci madde tekrar okundu.)

BAŞKAN — Şimdi, taktiri okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Tasarımın ikinci maddesinin açık oya konulmasını arz ederiz.

İzmir

A. Naili Erdem

Hatay

A. Muhsin Bereketoğlu

Giresun

İ. Etem Kılınçoğlu

Afyon Karahisar

Şevki Güler

Denizli

Sinan Bosna

İsparta

Sadettin Bilgiç

Balıkesir

Gökhan Evliyaoğlu

Maras

Enver Kaplan

Bursa

Mustafa Tayyar

Maras

Adnan Karaküçük

Bursa

İsmail Yılmaz

Çorum

İhsan Tombuş

İzmir

Muzaffer Döşemeçi

Ağrı

Nevzat Güngör

Kocaeli

Süreyya Sofuoğlu

Bursa

Hikmet Akalın

Maras

Ali Hüdayioğlu

Konya

Cahit Yılmaz

İzmir

Şinasi Osma

Ankara

M. Kemal Erkovan

Bingöl

M. Süddik Aydar

Balıkesir

M. Sükrü Çavdaroğlu

Antalya

İhsan Ataöv

BAŞKAN — Açık oy isteyen önergede imzaları bulunan arkadaşlar isimleri okununca burada olduklarını ifade etsinler.

(Önergede imzaları bulunanların isimleri okunarak kontrol edildi.)

BAŞKAN — Önergedeki imzalar 15 i bulmuştur. Diğerlerinin okunmasına lüzum yoktur. Madde açık oyunuza sunulacaktır. Zarflar dağıtılın, efendim.

İkinci maddeyi kabul edenler beyaz, reddedenler kırmızı, çekinir olanlar yeşil oy kullanacak.

Hangi intihap dairesinden oy kullanılmaya başlanacağına dair kur'a çekiyoruz. «İstanbul» seçim çevresinden başlanacak.

Maddeyi kabul edenler beyaz, reddedenler kırmızı, çekinirler yeşil oy kullanacaklar. Matbu oy pusulası olmayanlar ismini yazacak reyinin mahiyetini, intihap dairesini gösterecek ve kâtip arkadaşına bildirecek.

(İstanbul milletvekillerinden itibaren oylar toplandı.)

BAŞKAN — İsmi okunduğu halde oyunu kullanmayan arkadaşımız var mı? (Var, sesleri) Oylarını kullanmayan arkadaşlar lütfen kullanınlar...

Oylarını kullanmayan var mı? Yok. Oy toplama muamelesi bitmiştir.

Mahterem arkadaşlar, bundan evvelki celsede kabul buyurduğunuz esasa göre, tasnif devam ederken müzakerelere devam edeceğiz.

Muhterem arkadaşlar; üç imzalı bir taktir var; okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Müzakere edilmekte bulunan seçim kanununun bazı maddelerinin tadiline dair tasarının gayesine de uygun olarak:

Seçimlerde cereyan eden para oyunlarını, pusla hilelerini, pusla imhalarını, seçmen üzerinde çeşitli taziyik ve tesirler icrası suretiyle millî iradeye gölge düşüren mâzide görülmüş gayriahlâki tutum ve davranışları berataraf etmek ve Devlet idaresi hakkındaki oyunu izhar edecek seçmeni hücrede yalnız, vicdaniyle başbaşa bırakmak ve nihayet büyük yekûnlara halîğ olanı oy puslası basım ve dağıtım masraflarını asgari hadde indireceği gerekçesiyle 298 sayılı Kanunun 78 - 103 ncu maddelerine birleşik oy puslası istikametinde tadili mutazammın öneremiz ilişikte sunulmuştur.

Tasarının ikinci maddesinden sonra oya arzımı teklif ederiz.

C. H. P. Grubu adına Y. T. P. Grubu adına
Maras Diyarbakır
Kemalî Bayazıt Recai İskenderoğlu
C. K. M. P. Grubu adına
Çorum
Faruk Küreli

BAŞKAN — Şimdi teklif edilen maddeyi okutuyorum, efendim.

REFET SEZGİN (Çanakkale) — Söz istiyorum, grup adına.

BAŞKAN — Vazifeli misiniz efendim? Grup Başkanı veya Başkanvekilinin söylemesi bildirilmesi lâzım. Tatbikatımız budur.

REFET SEZGİN (Çanakkale) — Vazifeliyim.

BAŞKAN — Ali Naili Erdem Bey yok mu? Savacı Bey yok mu?

ALİ NAILİ ERDEM (İzmir) — Evet vazifelidir.

BAŞKAN — Efendim, ihtilâf olduğu zaman, usulümüz böyledir, itirazlar vâkı oluyor, fevri olarak bâzı arkadaşlarımız grup adına diyor, hangisinin grup adına olduğunu anıyamıyorum. Yetkili arkadaşlarımız burada.

REFET SEZGİN (Çanakkale) — Yetkiliyim beyefendi, Grup idare heyeti üyesiyim.

BAŞKAN — Grup idare heyeti üyesi olamaz, reis olmak veya reis olmadiği zaman başkanvekili olmak lâzım. Ali Naili Erdem Bey yok mu, efendim?

KEMAL BAĞCIOĞLU (Maras) — Burada efendim.

BAŞKAN — Grup adına arkadaşınızı vazifelendirdiniz mi efendim?

ALİ NAILİ ERDEM (İzmir) — Evet, efendim.

BAŞKAN — Peki. Teklif edilen maddeyi okuyoruz efendim.

298 sayılı «Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkında Kanun» un 78 ve 103 ncu maddeleri aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Maddde 78. — Seçim kurullarında, kapalı oy verme yerine konarak üzere, o seçime çevresinde bağımsız aday varsa, boş ve beyaz kâğıt bulundurulur.

Bağımsız adayların seçmenlere dağıtacakları basılı oy puslası renkli olabilir ve bunlarda kendilerince kabul edilmiş ve 2596 sayılı Kanun hükümlerine uygun özel işaretler basılı bulunabilir.

Bağımsız adayların oy puslalarında kullanacakları renk ve özel işaretleri, aday gösterme süresinin bitmesinden en çok üç gün içinde, Yüksek Seçim Kuruluna bildirilmesi gerekir.

Bu süre içinde bildirmiyenler renkli oy puslası ve özel işaret kullanamazlar.

Renk ve işaretler birbirine benzerse, önce bildirilen kabul ve diğeri reddolunur. Ret iki gün içinde bağımsız adaya bildirilir. Bunlar üç gün içinde yenisini vermezler veya verdikleri renk ve özel işaret yine kendisinden önce verilmiş diğerk renk ve işarete benzerse artık o bağımsız adayı renk ve işaret kullanamaz.

Bağımsız adayların oy verme yerlerine kurulmasını istiyecikleri basılı oy puslaları, oy verme gününden bir gün önce sandık kurulları başkanlarına teslim olunur.

Bir siyasi partinin, 2596 sayılı Kanun hükümlerine uygun olarak, kendisince kabul edilmiş bulunan özel işaret ve benzerleri, diğerk siyasi partiler ve bağımsız adaylar tarafından kullanılamaz.

Siyasi partilerin özel işaretleri hakkında, bağımsız adayların kullanacakları özel işaretler hakkında yukarıdaki hükümler uygulanır.

Siyasi Partilerin katıldıkları seçimlerde, partilerin oy puslaları aşağıdaki esaslar dâhilinde hazırlanır ve kullanılır :

1. Oy puslaları, 14 ncü maddesinin 1 numaralı fıkrasındaki esasları uygun olarak, kâğıdında «Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu» filigranı bulunan, özel surete imal edilmiş kâğıtlara, Yüksek Seçim Kurulu tarafından bastırılır.

2. Oy puslaları her biri yüz yapraklı bloklar halinde hazırlanır.

Her yaprağın bir yüzü, seçime katılan siyasi partilerin oy puslalarını, kâğıt ebadının icaplarına göre, yanyana veya alt alta ihtiva edecek ve birbirinden belirli kalınlıkta birer çizgi ile ayırılmış «Birleşik oy puslası» şeklinde düzenlenir.

Birleşik oy puslası üzerinde, siyasi partilerin oy puslalarının soldan sağa veya yukardan aşağıya sırası, Yüksek Seçim Kurulu tarafından, siyasi partilerin temsilcileri önünde ad çekme suretiyle tesbidolunur.

3. Birleşik oy puslası, her partinin oy puslası üzerinde, en başta ve ortada, partinin özel işareti; özel işaretin altında adının baş harflerin baş harflerinin altında, tam yazıl halinde adı belirli bir aralık veya çizgiden sonra eni boyu ikişer santimetre olan belirli bir kalınlıkta çizgilerle yapılmış bir dörtgen veya çapı iki santimetre olan bir daire; belirli bir aralık veya çizgiden sonra adaylarının adları ve soy adları; sayılan bu hususlarda, patiler arasında tam bir eşitliği sağlayacak renk, büyüklük ve puntolarla bastırılır.

4. Birleşik oy puslaları, sandık seçmen listesine dahil seçmen sayısını karşılayacak miktarda, her yaprağın arkası ilçe seçim kurulu başkanlığı mührü ile mühürlenmiş olarak, bloklar halinde, 68 nci madde ile tesbit edilen usule göre, sandık kurulları başkanlarına teslim edilir.

5. Sandık kurulu başkanı, 77 nci madde gereğince, özel zarfların mühürlenmesi işlerini bitirdikten sonra, birleşik oy puslalarının ilçe seçim kurulu mührü ile mühürlenmiş olan arka taraflarını, sandık kurulu mührü ile de mühürlenir.

6. Sandık kurulu öntüne alınan seçmene, 91 nci madde gereğince çift mühürlü özel zarf verilirken, arkasında biri ilçe seçim kurulu baş-

kanlığının, diğeri sandık kurulunun mührü bulunan, çift mühürlü bir aded, birleşik oy puslası da verilir. Çift mühürlü birleşik oy puslası sandık kurulu başkanı tarafından seçmene verilirken, hiçbir tarafında her hangi bir işaret bulunmadığı, çift mühürlü olduğu kurul üyelerine, müşahitlere ve seçmene gösterilir.

7. Oyunu, siyasi partilerden biri lehinde kullanmak isteyen seçmen, kapalı oy verme yerinde, birleşik oy puslası üzerinde, dilediği siyasi partinin puslasında bulunan eni boyu ikişer santimetre olan dörtgen veya iki santimetre çapındaki daire içine Yüksek Seçim Kurulunca imal ettirilip sandık kurullarına kadar ulaştırılmış bulunan ve kapalı oy verme yerinde oy verme süresince bulundurulması mecburi olan (X) çarpı işareti mührünü basar, birleşik oy puslasını tam olarak zarfa koyup iyice kapatır.

8. Kullanılmıyan birleşik oy puslaları hakkında, her yaprak, karşılıklı köşeleri arasında çaprazlama iki çizgi çekmek suretiyle birer büyük çarpı işareti ile iptal edildikten sonra, kullanılmamış zarflar hakkındaki 97 nci maddesi aynen uygulanır.

GEÇİCİ KOMİSYON ADINA ZEKİ BAL-TACIOĞLU (Bolu) — Komisyon adına söz istiyorum.

BAŞKAN — Komisyon milletvekillerinden evvel mi konuşmak istiyor? Buyurun.

GEÇİCİ KOMİSYON ADINA ZEKİ BAL-TACIOĞLU (Bolu) — Muhterem arkadaşlarım; bu teklif, partilerin seçimlere birleşik oy puslaları ile katılmaları hakkındaki teklif Komisyonumuzda.

REFET SEZGİN (Çanakkale) — Efendim; bu tahrir üzerinde müzakere yapılamıyacağını izah için söz istiyorum.

BAŞKAN — Komisyon milletvekillerine tekdüm eder. Sorayım, Komisyon sırasını verirse bırakırım. Ama şimdi Komisyon sırasını vermiyor.

REFET SEZGİN (Çanakkale) — Efendim; üzerinde müzakere yapılamıyacağını izah edecektim.

BAŞKAN — Onu daha evvelce, Komisyona söz vermeden önce söyleseydiniz arkadaşım. Teklif üzerinde söz aldınız dedik. Komisyon tekdüm eder. Sonra söylersiniz, efendim. Buyurun Komisyon devam edin efendim.

Oylamaya daha çok vakit var, efendim. Herkes konuşacak. Oylanamayacak ise o zaman söylersiniz. Buyurun efendim.

GEÇİCİ KOMİSYON ADINA ZEKİ BAL-TACIOĞLU (Devamla) — Muhterem arkadaşlarım; Komisyonumuzu teşkil eden üyelere Faruk Küreli arkadaşımız, Komisyon müzakereleri sırasında birleşik oy pusulası teklifini ileri sürmüşlerdi. Komisyonunda yapılan müzakereler sonunda İçtüzüğün 29 ncu maddesi gereğince, encümenler kendilerine havale olunan işlerin tetkikinden başka bir işle meşgul olamazlar hükmünce, komisyonumuz bu teklifin, Geçici bir Komisyon olduğunu da nazarı itibara alarak kendisi tarafından görüşülemeyeceği konusunda bir ekseriyet kararı vermiş ve bu sebeple de bugün Heyeti Umumiyeye arz edilen teklifin görüşülmesini kabul etmemiştir. Şimdi, aynı teklif Heyeti Umumiyeye gelmiş bulunmaktadır. Komisyonumuz, arz ettiğim gibi, teklifi kendisinin Geçici bir Komisyon ve mahdut yetkili olması itibarıyla müzakere dışında bırakmıştır. Eğer, Heyeti Umumiye takririn dikkate alınmasına karar verirse, bu takdirde komisyonumuza havale ederse komisyonumuzun da o istikamette maddeleri tedvin etmek mecburiyetinde olduğunu arz etmek için söz almış bulunuyorum.

BAŞKAN — A. P. Grubu adına Sayın Refet Sezgin buyurun.

A. P. GRUPU ADINA REFET SEZGİN (Çanakale) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri; müzakeresini yapmakta bulunduğumuz Seçimlerle ilgili tasarıya iki madde ilâvesini isteyen ve Riyasetçe Umumi Heyete arz edilmiş bulunan önerge mevzuu hususlar daha evvel Çanakale Milletvekili Sayın Şefik İnan Beyefendi tarafından bir kanun teklifi halinde Büyük Millet Meclisine takdim edilmişti. Bir süre İçişleri Komisyonunda görüşülen kanun teklifi, havalesi gereğince Adalet Komisyonuna intikal etmiş ve Adalet Komisyonunda buna benzer Seçim kanunlarıyla ilgili teklifler meyanında müzakeresi için sıra beklemekte idi. Bu arada Adalet Komisyonunun gündeminde bulunan diğer mevzularla birlikte müzakeresi sırasında, Sayın Adalet Bakanı tarafından Hükümetin görüşünü de bildirmek üzere mehil alınmıştı. Bilâhara, görüşülmekte olan kanun tasarısı Geçici Komisyona havale edildiği sırada, bu komisyon müzakereleri sırasında Sayın Faruk Küreli tarafından, şimdi

dinlemiş bulunduğumuz ve müttali olduğunuz takrir iki madde halinde görüşülmek üzere bir önerge ile Komisyon Başkanlığına intikal ettirilmişti. Komisyon müzakereleri sırasında biraz evvel, Sayın Baltacıoğlu'nun da izah ettiği üzere, İçtüzüğün 29 ncu maddesine tevfikeyan, hatırımda yanlış kalmadıysa, bire karşı 8 oyla reddedilmişti. Bu hususu böylece tesbit ettikten sonra, gelen önergenin mahiyeti üzerinde tevakkuf etmeme müsaadelerini istirham edeceğim.

Teklif, Seçimlerin Temel Hükümlerine mütedair tatbikata ait bir hususu ihtiva etmektedir. Bilhassa Seçimlerin Temel Hükümlerine mütedair Kanununun 78 ve 103 ncu maddeleriyle yakından ilgili bir teklif bulunmaktadır. Görüşülmekte bulunan tasarı ise seçimlerin tarihine ve seçimlerin sistemine müteallik bulunmaktadır. Bu itibarla, Seçimlerin Temel Hükümlerine mütedair ve seçimlerin tarzı icrası ile alâkalı bir meseleyi ihtiva eden bu takririn bu kanun vesilesiyle görüşülmesi İçtüzük bakımından mümkün değildir. Zira, görüşülmekte olan tasarıнын esprisi, sureti sevki bununla tamamiyle zıt mahiyettedir. Zıt olanların içtimaı mümkün değildir.

İçtüzükteki duruma gelince, İçtüzüğün 123 ncu maddesi meselesinin halline bir ışık tutmaktadır. 123 ncu madde aynen şöyle bir ibareyi ihtiva etmektedir : «Munzam maddeler teklifi için de tadilnameler hakkındaki usul tatbiki edilmir.» Bu, bir munzam madde değildir. Munzam madde sevk edilen tasarı ile mahiyeti itibarıyla ilgili bir meseleyi ihtiva etmek zaruretiindedir. O sebeple, İçtüzüğün 123 ncu maddesinin burada tatbiki mümkün değildir. Bu hususu böylece tesbit ettikten sonra, kanaatimizi arz edelim :

Arz ettiğimiz bu sebeplerle ıttılâma sunulan önergenin müzakeresi ve reyeye vaz'edilmesi İçtüzüğe aykırıdır. Meclislerin çalışmasının Anayasamızın hükmüne göre İçtüzükle düzenleneceği bir kaidedir. Bir Anayasa hükmüdür. İçtüzük, bizim anlayışımıza göre o maddenin, gelen teklifin bu suretle görüşülmesini mümkün kılmadığı cihetle, Yüksek Meclis Anayasa ve İçtüzüğe uygun bir hareketi ihtiyar etmek zorundadır.

Bu izahlarımıza rağmen, mücerret sayı hesabı ile, oy çokluğu ile Anayasamızın...

BAŞKAN — Sayın Sezgin, siz bir usul meselesi ileri sürüyorsunuz. Bu usul meselesini hal-

ledip ondan sonra esasa geçelim. Sizin ifadelerinizden, eğer Başkan yanlış anlamadıysa, buyuruyorunuz ki, bu teklif Meclise evvelce sunulmuş olan diğer teklifler komisyonlara havale edildiği için burada görüşülemez diyorsunuz, değil mi? Bir usul meselesi olarak ileri sürüyorsunuz. Binaenaleyh, evvelâ bu usul meselesini hallettireceğim. Arkadaşımızın ileri sürdüğü bu usul meselesi hakkında lehte aleyhte iküşer arkadaşta 15 er dakika söz vereceğim; o meseleyi halledeceğiz; ondan sonra o meseleye geçeceğiz. Buyurun efendim.

A. P. GRUPU ADINA REFET SEZGİN (Devamla) — Arz edeyim efendim. Mesele evvelce başka vesilelerle Yüce Meclise teklif edilen bazı kanun tekliflerinin varlığı sebebiyle burada bu tavrın müzakere edilememesi değildir. Mesele, bu kanun tasarısı yani seçimlerin zamanı ve seçim sisteminin nispi temsil bir varyantına göre yeniden tedvinine mütedair Seçim kanunu tasarısı içerisinde bünyeleri, esprisi ve mahiyeti tamamen ayrı bulunan bu tavrın görüşülemeyeceğine mütedairdir. O itibarla, Sayın Başkanın izahlarını bu suretle kendi maksadım istikametinde tavziht ettiğini zannediyorum.

Yüce Meclisin şu izahlarımıza rağmen, rağmenler, parmak hesabı ile reddetmekte kararlı olanların Yüce Mecliste ekseriyeti teşkil etmeyecekleri inancı içinde bulunduğumuz cihetle reddedileceği kanaatindeyiz. Zira, Yüce Meclisin her şeyden evvel Anayasa hükmüne, İktisadik hükümlerine riayet edeceğini ümit edebilmeyim. Bunun aksine bir davranışın isabetli olamayacağı aşikârdır.

Binnetice, bu teklifin görüşülemeyeceğine mütedair maruzatımızın hâllinden sonra başka istikamette Yüce Meclisin kararı tebellür ettiği takdirde ayrıca mütââlarımızı arz edeceğimizi hürmetlemlerle bildiririm.

BAŞKAN — Sayın arkadaşlarımız; Refet Sezgin arkadaşımızın usul meselesi olarak ileri sürdüğü hususa, Başkanlığın arz edeceği cihet şudur:

Şimdi, üçlü imza ile huzurunuzda getirilmiş olan teklif, 298 sayılı Kanununun 78 nci maddesinin buraya fntikâli ve tadili mahiyetindedir. Halbuki, Sayın Refet Sezgin, arkadaşımızın komisyonlarda bulunduğundan bahsettiği Coşkun Kırcâ'ya, Şefik İnan ve 12 arkadaşına ve Sayın Cumhuriyet Senatosu Üyesi Erdoğan Adalı'ya ait kanun-

tekliflerinin ihtiva ettiği hükümler 298 numaralı Kanununun Coşkun Kırcâ'nın ki, 41 nci maddesinin değiştirilmesine; Şefik İnan ve 12 arkadaşının kanun teklifi 14 ncu, 68 nci, 77 nci, ve 91 nci maddelerine, Cumhuriyet Senatosu Üyesi Erdoğan Adalı'ya ait kanun teklifi ise 29 ncu maddeye taallük etmektedir. Bugünkü teklif 78 inci maddeye taallük etmektedir. Binaenaleyh, komisyonda bulunan bir teklifin buraya getirilmesi değildir, Yalnız arkadaşımız, burada bir noktaya işaret etti. Komisyon, hangi maddelerin tadiline dair olan teklifleri görüşürken bunun da konuşulması komisyonda teklif edildi dedi. Bu duruma göre, Başkanlığın görüşü, İktisadın ve Anayasanın hükümlerine göre bu teklifin görüşülemeyeceği merkezinde değildir. Bir usul meselesidir. Aleyhinde söz isteyen Sayın Tekinle söz veriyorum.

FARUK KÜRELİ (Çorum) — Lehinde, söz istiyorum.

İSMAIL HAKKI TEKİNEL (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarımız seçimlerle ilgili kanunların bazı hükümlerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tasarısı görüşülürken, bu Meclisin yanlış bir teamüle yol aemaması için söz almış bulunmaktayım. Maruzatım usule taallük edecektir.

Muhterem arkadaşlarımız, Anayasamızın 91 ve 92 nci maddeleri Meclislerde kanunların nasıl yapılacağını sarıh bir şekilde göstermiştir. Bu itibarla, bunu kısaca özetlemek istersek; kanun metinlerinin Türkiye Büyük Millet Meclisine getirilmesi safhası vardır. Yine kanun metinlerinin Türkiye Büyük Millet Meclisinde tetkiki safhası vardır. Tetkik safhası bittikten sonra, üçüncü safha neşir ve ilân safhasıdır.

Şimdi, arkadaşlarımızın getirmiş olduğu bu teklif hakikaten bir tadilname olmuş olsa idi, üzerinde durup bu malûmatı arz etmeyecektik. Getirilen teklif konular kanun tasarısına nazaran müstakil bir kanun teklifi mahiyetindedir. Görüşmekte olduğunuz kanun tasarısı seçimlerle ilgili kanunların bazı hükümlerinin değiştirilmesi hakkında kanundur. Bu konu belirlidir. Bu kanunun esası seçimin yapılma tarihinin tesbitine mütedairdir. Yine ilçe seçim kurullarının tarzı teşekkülüne dairdir ve yine nispi temsil sisteminin uygulanmasını gösteren yeni bir sistem getirmektedir. Halbuki teklif biraz evvel Sayın Başkanın da ifade ettiği gibi, 298 sayılı

Seçimlerin Temel Hükümleri hakkındaki Kanununun 78 ve 103 ncu maddeleriyle ilgilidir. Doğrudan doğruya bu iki maddenin ilgasına ve tadiline mâtuftur.

Şu halde, böyle bir munzam teklifin seçimlerle ilgili kanunların bâzı hükümlerinin değiştirilmesi hakkındaki kanunla ilgili olmuş olsaydı, burada Heyeti Umumiyede yapılan müzakereler sırasında konuşurulması mümkündür.

Bu durum, kanunların totkiki safhasında, ister komisyonlarda olsun, ister Genel Kurulda olsun, aynı hukukî neticeye tabi bulunmaktadır. Sayın Komisyon Sözcüsünün işaret ettiği veçhile, İctüzüğün 29 ncu maddesine göre, komisyonlar kendilerine muhavvel işleri tetkikten başka işlerle meşgul olamaz. Yani, bir nevi neticeye taleple bağlıdırlar. Eğer, böyle bir usul vaz'edilmiş olsaydı, komisyonlara kanun teklif etme hakları tanınır. Halbuki İctüzüğümüze göre komisyonların mutlak surette kanun teklif etme hakları yoktur. Bunun bir tek istisnasını 140 sayılı Kanun teşkil etmektedir. O da Dilekçe Komisyonu hariçten vatandaşların özel af dilekleri komisyona gelmesi halinde Dilekçe Komisyonunun bunu kabule şayan görmesi halinde hazırlayacağı bir kanun tasarısından ibarettir. Şu halde, komisyonların kendisine muhavvel işlerden başka işlerle meşgul olmaması hükmü yanında, yine İctüzüğe göre komisyonların müstakillen kanun teklif etmemeleri yanında, böyle bir teklifin Geçici Komisyonunda görüşülmemesinde isabet vardır. Geçici Komisyon gerçekten dikkatli davranmış ve bu teklifin kendi komisyonlarında görüşülemeyeceği kararını vermiştir. Buda ittibâ etmek lâzımdır, bu zaviyeden.

İkincisi; Türkiye Büyük Millet Meclisine kanunların geliş şekli şudur: Bir tasarı veya teklif ilgili komisyon veya komisyonlarda tetkik edilmeden ve rapora bağlanmadan Meclis gündemine alınmaz ve Mecliste müzakere edilemez, arkadaşlar. Şimdi getirilen bu teklif müstakil bir kanun teklifi mahiyetindedir ve komisyonlardan geçmemiştir. Bunun hakkında komisyon tarafından rapor hazırlanmamış ve 48 saat evvel teklif edilip âzalara dağıtılmamıştır ve konuşulmamıştır. Konuştuğumuz kanun, seçimlerle ilgili kanunların bâzı hükümlerinin değiştirilmesi hakkındaki kanundur ki, bunun da umumi müzakeresinde böyle bir teklif olmadığı için umumi mü-

zakeresi için getirilen tâdil teklifi yapılmamış olacaktır. Umumi müzakeresi yapılmıyan bir tâdil teklifinin bu mânada bir tâdil teklifinin maddelerine geçildikten sonra müzakeresinin yapılmasına ve kanun metnine ithal edilmesine kanunlarımız ve bilhassa Anayasamızın 91 ve 92 nci maddeleri cevaz vermemektedir. Bunun bir tek istisnası vardır. O da İngiltere Parlamentosundadır. İngiltere Parlamentosunda evvelâ kanun teklifleri Genel Kurula geliyor. Bunun prensibi, ilkesi kabul edildikten sonra komisyonlara tevdi ediliyor. Böyle bir usul bizde olmadığına göre, doğrudan doğruya Genel Kurula getirilen müstakil bir kanun teklifinin burada görüşülmesine imkân yoktur. Saniyen arkadaşlarım, bugüne kadar Meclis içinde yaptığımız tatbikat ve teamül de bunu göstermektedir. Bu teklif altında imzası bulunan Sayın Faruk Küreli pekâlâ bilirler ki, komisyonumuz da, Millet Meclisi Adalet Komisyonunda bu konuda yapılmış çeşitli müzakereler olmuştur. En son, Beden Terbiyesi Kanunu ile ilgili bir kanunun müzakeresi sırasında cereyan etmiş ve müstakil bir teklif olmadığı için, komisyonun kabule şayan gördüğü bir başka maddenin metnine ithal edilmesine kanunen imkân olmadığı gerekçesiyle aidolduğu vekâlete yeniden bir teklif getirilmesine mezuniyet vermiştir. Bu teklifin, altında Sayın Küreli'nin de imzası vardır. Buna mümasil teklifler, yine Sayın Talât Oğuz arkadaşımızın Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun bir maddesinde yapılan değişikliğin atfı olarak diğer bir maddesinde yapılmasına icabetmesine rağmen, yeni bir teklif getirmediği için tek bir madde olarak göndermiş ve bifâhara komisyondan ayrıca bir teklif getirmek suretiyle bu nevakıs ikmal edilmiştir. Misalleri çoğaltmak mümkündür. Biz, işin prensibini vaz'etmek istiyoruz. Bir yanlış teamüle Meclisin saplanmamasını temin etmeye çalışıyoruz.

Arkadaşlar, eğer, böyle bir çığır açarsak, netice ne olur? Bir misal arz edeyim ve sözlerime son vereyim. Bilfarz, bir arkadaşımız veya Hükümet Türk Ceza Kanununun muayyen 15 veya 16 ncu maddesinde bir değişiklik teklifini tazammun eden bir tasarı veya teklif getirmiş olsa ve bu komisyonlardan geçirilip huzurunuzda getirilmiş olsa, âzalardan her hangi bir arkadaş Türk Ceza Kanununun bir veya iki maddesi hakkında getirilen değişikliğe ait rapordan istifade

etmek suretiyle diğer maddelerinin tadili için böyle bir teklif getirebilir mi?

Eğer; biz bunu kabul edersek, Millet Meclisinde kanunların yapılmasında kötü bir çığır açarız; kötü bir tatbikata yol açacağız arkadaşlar.

Bendeniz noksan kalmasını diye teknik malûmatı vermek istiyorum. Yanılmış olabilirim, kendi görüşümdür.

İçtüzüğün 123 nci maddesi vardır. Sayın Refet Sezgin arkadaşım buna temas ettiler. Burada tadilnamelerden, munzam maddelerden bahsedilmektedir. Ordaki tadilnamelerin komisyonlara nasıl tevdi edilmesi lâzımgeldiğine dair hükümler mevcuttur. Kanunların iki defa müzakeresi esas alınmak suretiyle birinci ve ikinci müzakerede yapılacak tadil tekliflerine ait hükümler vardır. Burada bahsedilen munzam maddede teklif edilen kanunla ilgili ve onu takviye eden, o kanunla yakinen alâkalı bulunan munzam madde teklifleridir. Ama böyle müstakil kanun teklifi mahiyetinde olan, ayrı hükümlere tabi bulunan bir teklif şeklinde değildir.

Son olarak tekrar ediyorum, arkadaşlarımız, Anayasamızın 91 ve 92 nci maddeleri ve İçtüzüğün hükümlerine göre, müstakil kanun teklifleri ve tasarılar ilgili komisyonlarda müzakere ve tetkik edilmeden ve bir rapora bağlanmadan Genel Kurulda müzakere edilip, kanunlaştırılmaz. Yanlış bir teamüle yol açılmamasını istiyorum ederim. Zaten bunda başka bir zorluk da yoktur. Hakikaten Sayın Şefik İnan arkadaşımızın bir teklifi vardır. Ama bu teklif de hükümler itibarıyla uygundur. Aynı teklif de arkadaşımız tarafından getirilmiştir. Hükümetler daima itimat oyu aldığı ve Meclisin itimatı kendilerine teveccüh ettikçe elbetteki icraatlarını gerçekleştirmek ve düşüncelerini tahakkuk ettirmek için istedikleri kanunu getirebilecek durumdadırlar. Sakıncası yoktur. Eğer, Hükümet ısrar ediyorsa, yeni bir teklif olarak getirsin, fakat teamüli bozmasın. Bu ekseriyet mevcud olduğuna göre, ısrar ediyorsa, elbetteki böyle bir kanun da çıkar. Gecikmenin de müddet bakımından bir sakıncası olmadığı kanaatindeyim. Hepinizi hürmetle selâmlarım.

BASKAN — Lehte Sayın Faruk Kürelî, buyurumuz.

FARUK KÜRELİ (Çorum) — Çok muhterem arkadaşlarım, bugün Sayın Riyasete, üç grup adına takdim etmiş bulunduğumuz müsterek pusla istikametindeki tadil önergesini, arkadaşlarımızın ifade ettiği gibi fiilhakkıka Karma Komisyonunda da teklif etmişim. Karma Komisyonunda; 29 ncu maddedeki; «Komisyonlar kendilerine muhavvel işlerle meşgul olur.» hükmüne dayanarak, bu meselenin burada görüşülme-yeceği kararına vardılar. Evvelâ bendeniz, oradaki kararın da İçtüzüğe uygun olmadığı kanaatini muhafaza ettiğimi ifade etmek isterim. Bırakınız Umumi Heyeti, komisyonlarda dahi kanunun maksadı istikametinde her türlü ek ve tadillerin yapılması lâzımgelir. Buna muhalefet eden Sayın Tekinel arkadaşımıza bir çalışmamız dolayısıyla hâtıralarını tazelemelerini rica ederim. Hatırlarlar, Adliye Encümeni Su Komisyonunda Hâkimler ve Savcılar kanunu tasarısını görüşüyorduk. Avukatların hâkimliğe alınmasına dair bir hüküm konuşulurken arkadaşlarımızın ekseriyeti orada ifade ettiler, avukatların emekliliği için bir hüküm getirelim dediler ve tek bir kişi çıkıp orada bu tasarıda böyle bir hüküm yok, bu ilâve edilemez, demediler. Ayrıca her arkadaşımız bir komisyonunda çalışmaktadır. Mesailerı neticesinde çıkan kanunlar düşünüldüğünde, komisyonlarda dahi kanunların maksadını istihlal için her türlü ek ve tadiller yapılmaktadır.

Muhterem arkadaşlarım, her kanun bir gerekçeden kuvvet alır ve bir maksadı istihlal etmek ister. Bendenizin İçtüzükten çıkardığım mâna şudur : İster bir milletvekili tarafından ister Hükümet tarafından verilmiş bir teklif veya bir tasarıyı mükemmel bir eser olarak kabul etmek mümkün değildir. Zaten böyle kabul edilseydi, bize niyabetle vazife gören emenimlerde katilesirdi. Umumi Heyette bunun tekrar müzakere edilmesinden maksat, o gayeyi istihlal etmek için icabeden tadil ve ekleri yapmaktır. Şimdi arkadaşlarım, takdim ettiğimiz önergenin müzakere edilemeyeceği hususunda 123 ncu maddeyi mâni bir madde olarak gösterdiler. Bilâkis bendeniz önergemî, bu maddeden kuvvet alarak verdim. İçtüzüğün 116 nci maddesi, tadilnameler başlığından sonra başlar, 123 ncu maddeye kadar devam eder. 123 ncu madde aynen şöyle diyor : «Munzam maddeler teklifi için de tadilnameler hakkındaki usul

tatbik olunur.» Demek ki, biz, Umumi Heyet olarak ne teklifin, tasarının maddeleriyle, ne de komisyondan gelen metinle bağlı değiliz, ona birtakım ekler yapabiliriz. Munzam maddeden kasıt budur. İktüzük vâzının, bir metne ilâve yapıp da tadil yapabileceğini düşünmek mantığa uymaz. Binaenaleyh, bu madde, verdiğimiz önergenin muameleye konulması istikametine yegâne gerekçedir.

Şimdi, verdiğimiz önergenin bu kanunun sistematiğine ve maksadına uygun olup olmadığı mevzuuna geliyorum. Bu kanunun gerekçesinde Hükümet bir şey söylüyor. Encümen de bunu kabul etmiştir. Diyor ki, sandıklardan çıkan oyların en âdil bir şekilde hesafedilebilmesi için bir hesap tarzı, millî bakiye sistemini getiriyorum. Bunun bugünkü sistemden farkı nedir? Dün, barajı geçmemek suretiyle Mecliste temsil edilemeyen oylar yeni getirilen sistemde sandalyasını bulacak, temsilcisini bulacaktır. Yani, vatandaşın siyasi tercihleri Meclislere itikal edecektir.

Bendenizin teklif edip 3 grupun kabul ettiği ve verdiğimiz önergeden gaye nedir? Bunun da gayesi aynıdır. Yalnız sandıktan çıkmış oyların hesabında âdil bir sistemi getirmek kâfi değildir. Sandık başına varıncaya kadar, daha doğrusu oyların sahibi seçmenlere maddi ve mânevi her türlü tesiri izale etmek millî iradenin tecellisinin kendisidir. Bu itibarla, tasarının gayesine de uygundur. Ortada İktüzük bakımından muhalif bir durum yoktur. Kanunun maksadına muhalif bir durum da yoktur. Sistematiğine gelince : Yüce Meclisin kabul ettiği tasarıdaki birinci madde de 298 sayılı Kanunun 19 ncu maddesinin 1 - A bendinin tadiline dairdir. Bunu kabul buyurdunuz. İkinci maddede 298 sayılı Kanunun 23 ncu maddesinin ikinci fıkrasının tadil istenmektedir. Bunu da Yüce Meclisimiz kabul etti. Şimdi bizim teklifimiz, üç grup olarak yine 298 sayılı Kanunun 78 ve 103 ncu maddelerinin tadiline dairdir. Yeri de buradur, kanunun maksadına da uygundur, İktüzük cevaz vermektedir. Kabul buyurmanızı istirham ediyorum. Saygılarımla.

BAŞKIAN — Sayın Vardarlı, buyurunuz.

KADRİ ÖZEK (İzmir) — Söz istiyorum.

BAŞKIAN — İki lehte, iki aleyhte konuşıldı. Artık kimseye söz veremem.

SABRİ VARDARLI (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar, meseleyi evvelâ şöyle vaz'etmek lâzımdır : Bu getirilen teklif müstakil bir kanun mevzuu mudur, yoksa aslında görüşülmekte olan bir kanun teklif veya tasarısının bir kısmını alâkadar mı etmektedir? Benden evvel aleyhte konuşan arkadaşlar nedense bunu müstakil bir kanun mevzuu olarak ele almak çabasını gösterdiler. Halbuki, görüşmekte olduğumuz, seçimlerle ilgili kanunların bazı hükümlerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tasarısının metninde, hem 298 sayılı Kanunun tadili, hem de 298 sayılı Kanuna birçok yerlerinde atıf yapan, 306 sayılı Kanunun tadili yer almaktadır. Böyle olunca, getirilmekte olan teklif her hangi bir müstakil kanun mahiyet ve hüviyetinde değil, sadece görüşmekte olduğumuz mevzuun içindeki, bir değişiklikten ibaret kalmaktadır. Meseleyi evvelâ böyle vaz'etmek lâzımdır. Böyle vaz'ettiğimiz takdirde bu getirilebilir mi? Arkadaşların Anayasadan bahsettiler. Anayasanın 92 nci maddesinden bahsederken, burada sarahaten kanun tasarısı ve tekliflerin, önce Millet Meclisinde görüşülür kaydı vardır. Bunu ne şekilde buraya getirdiler ben anıyamadım. Ama, izah etmek istiyorum. Millet Meclisi komisyonlarına tanınmış olan bir hakkın, bu hakkın tamamını teşkil eden Umumi Heyete tanınması konulara taban tabana, mantıkia taban tabana zıt bir husustur. İktüzüğümüzün 36 nci maddesine göre komisyonlarda muayyen bir müddet ele alınmayan her hangi bir tasarı veya teklif, teklif sahibinin isteği ve arzusuyla Heyeti Umumiyede müstakillen görüşme mevzuu edilmek imkânına sahibolduğu müddetçe, bundan tamamen ayrı, sadece getirilen bir kanunun bir kısmının şu veya bu şekilde bir değişikliğini ihtiva eden bir hususun burada ele alınmayacağı savunmak, bugünkü mevzuatımızla taban tabana zıt bir keyfiyettir. Bütün bu izahlar karşısında Sayın İsmail Hakkı Tekinel'in verdiği misale de değinmek isterim.

Ceza Kanununun bazı maddelerinin değiştirilmesi hususu buraya getirildiğinde, şayet bu hususlarla ilgili her hangi bir başka madde burada teklif edilirse, onun bu madde metnine girmesi evleviyetle kabul edilecektir. Bu, müstakil bir değişiklik mahiyetinde

de değil, kanunun bir tarafının tavzihi mahiyetinde olacaktır. Bu bakımdan, usul bakımından görüşülmemesi hususundaki tekliflerin itibar görmemesini bilhassa istirham ediyorum.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, mesele bir usul meselesi olduğu için iki arkadaş lehte, iki arkadaş aleyhte fikirlerini beyan ettiler.

Şimdi usul meselesini halledeceğiz.

Refet Sezgin arkadaşım... (Gürültüler)
Efendim, anlamıyorum ne diyorsunuz.

SABRİ KEŞKİN (Kastamonu) — Usulü ortaya atan **Refet Sezgin** arkadaşımızdır. Başka bir mesele yoktur.

BAŞKAN — Usulü, Reisin yaptığı muamelemin usulsüz olduğunu ifade ederek reye konulamayacağını söylediği an muamelenin, bu usulü muamelenin aleyhinde bulundular. Binaenaleyh, iki leh ve iki de aleyhinde konuşulduğu için, şimdi Başkanlıkça, bu teklifin müzakere edilemeyeceği iddia edilmektedir. Müzakere edilemeyeceğini kabul edenler... Kabul etmeyenler... Bu teklifin görüşülemeyeceği hususu 136 ya karşı 203 reyle kabul edilmemiştir efendim.

Sayın arkadaşlar, bu madde üzerinde söz isteyen arkadaşlara söz vermeden evvel, müsaade buyurunuz efendim, bir teklif gelmiştir. Bu teklifi okutuyorum.

Millet Meclisi Başkanlığına

Tasarıya 3 nci madde olarak eklenmek istenen hususlar mütaaddit fıkralardan ibaret olması bakımından İçtüzüğü'nün 108 nci maddesi gereğince müzakerelerin ve oylamanın fıkra fıkra yapılmasını arz ederim.

Çorum

Ihsan Tombuş

IHSAN TOMBUŞ (Çorum) — Geri alıyorum, efendim.

BAŞKAN — Geri alıyorlar.

Şimdi arkadaşlar söz sırası **Adalet Partisi** Grubu adına Sayın **Refet Sezgin**'in.

REFET SEZGİN (Çanakkale) — Grup adına sıramı Sayın **Asal**'a bırakıyorum.

BAŞKAN — Sayın **Sezgin** sırasını grup adına Sayın **Asal**'a veriyor, buyurun efendim.

A. P. GRUPU ADINA TALÂT ASAL (Edirne) — Muhterem Başkan...

BAŞKAN — Bir dakika Sayın **Asal**. İkinci maddenin oylama neticesini arz ediyorum.

(240) arkadaş oya iştirak etmiştir, (216) ka-

bul, 22 ret, bir çekinse, bir boş oy kullanılmıştır. İkinci madde kabul edilmiştir.

Buyurun Sayın **Asal**.

A. P. GRUPU ADINA TALÂT ASAL (Edirne) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri. Bizim görüşümüze rağmen müzakeresini kabul etmiş bulunduğunuz şu teklif ile de mevent imzalara bir kere daha ihanet edilmekte bulunduğunuz ve kalınan mutabakatların rağmen harekete büyük bir siyasi teşekkül olarak, Cumhuriyet Halk Partili arkadaşlarımızın katılmakta bulduklarını şimdi bir delil ile ispat edeceğim. Bu mesele, Siyasi Partiler Kanunu için, liderler toplantısında kurulması kararlaştırılan partiler arası komisyonunda, huzur komisyonunda direktifi istikametinde toplanan, partiler arası bir komisyonunda müzakere mevzuu yapılmıştır. Çünkü siyasi partiler kanun tasarısında evvelki hali ile oy pusulasının Devlet tarafından bastırılacağına mütedair bir hüküm var idi. Bu hüküm üzerinde açılan görüşmelerin neticesinde, Sayın **C. H. P.** sini temsilen iştirak etmiş bulunan **Coşkun Kırcı** arkadaşımız tarafından bir metin kaleme alındı. Bu metin tabii senatörleri temsilen iştirak

eden Sayın **Ahmet Yıldız**, Cumhurbaşkanlığı temsileisi olarak katılan Sayın **Osman Köksal**, **Adalet Partisi** temsileileri olan bizler, **Millet Partisi** temsileisi Sayın **Akdoğan** ve **Cumhuriyet Halk Partisi** temsileisi bulunan Sayın **Dr. Kemal Beyazıt** ve Sayın **Kırcı** tarafından kabul edildi. Ve metin de **Coşkun Kırcı** tarafından kaleme alındı, **Yeni Türkiye Partisini** temsilen **Şekip İnal** beyefendi de bunu imza etti. Bu hükme göre Sayın **Coşkun Kırcı** tarafından kaleme alınan, bizler tarafından imzalarımızla tekabül edilen bu hale göre Devlet, kâğıdı, mürekkep ve basın ücretini Devlet normlarına göre toplar. İştirak eden her ilde beş misli tutarında oy pusulası kadar paranın toplamını siyasi partilere Hazine verir. Bu istikamette bir hüküm tedvin edildi. İşte bu noktada Sayın **Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisini** temsilen bulunmuş olan **İrfan Baran** arkadaşımız itiraz ettiler. Dediler ki, bir müşterek oy pusulası meselesi vardır. Biz parti olarak buna taraftarız. Bu itibarla bu hükme itiraz ediyoruz, dediler. Müzakereler neticelendi ve bütün partilerin imzalarına iktiran etti. Burada **C. H. P.** sini temsilen **Grup Başkanvekili Sayın Kemal Bayazıt**, **Grup İdare Heyeti Üyesi Sayın Coşkun Kırcı** hiçbir kaydı itirazı dermeyen etmeden

imzaladılar. Yeni Türkiye Partisinden Şefik İnal arkadaşımız yine bu protokolü imzaladı. Millet Partisi de teşkilâtına taallük eden itirazları baki kalmak kaydını koymak suretiyle imzaladı. Sadece şerh veren müsterek oy puslası hususunda sadece şerh veren, Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisini temsilen İrfan Baran idi.

Şimdi muhterem arkadaşlarım, burada geçen, orada geçen bir hadiseyi de Heyeti Celilenize arz edeceğim. Bu mesele İrfan Baran tarafından ortaya atıldığı vakit, hepimizden tecrübeli bulunan, o anda Riyaseti işgal etmekte olan Kemalî Bayazıt Beyefendi, bunun mümkün olmadığını, memleket gerçeklerine uymadığını, o delegasyon huzurunda beyan ettiler ve hattâ sağ ellerini de şöyle kaldırmak suretiyle, «Yok, canım bu olmaz, zaten biz grup kararı almadık, böyle şey olur mu» dediler. Şimdi, bakıyorum, sevgili arkadaşlarım orada bir kaydı ihtirazı dermeyan edilmesine, bu suretle de, hani son kısmına inanmazsanız bile, bir kaydı ihtirazı dermeyan edilmesine ve münakaşa mevzuu yapılması rağmına Sayın C.H.P. ni temsil eden Grup Başkanvekilinin imzası tahtında bulunan bunun rağmına bugün buraya bir teklif vermektedir ve altını imza etmektedir sevgili arkadaşlarım. Bu halin takdirini ve politikada samimiyet meselesinin müzakere mevzuu yapıldığı şu kürsüde takdirlerinize arz ediyorum sevgili arkadaşlarım. (A. P. sıralarından alkışlar)

ŞEFİK İNAN (Çanakkale) — Neden korkuyorsunuz öyle ise?

A. P. GRUPU ADINA TALÂT ASAL (Devamla) — Orada itiraz etseydiniz imza etmezdi Sayın Şefik İnan. Nasıl ki, C. K. M. Partisi fikirlerini sonuna kadar müdafaa etmek istemişse, siz de verirdiniz.

BAŞKAN — Sayın İnan, müdahale etmeyin, sonra cevap verirsiniz. Sayın Asal, cevap vermeyiniz.

A. P. GRUPU ADINA TALÂT ASAL (Devamla) — Bunun, getirmiş bulunduğunuz bu teklifin hiç bir faydası olmayacaktır. Bu teklif süistimallere müsait bulunacaktır. Vergi veren, askere giden bu memleket için canını feda eden vatandaş Anayasanın 12 nci maddesine aykırı olarak rey hakkından mahrum etmek istiyorsunuz. Tarih bunu böyle tescil edecektir. Ben bunu söylüyorum, Kemalî Bayazıt da bunu o toplantıda söylemişti, sevgili arkadaşlarım.

Azınlık iktidarının menfaati için getirmiş olduğu bu kanunun ve sonra getirilen bir müsterek liste tadilinin bir an evvel çıkartılması için diğer partilerle, bağımsızlarla Cumhuriyet Halk Partisi arasında ittifakın mevcudiyeti artık âşikâr hal almıştır. Tasarının Meclise sevkinden Riyasetin eksperes süratiyle komisyonlara havalesinde, Geçici Komisyonun teşkil ve davetinde, bastırılıp dağıtılmasında, fevkalâde Riyaset Divanı toplantısı yapılarak öncelik kararı alınmasında, öncelik kararı ile her işe takdimen görüşülmesi kararının bir oylama ile in-tacında bu kanuna mahsus olarak mutat çalışma saatlerinin, hattâ günlerinin dışına çıkılmasında dört yıldan beri genellikle merasim toplantılarına Riyaset eden Meclis Başkanının bu Kanun çıkıncaya kadar Riyasette ısrarında daha önce bütün grup temsilcilerinin... (A. P. sıralarından bravo sesleri ve alkışlar)

BAŞKAN — Sükûnetinizi muhafaza ediniz, Başkan cevap verecektir.

A. P. GRUPU ADINA TALÂT ASAL (Devamla) — Daha önce bütün grup temsilcilerinin müsterekçe imzaladıkları protokollere aykırı hareketlerle bu ittifak tezahürünü göstermişti. İktüzük hükümleri ve Anayasanın 81 nci maddesi, bu ittifak manzumesi Sayın Başkan Fuad Sirmen tarafından çiğnenmiştir ve çiğnenmektedir. Bu şartlar içerisinde, bu tasarının müzakeresinin mesuliyetine artık iştirak edemeyeceğimizi, halkla irtibatı olmıyan, çoğunluğa boğdurulmak istenen demokrasinin bu sahnesine artık şahid olmamak için, sizi umumi efkârın vicdanı ile karşı karşıya bıraktığımızı arz ederim. (Adalet Partisi sıralarından bravo sesleri ve şiddetli alkışlar.)

(Adalet Partili milletvekilleri Genel Kurul salonunu terk etmeye başladılar.)

BAŞKAN — Oturun da Başkanı da dinleyin. Muhterem arkadaşlarım;

İHSAN TOMBUŞ (Çorum) — Bunun hesabını senden soracağız. (Gürültüler)

BAŞKAN — Sayın Tombuş size ihtar veriyorum. Gelin de Başkanın cevabını dinleyin arkadaşlar, nereye gidiyorsunuz?

Muhterem arkadaşlarım, Talât Asal'ın Riyasetin tutumu hakkında ileri sürdüğü bütün sözler tamamen indî ve hakikate uymamaktadır. Meclis Başkanımız, gündemde işler çoğalıp da bunların içinde mevcut İktüzük hüküm-

lerine göre bir an evvel intacı lâzımgelen hususları ayırabilmek için bütün parti gruplarını ve Hükümet temsilcisi davet etmiş ve muayyen devrelerde sıkışık zamanda hangi işlerin öne alınması hususunu bir nizama bağlamak istemiştir. Bu husus takarrür etmiş ve Meclis geçen sene ve ondan daha evvelki zamanlarda dahi bu yolda müteaddit devreler için karar almıştır.

Teklif edilmiş olan bu ve üzerinde konuşulmakta olan tasarı için Başkanlığın hususi ve istisnai bir tutumu olmuş değildir. Normal muamele yürütülmüştür. Hakkında Yüce Meclise bütün işlere takdimen görüşülmesi kararı alınan bir iş hakkında, şüphesiz ki, Riyaset Divanının mutad haftalık toplantısını intizar etmek caiz değildir. Hükümet ve gruplar, dört grup bunun müstaceliyetini ileri sürerse, Riyaset Divanının görüşünü tesbit edip karar için Heyeti Umumiyeye getirmek benim vazifemdir. Arkadaşlar, bunu ileri sürüyorlar, Başkanın Nizamnameye aykırı hareketidir, diye. Bugün Nihad Kürşad arkadaşımızın ileri sürdüğü ve Meclis mesaisini tanzim edin diye teklif ettiği hususu Yine Başkanımız, Başkanlık Divanının toplantı günü olmadığı halde bu sabah Başkanlık Divanını toplamış ve bir esasa bağlamış bunu da huzurunuzda getirmiştir. Başkanın vazifesi Yüce Meclisin kararına uymak, İctüzük hükümlerini harfiyen tatbik etmektir. Kendileri ulu orta bir esasa dayanmayan isnatlarda bulunup, Başkanın vereceği cevabı dahi dinlemeden, evvelece kararlı olarak dışarı çıkmışlardır. Bütün bu sözleri zabta geçirmek üzere arz ediyorum. Meclis ekseriyetinin iradesini hiçe saymak için çaba gösteren bu arkadaşlara Başkanlık ve Başkanlık Divanı devamsızlıkta ısrar ettikleri takdirde İctüzüğün müsait ahkâmı dairesinde muameleye de tevessül etmekten çekinmeyecektir. (C. H. P. si sıralarında «Bravo Başkan» sesleri ve alkışlar.)

Muhterem arkadaşlarım, bir noktayı daha arz etmek isterim. Dediler ki, Başkan yalnız teşrifat günleri Riyasete çıkar, bu hafta çıkmaz, dediler, Niçin bu hafta çıktı, dediler. Başkan bu gibi normal işlerde çıkmaz, dediler. Onun da cevabını arz ediyorum. İctüzük sarahaten Başkana, istediği oturumlara riyaset etme hakkını vermiştir. Bu haftaki sıra Başkanvekillerinden Nurettin Ok arkadaşımızdı. Nu-

rettin Ok arkadaşımız onun sırası olan Salı günü saat 12 civarında hasta olduğunu, Riyaset vazifesini göremeyeceğini, özür diliyerek bana bildirmiş, hattâ doktor gönderilmesini istemiştir. Meclis doktoru kendisine gönderilmiş, doktordan rapor almış, Başkanımız mâzeretli bir arkadaşımızın yerine çıkmıştır. Hattâ Salı günü vazifeye çıkması için, ben, Ferruh Bozbeyli arkadaşım ondan sonraki sıranın sahibi olduğu için, kendisine Salı günü çıkmasını teklif etmişimdir. Kendisi o akşam için evine iftara bâzı arkadaşlarını çağırdığı için özür dilemiştir. Mekki Keskin arkadaşım da Konya'ya gitmişler. Başkan bu sebeple çıkmıştır. Düşününüz bu kadar sarih bir vaziyet muvacehesinde, bunları bildikleri halde, burada Başkana karşı bu şekilde haksız ithamda bulunmaları kendilerinin ne kadar uluorta hareket etmekte olduklarını ve ne yaparsanız yapınız, kendilerinin arzularına uymadığımız takdirde bu şekilde söz sarf etmekten iktinabetmeyeceklerini göstermektedir. Arz ederim. (Bravo sesleri alkışlar.)

Söz sırası şimdi Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi Grubu adına Sayın Faruk Küreli'nindir.

FARUK KÜRELİ (Çorum) — Vazgeçtim efendim.

BAŞKAN — Vazgeçtiniz. Söz sırası şimdi Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Kemalî Bayazıt'ındır. Buyurunuz efendim.

C. H. P. GRUPU ADINA KEMALİ BAYAZIT (Maraş) — Muhterem arkadaşlarım, siyasi hayatımda bir defa, bir devre içinde yine hilâfî hakikat konuşan bir Bakana, «Bakanlar yalan söylemezler, Bakanların yalan söylememesi lâzımgelir» demek istemiştım. Daha yalanın «ya» sı ağızımdan çıkarken Meclisten bir hafta kovuldum. Talât Asal'ı dinledim. O tarihten bu tarihe kadar, ruhumda o kadar derin bir tesir yapmış ki, düpedüz yalan söyliyene «yalan söylüyorsun» diyemiyorum.

Ama, bu arkadaşlar baştan aşağı hilâfî hakikat beyanda bulundu. (C. H. P. si sıralarından «sahtekârdır onlar» ve «yalan söylüyorlar» sesleri)

Arkadaşlarım, obstrüksüyona karar vermiş, Meclisi terke karar vermiş bir Heyetin hali meydanda. Şahsıma taallükeden konularda yaptığı beyana sadece zabıtlara geçsin diye kısaca cevap vereceğim.

Bir kere, Siyasi Partiler Kanununda varılan mutabakatta oy puslası mevzuuyla şimdi huzuru-nuza gelen mevzu arasında zerrece bir irtibat yoktur. Siyasi Partiler Kanununda, fiilhakika oy puslalarının nasıl basılacağı, nasıl dağıtılacağına dair bir hüküm vardı. Bu arada Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi temsilcisi arkadaşımızın müşterek oy puslası fikri ortaya atılmış idi. Siyasi Partiler Kanununun müzakaresinde oy puslaları hakkında vardığımız mutabakat, aslında Devletin siyasi partilere oy puslası bastırmak yönünden yapacağı maddi yardımın tedvininden ibaret olmuştur. Bu mesele görüşülürken, hiçbir siyasi parti üç mislinden fazla oy puslası bastırmadığı halde, beş misli bastırır ve Devlet Matbaasından rayici sorulur. Bu rayice göre isterse oy puslası tabettirilir, isterse bunun parası verilir ve bu parayı isterse tamamı ile oy puslası tabettirir, isterse seçimin diğer masraflarına kullanır, denildi. Tah-tında müstetiki budur. Binaenaleyh, Talât Asal'ın Siyasi Partiler Kanunu görüşülürken Halk Partisi ile şu istikamette mutabakata vardık, bugün budur şeklindeki beyanı doğru değildir.

Bu teklif, uzun konuşmaya lüzum görmüyorum, seçimlerde ahlâkiliği meydana getirecektir. Oy puslasının muska yapıp koyunlarda saklanmasını önliyecektir. (Bravo sesleri) Para dağıtılmasını, vatandaşın viedanlarının para ile satın alınmasını önliyecektir ve bu teklif, müşterek oy puslası, Anayasanın oylanmasında da gördüğümüz gibi vatandaşın viedanlarında derin tepkiler yapan gayri ahlâki propagandaların önüne geçecektir. Onun içindir ki, arkadaşlarımız gitmişlerdir. Temenni ediyoruz, gelsinler, müzakeresini, münakaşasını, mücadelesini beraber yapalım. Ama, baştan obstrüksüyon karar veren ve milletvekili olmıyan Genel Başkanları ağziyle günlere evvel basına obstrüksüyon yapacağız, bu kanunu çıkartmamak için, diye beyanda bulunan bir partiye diyeceğimiz birşey yoktur. (C. H. P. si sıralarından «Berbat Süleyman» sesleri).

C. H. P. nin, aynı zamanda bu birleşik oy puslasının Siyasi Partiler Kanununda yer alması için ısrar etmemesinin bir sebebi, mevcut bir teklifin bir komisyonda bulunması ve bu teklifin kanunlaşması yönünden yapılan mesaiyi zaten arkadaşlarımızın desteklemiş bulunma-

sından ileri gelmektedir. Mâruzatım bu kadardır. (Alkışlar)

BAŞKAN — Y. T. P. Grubu adına Sayın Şekip İnal. (Vazgeçiyor sesleri)

ŞEKİP İNAL (Hatay) — Vazgeçiyorum.

BAŞKAN — Söz sırası şimdi Sayın Şefik İnan'ın. (Ortadan, vazgeçiyor sesleri) Vaz mı geçiyorsunuz efendim.

ŞEFİK İNAN (Çanakkale) — Vazgeçtim.

BAŞKAN — Sayın Nevzat Şener... Yok. (Şefik İnan kürsüye geldi) Vazgeçmediniz mi efendim. Vazgeçtim diyorsunuz, vazgeçmediniz ise söyleyiniz. (Orta sıralardan vazgeçti sesleri)

ŞEFİK İNAN (Çanakkale) — Vazgeçtim.

BAŞKAN — Nevzat Şener. (Yok.) Kenan Esengin, buyurun.

KENAN ESENGİN (Zonguldak) — Sevgili arkadaşlarım, gönül dilerdi ki, şu sıralar da birer mezar taşı gibi olmasın da bunun sahipleri kısaca beni dinlesinler. Muhterem arkadaşlarım samimi olarak şunu söyleyeyim ki, politikaya gelmeden önce de, Kurucu Meclisinde ve o günden bu güne kadar ben müşterek listenin taraftarı olmuşumdur. Çünkü, Türkiye için asıl reform budur, siyasi reform, ahlâki reform bu olacaktır. Onlar, bu reformları bildikleri için buradan kaçtılar. Çünkü, her reformun kaşısında olduklarını bir kere daha gösterdiler.

Muhterem arkadaşlar, bu kanun teklifinde imzam olduğu için kısaca bâzı hususları arz etmek istiyorum, tescil etmek istiyorum, ve Türk Milletinin duymasını istiyorum.

Arkadaşlarım, İkinci Dünya Harbi biteli 20 sene oldu. 20 seneden beri harabolmuş memleketler, milyonlarca insan zayıtı veren memleketler yeniden bağımsızlığa kavuşan memleketler kalkındılar, huzura ve rahata kavuştular, fakat biz böyle siyasi kadrolar yüzünden bugüne kadar gelişmemiş memleket halinde kaldık ve milyarlarca borç içerisinde çalkalanmaktayız. Bunu ve bunun sebeplerini önümüze koyup derin, derin düşünmek lazım.

Muhterem arkadaşlar, Türkiyede 1945 - 1946 senelerinden bu yana yaptığımız incelemelere göre, kendi viedanı ile başkasının tesiri olmadan oy veren insanların nisbeti % 14 - 15 den ibarettir. (Ortadan «kısa kes» sesleri) Konuşayım, bunlar lazımdır.

BAŞKAN — Müdahale etmeyiniz efendim.
KENAN ESENGİN (Devamla) — Binaenaleyh, bu memleketin siyasi ahlâkında, memleketi bir siyasi ahlâka sokmak mecburiyetindedir. Değnekeilerle şunun, bunun oyunu satın alarak iktidara gelmek ve bununla mevki ve ikbal sahibi olmak memlekete fayda temin edemez. Bu bakımdan eğer bu kanunun karşısında kimler durursa, bilsin ki, memlekete bir siyasi ahlâkın teessüsüne taraftar değildir. Memleketin ilerlemesine, demokrasinin yerleşmesine taraftar değildir. Yalnız kendi menfaatinin düşünüyor demektir. Bu bakımdan, Meclis bu kanuna itibar edecektir. Bu kanunu bir an evvel çıkarmamız memleketin hayrına olacaktır. Kısa konuştum, hepinizi hürmetle selâmlarım. (Alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Çanga, buyurunuz.

SADRETTİN ÇANGA (Bursa) — Vazgeçtim efendim.

BAŞKAN — Vaz mı geçtiniz. O halde, söz sırası Sayın İskenderoğlu'nundur. (Vazgeçti sesleri)

RECAİ İSKENDEROĞLU (Diyarbakır) — Vazgeçtim efendim.

BAŞKAN — Vaz geçtiniz. Buyurun Tahsin Telli.

TAHSİN TELLİ (Erzurum) — Muhterem arkadaşlar, ben uzun zaman yaktınızı almıyacağım. Bu teklifin müzakeresi benim Başkanlık ettiğim İçişleri Encümeninde yapıldı. Bu müzakereler neticesinde Adalet Partili arkadaşlarımız dahi ittifakla esasen bu prensibi benimsediler. Fakat, sonradan nedense vazgeçtiler. Bir kişi muhalefet etti. Fakat, esas itibarıyla ittifakla bu Adalet Komisyonuna sevk edilmiş idi. O itibarla, teklif etmeleri keyfiyeti tamamen haksızlıktır.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, başka söz isteyen? Yok. Bir takrir gelmiştir. Okutuyorum.

Söz mü istiyorsunuz? Buyurunuz.

SAMI ÖZTÜRK (Muş) — Muhterem arkadaşlar, teklifin fevkalâde önemli olduğu takdir edilmektedir. Oysa ki, bendeniz bu teklife kâtip arkadaşın burada kiraati ile ancak muttali olabildim. Teklif, şahsen benim malûmum değil ki, çıkıp burada bunun üzerinde bir fikir beyan edeyim. Çeşitli fıkra-

lar halinde teşekkül etmektedir. Bunun yalnız kiraatle hâfızada yerleştirilip üzerinde görüşmeye imkân yoktur. Bu itibarla, bu teklifin arkadaşlar tarafından tetkik edilip üzerinde lehte veya aleyhte görüşlerini bildirmeleri için muayyen bir zamana ihtiyaç olduğu kanaatindeyim. Bu hususu teklif ediyorum. Kabul edilirse uygun olur kanaatindeyim. Çünkü, burada muttali olmakla görüş arz edilemez. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Bir yazılı teklifiniz var mı, efendim.

SAMI ÖZTÜRK (Devamla) — Yok.

BAŞKAN — Yok. Takriri okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Aşağıdaki hususun «3» üncü maddeye son fıkra olarak eklenmesini arz ve teklif ederim.

Uşak

Ali Rıza Akbıykoğlu

Birleşik oy pusulasından seçime iştirak eden partilere: İllerde il başkanı, ilçelerde ilçe başkanlarına ve adaylara, seçim kurullarınca tasdikli birer aded verilir.

BAŞKAN — Komisyon katılıyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HAYRİ MUMCUOĞLU (Tekirdağ) — Hayır.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor, önergeye. Önergeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Okunan teklif maddesini oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Şimdi, dikkate alındığı için bu teklifi komisyona vereceğiz.

Şimdi teklifin ikinci kısmını, 103 üncü maddeye aidolan kısmını okutuyorum.

«Madde 103. — Aşağıda yazılı oy pusulası muteber değildir :

1. Sandık kurulunca verilen tek biçim ve renkteki çift mühürlü bir zarftan başka zarfa konulmuş bulunan oy pusulası.

2. Hangi seçmen tarafından atıldığı belli olacak şekilde imza, mühür veya işaret taşıyan zarfa konulmuş oy pusulası.

3. İmzalı veya mühürlü veya seçmenin kim olduğunu belirten her hangi bir işaret taşıyan oy pusulası.

4. Sandık kurulunca verilen, kâğıdında (Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kuru-

lu) fligranı bulunan özel surette imâl edilmiş kâğıttan başka bir kâğıda basılı oy puslaları.

5. Arkasında biri ilçe seçim kurulu başkanlığına, diğeri sandık kuruluna ait çift mühürü havi olmıyan oy puslaları.

6. Hangi siyasi parti lehine oy kullandığını belirtmek üzere tertiplenmiş dörtgen veya dairelerden birden fazlasının içine çarpı işareti mühürlenmiş olan oy puslaları.

7. Hangi siyasi parti lehinde oy kullandığını belirtmek üzere tertiplenmiş dörtgen veya dairelerden hiçbirisi içine çarpı işareti mühürlenmemiş olan oy puslaları.

8. Hangi siyasi parti lehine oy kullandığını belirtmek üzere tertiplenmiş dörtgen veya dairenin tamamen dışına çarpı işareti mühürlenmiş oy puslaları.

9. Oy zarfı içerisinden, el ilânı, her hangi bir kâğıt veya bağımsız adaya ait oy puslası ile birlikte çıkan birleşik oy puslaları ile bağımsız adaylara ait oy puslaları.

10. Yukarıdaki bendler dışında kalan ve özel kanunlarınca muteber sayılmıyan oy puslaları.

Bir zarfta, partilere veya bağımsız adaylara ait birden fazla muhtelif oy puslaları çıktığı takdirde, bu oy puslalarından hiçbirisi muteber olmaz.»

BAŞKAN — Teklif hakkında söz istiyen?.. Yok. Komisyon katılıyor mu?..

GEÇİCİ KOMİSYON ADINA ZEKİ BAL-TACIOĞLU (Bolu) — Katılıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılıyor. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Teklif komisyona verilmiştir.

Şimdi tasarının tabedilip tevzi edilen, 3 neü madde, kabul buyurduğunuz diğer maddelere göre, 5 nei madde olarak okunacaktır. Tasarıdaki 3 olanve şimdi 5 olan maddeyi okutuyorum.

MADDE 5. — 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 5 nei maddesinin 1 nei fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Her seçim döneminin son toplantı yılının 3 Ağustos günü seçimin başlangıç tarihidir ve Ekim ayının 2 nei Pazar günü oy verilir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz istiyen?.. Yok. Bu madde hakkında iki tadil önergesi vardır, okutuyorum.

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Seçimlerle ilgili kanunların bâzı hükümlerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısının 5 nei maddesinin 2 nei bendindeki «3 Ağustos» günü ibaresinin «Ağustosun 3 neü günü» şeklinde değiştirilmesini arz ve teklif ederim.

Kars

Bahtiyar Vural

Millet Meclisi Başkanlığına

Seçimlerle ilgili kanunların bâzı hükümlerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısının 5 nei maddesine 2 nei fıkra olarak aşağıdaki metnin ilâvesini arz ve teklif ederim.

Fıkra 2.

(24 Mayıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin Seçimi Kanununun 4 neü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

15 Ekim 1961 tarihinde yapılan seçimle Cumhuriyet Senatosu üyeliğine seçilen üyelerin seçimleri dahi 1 nei fıkra hükümlerine uygun olarak yapılır.

Amasya

Nevzat Şener

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar; okuduğumuz takrirlerden 1 neisini tekrar okutuyorum. (Kars Milletvekili Bahtiyar Vural'ın takriri tekrar okundu)

BAŞKAN — Komisyon?

GEÇİCİ KOMİSYON ADINA ZEKİ BAL-TACIOĞLU (Bolu) — Komisyon katılmıyor.

BAŞKAN — Komisyon iştirak etmiyor.

Okunan önergeyi oya sunuyorum; kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

2 nei önergeyi tekrar okutuyorum.

(Amasya Milletvekili Nevzat Şener'in önergesi tekrar okundu)

BAŞKAN — Komisyon?

GEÇİCİ KOMİSYON ADINA ZEKİ BAL-TACIOĞLU (Bolu) — Katılmıyoruz.

BAŞKAN — Komisyon katılmıyor.

Önergeyi oya sunuyorum: Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

5 nei maddeyi okunan şekliyle oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 6. — 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun, 17 Nisan 1964 tarihli ve 447 sayılı Kanunun 1 nei

maddesinin 1 nci bendi ile değiştirilmiş olan 24 Mayıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimi Kanununun 1 nci maddesi gereğince Cumhuriyet Senatosu üyeleri seçiminde de uygulanan 10 ncu maddesinin son fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Siyasi partilerin genel merkezlerindeki yetkili organları, bütün seçim çevrelerinde aday gösterebilirler. Şu kadar ki, siyasi partilerin seçime katılabilmeleri için, kendi tüzüklerine göre ilk genel kongrelerini yapmış olmaları ve en az onbeş ilde altı aydan beri il ve ilçe teşkilâtı kurmuş bulunmaları veya ilk genel kongrelerini yapmış olmak kaydıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısında gruba sahibolmaları ve teşkilâtı olsun veya olmasın en az 15 ilin her birinde o seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısına eşit sayıda aday göstermeleri gerekir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı? Yok.. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Şimdi 7 nci maddeyi okutuyorum.

MADDE 7. — 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 17 Nisan 1964 tarihli ve 447 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin 1 nci bendi ile değiştirilmiş olan, 24 Mayıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu üyelerinin Seçimi Kanununun 1 nci maddesi gereğince 1, 2 ve 3 ncu fıkraları Cumhuriyet Senatosu üyeleri seçiminde de uygulanan 32 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 32. — Siyasi partilerin ve bağımsız adayların elde ettikleri milletvekilliği sayısı aşağıdaki şekilde hesaplanır :

Her seçim çevresindeki muteber oyların toplamı, o seçim çevresinin çıkaracağı milletvekili sayısına bölünür; bu suretle bulunan sayıya «seçim sayısı» denir. Her parti listesinin aldığı muteber oy toplamında «Seçim Sayısı» ne kadar var ise, o parti o seçim çevresinde o kadar milletvekilliği kazanmış olur. O seçim çevresinde tek başlarına seçime girmiş olup da en az «seçim sayısı» na eşit sayıda muteber oy alan bağımsız adaylar seçilmiş olurlar.

Yukarıdaki fıkra hükmünün uygulanması sonucunda her partiye ait geriye kalan muteber oyların, seçimin yapıldığı bütün seçim çevrelerini içine alan «millî seçim çevresi» içerisinde toplam yapılır. Bu toplam yukarıdaki fıkranın uygu-

lanması sonucunda bölüşüleniyerek açık kalan milletvekillerinin toplamını teşkil eden sayı ile bölünmek suretiyle «Millî Seçim Sayısı» bulunur. Daha sonra her partinin millî seçim çevresi içinde sahibolduğu muteber oy sayısı «Millî Seçim Sayısı» ile bölünmek suretiyle bu milletvekillikleri de partiler arasında bölüştürülür. Bu işlemin sonucunda da doldurulamamış milletvekillikleri kalırsa, bunlar, bakiye muteber oylarının büyüklük sırasına göre partiler arasında bölüştürülür. Son milletvekilliğinin bölüştürülmesinde değişik partilerin «bakiye muteber oy sayıları» birbirine eşit ise, seçimin yapıldığı bütün seçim çevrelerinde daha fazla muteber oy alan parti tercih edilir.

Bir seçim çevresinde tek milletvekilinin seçilmesi gerekiyorsa, o seçim çevresinde en fazla muteber oy alan siyasi parti adayı veya bağımsız aday seçilmiş olur. Diğer siyasi partilerin aldıkları oylar hakkında yukardaki fıkra gereğince işlem yapılır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen?.. Buyurun Komisyon.

GEÇİCİ KOMİSYON ADINA ZEKİ BAL-TACIOĞLU (Bolu) — Muhterem arkadaşlarım, madde metninde muteber oylar diye bir ibare kullanılmıştır. Bu bir sehiv neticesi, bir yanlış anlamaya imkân veren bir durum yaratmaktadır. Muteber oy puslaları şeklinde komisyon madde metnindeki muteber oy tabirini değiştirmiştir. Başkanlıktan istirhamım, o şekilde okunması ve oylanmasıdır.

BAŞKAN — Sayın Uyar.

MUSTAFA UYAR (İzmir) — Bendeniz de aynı hususa temas edecektim, lüzum kalmadı.

BAŞKAN — Buyurun.

SAMİ ÖZTÜRK (Muş) — Muhterem arkadaşlar seçimlerle ilgili kanunlarda bazı değişiklikler getiren Hükümet tasarısının 5 nci, şimdi değişen 7 nci maddesi hakkında müstakil bir milletvekili olarak, faydalı olur düşüncesiyle önemli addettiğim bazı hususları, nazarı dikkatlerinize, şahsi görüşlerim olarak arz etmek üzere huzurunuzu işgal etmiş bulunmaktayım.

Mâlûmunuz bulunduğu veçhile, mer'i bulunan kanunların tadili millî ihtiyaçlar zaruret hissettirdiği zamanlarda normal yollarla yapılmak icabeder.

Bu tadil keyfiyetinin kanunların tatbikatına ne gibi fayda ve mahzurlar tevlihdettiği ince-

lendikten, varılacak neticenin millî menfaatlere uygunluk derecesi çok titiz bir dikkatle hesaplandıktan sonra yapılması lâzımgeldiği bilinen bir gerçektir. Bu 7 nci madde için tasarı, gerekçesi tetkik edilince, Türkiye'de rejimi dejenere etme istidadı göstermiş olan yollardan ayrılıp daha sâlim tedbirlere gidilmek istendiği intibamı vermek için gayret sarfedildiği müşahede edilecektir.

Bunun için de. «Siyasi partilerin en adaletli tarzda temsil edilmelerinin vatandaşlar arasındaki siyasi barış ve huzuru korumak ve pekiştirmek bakımından bugün taşıdığı önem diğer bütün mülâhazaların üstünde sayılmak gerekir» cümlesi itina ile hazırlanmıştır. Bu cümlenin mefulü muhalifi ekseriyet sistemi Türkiye'de vatandaşlar arasında düşmanlık doğuruyor mânâsını taşır.

Eğer Türkiye'de rejim münakaşası ve mücadelelerinin teşhisi bu kadar basit ise 19 neu yıldan bugüne kadar vukubulmuş rejimle ilgili çalkantılar ve neticeleri karşısında derin derin düşünmek icabeder.

Biran için gerekçedeki ifadeleri uygun kabul etsek bile, dört senelik tatbikat esnasında istikrarsızlık için yapılan şikâyetler nazarı dikkate alındığı takdirde, bu ifadelerin tadil için kâfi güçte bulunmadıkları kolaylıkla tesbit edilecektir. Nispî sistem ile Ekseriyet sistemi üzerinde uzun seneler münakaşalar olmuş fayda ve mahzurları için çok söylenmiş çok yazılmıştır. Ekseriyet sisteminden, nispî sistemin en uç noktasına doğru âzami uzaklaşmayı temin edecek tadiller getiren 7 nci madde gerekçesinde bütün tarafları ile iyi tetkik neticesi gerekli dokümanlara yer verilmeden bir iki cümle ile geçiştirilmesi calibi dikkattir.

Halbuki memleketimizin içinde bulunduğu siyasi vasat, az gelişmiş hali ile jeopolitik durumları muvacehesinde çeşitli seçim sistemlerinin mukayesesine imkân verici hazırlıkları yapılmış bulunmaktaydı, getirilmek istenen sistemin mahzurlu taraflarının çok daha ağır olduğu basit bir muhakeme neticesi meydana çıkacaktı.

Pok muhterem arkadaşlar, rejim dâvasının bütün icapları ile ve kâmil mânâsında gerçekleştiğini iddia etmenin. mümkün olmadığı ve tasarrufların getiriliş sebebi de bu yerleşmeyi temin etmek olduğu ifade edilmektedir. Aneak, rejim

min kâmil mânâsı ile tam olarak yerleşmesinin nelerin haline bağlı olduğu hususunda, doğru ve sıhhatli bir teşhis konduğu takdirde, Millî Bakiye sisteminin getirilmesi ile halledilebilecek kadar basit olmadığı ve bu tedbirlerin pek sathi oldukları bütün çıplaklığı ile görülebilir. Bugüne kadar demokratik düzenle ilgili tartışma, çekişme ve müesseselerin teşekkülü esnasında, ikinci plânda kalmak talihsizliğine uğramış, iktisadi, içtimai ve kültürel meseleler, memleketteki çeşitli istihaleler neticesi rejimin kaderi ile sıkı sıkıya bağlı ve atbaşı bir hizaya gelmiş bulunmaktadır. Gerekçede, bugün taşıdığı önem diğer bütün mülâhazaların üstünde mütalâa edilen «Vatandaşlar arasındaki siyasi barış ve huzuru korumak ve pekiştirmek» ile rejimi yerleştirmek kısa vâdeli ve dar görüşlü parti mülâhazalarıyla kanunlarda yapılacak tadillerle değil, yıpratıcı yıkıcı ve zararlı çekişmelere yol açıcı taktikleri kullanma anlayışından sıyrılarak, memlekete hizmet yolunda aynı vatanın evlâtları olarak, seviyeli bir rekabet zihniyeti ile Türkiye'yi içinde bulunduğu güç durumdan kurtaracak meseleleri, bu hür sistem içerisinde halletmekle, mümkün olur kanaatindeyim.

Türkiye'nin az gelişme durumundan kurtulabilmesi için halli zaruri bulunan problemlerin ne büyük gayretler istediği açık olarak ortadadır ve bu dâvanın hallinin de ancak çoğunlukla rey zeminine istinadeden ve desteklenen kuvvetli hükümetlerce mümkün olabileceği izah-tan vârestedir.

Başka türlü tarzı düşünce ve palyatif tedbirler kendi kendini geçici olarak aldatmak olur.

Hal böyle iken, bugün getirilmek istenen seçim sistemi, bilâkis kuvvetli Hükümet kurma imkânlarını vermemekle mâlûl bir sistem olarak öteden beri tenkid edile gelmiş ve büyük çapta terkedilmiştir.

Bir dört sene daha, inhisarî zihniyetle riayet edilmeyen koalisyon protokolleri ve çekişmeleri ile geçerse, bu memleketin kaderinde kaybedilmiş seneler olacaktır ki, buna da hakkımız olmadığını burada kaydetmeyi zaruri bulmaktayım.

Aziz arkadaşlarım,

Tasarımın kabûlü halinde vatandaşta seçimlere karşı meydana gelecek alâkasızlık iştirakle-

rin düşük olmasına sebeb olacaktır. Bu da «Millet iradesinin tam tecellisi iştirakin yüksekliği ile kabil olur.» prensibini kâle almamak olur .

Kuvvetli ve istikrarlı Hükümetler kurulmasına imkân vermemesi ile tenkid edilen bu sistemin, Türkiye gibi az gelişmiş ve çeşitli halle muhtaç meseleleri bulunan, jeopolitik durumu itibarı ile çeşitli cereyanların cirat attığı bir vasatta, ne gibi istismlara imkân vereceğini, istikrarsızlık ve istismlar neticesi vatandaşların zamanla bıkkınlık gösterebileceğini ve bunların neticesi millî irade yerine tek iradenin faydalı olabileceği kanaati istikametinde itilabilecekleri ihtimallerinin vicdanlarınızda muhasebesini yapmanızı bilhassa temenni etmekteyim.

Bunun misalleri daima görülmüştür ve tek iradeye gidişin yolu da Garp devletlerinde dahi istikrarsız vasatlardan geçmiştir.

BAŞKAN — Sayın Öztürk, vaktiniz tamam olmuştur.

SAMİ ÖZTÜRK (Devamla) — Müsaade ederseniz bitireyim. Heyeti Umumiyenin oyuna koyun.

BAŞKAN — Sami Öztürk arkadaşımızın 10 dakikası dolmuştur; konuşmasına devamı hususunu oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

SAMİ ÖZTÜRK (Devamla) — Son olarak şunu söyleyeyim fikirlerimizi bu kürsüden söylemeye dahi imkân vermiyorsunuz. Tarih bunu tesoil edecektir. (Mikrofondan ayrılırken) Hükümet tarih verecektir.

(Ortadan gürültüler; C. H. P. li bâzı üyelerin, yerinden inmiş olan Sami Öztürk'e anlaşılmayan müdahaleleri ve karşılıklı gürültüler.)

BAŞKAN — Arkadaşlar; sükûneti muhafaza ediniz, rica ediyorum. Sayın Akdoğan, buyurun. (Orta sıralardan gürültüler)

Sayın Öztürk, Sayın Şehmus; müsaade edin, karşılıklı söz düellosuna geçmeyin.

İSMAİL HAKKI AKDOĞAN (Yozgat) — Çok muhterem arkadaşlarım; biraz evvel grubumun almış olduğu kararı Yüksek Heyetinize kısaca arz etmek üzere söz almış bulunuyorum. Bu karar gereğince, bendeniz, Geçici Komisyon Sözcülüğünden ve üyeliğinden istifa ediyorum. Ayrıca, Millet Partisi, bu kanun tasarısının getirdiği basit harici kısmet usulünün, Millî Bakiyeler şeklinin tatbikatında millet iradesinin tam olarak tecelli edeceği cihetle bu kanun tasarısını

(benimsemiş ve memlekette tatbikinde büyük payları olacağına inanmıştır. Bunun için de bu kanun tasarısını desteklemiştir. Ancak, kanun tasarısı ve getirdiği sistemle hiç bir alakası bulunmayan birleşik oy pusulası tavrının..

İBRAHİM İMİRALIOĞLU (Ankara) — Seçimlerde hileyi önüyor.

İSMAİL HAKKI AKDOĞAN (Devamla) — Tavrının kanunla hiç bir münasabeti bulunmadığı halde, araya sokulması ve bu kanunla beraber çıkarılmak istenmesi grupumuzca müzakere edilmiş; bu şekilde oy pusulası kurulduğu takdirde millî iradenin tam tecellisine imkân verilmeyeceği, millî iradeyi teşviş edeceği ve bir çok karışıklıklara sebebiyet vereceği ve kanundan elde edilmek istenen neticenin aksine neticeler doğuracağı kanaatine varılmıştır. Bu bakımdan grupumuz, millî menfaatlere de büyük zararları dokunacak olan böyle bir tasarının müzakerelerine iştirak etmeme kararına varmıştır. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Komisyonun bu madde hakkındaki izah ettiği hususa dair vermiş olduğu önergeyi okutuyorum efendim.

Başkanlığa

Madde 7. deki değişiklikle 32 nci maddesinin 23 nü satırındaki (muteber oy) tabirinin (muteber oy pusulası) olarak tashihen oylanmasını arz ederiz.

Geçici Komisyon adına sözcü

Bolu

Zeki Baltacıoğlu

BAŞKAN — Bu tadili kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Maddeyi kabul buyurduğunuz değişiklikle oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 8. — 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 17 Nisan 1964 tarihli ve 447 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin 1 nci bendi ile değiştirilmiş olan 24 Mayıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu üyelerinin Seçimi Kanununun 1 nci maddesi gereğince Cumhuriyet Senatosu üyeleri seçiminde de uygulanan 33 nü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 33. — Siyasi parti adaylarından seçilenler aşağıdaki şekilde tesbit edilir.

A) Her seçim çevresinde 32 nei maddenin

2 nei fıkrası gereğince partilere düşen milletvekilliği sayısı kadar milletvekili her parti listesinin başından itibaren sayılmak suretiyle seçilmiş sayılır.

B) Bu işlemler açık olarak yapılır ve adaylarla müşahitler hazır bulunabilirler.

İl seçim kurulu başkanı milletvekilliğine seçilenleri gösteren tutanağın bir örneğini o seçim çevresinde derhal ilân ettirir, diğer bir örneğini de bir hafta süre ile il seçim kurulunun kapısına astırır.

C) Yüksek Seçim Kurulu, her seçim çevresindeki il seçim kurulu başkanlığının kendisine yıldırım telgrafla bildireceği ve ayrıca yazı ile teyidedeceği sonuçlara göre derhal 32 nei maddenin 3 ve 4 nei fıkralarını uygulayarak her siyasi partinin millî seçim çevresinde ne kadar milletvekilliği kazandığını tesbit eder.

Bu milletvekilliklerinin dağıtımı ve bunların hangi adaylar olacağı aşağıdaki şekilde tesbit edilir :

I - İlk önce milletvekillikleri tamamiyle doldurulamamış her seçim çevresinde her partinin bakiye muteber oylarını gösteren sayının o seçim çevresinin (Seçim Sayısı) na göre yüzde oranı bulunur. Bu seçim çevreleri, her parti için ayrı ayrı olmak üzere, bu yüzde oranlarının büyüklük sırasına göre birer birer liste halinde sıraya konulur.

II - 32 nei maddenin 3 nü fıkrasının uygulanması sonucunda, her partiye millî seçim çevresinde düşen milletvekillikleri yukarıdaki (I) numaralı bendde yazılı listenin başından başlayarak o partiye verilir.

Milletvekillikleri tamamiyle doldurulamamış bir seçim çevresi, birden fazla parti listesinde yer aldığı takdirde, boş milletvekillikleri partilerin o seçim çevresindeki bakiye oy sayılarının büyüklük sırasına göre verilir. Bu suretle boş milletvekillikleri doldurulduktan sonra o seçim çevresinin adı diğer partilerin listelerinden silinir.

Bu şekilde belli seçim çevrelerinde belli bir partiye verilen milletvekilliklerine seçilen adaylar, 32 nei maddenin 2 nei fıkrasına göre seçilmiş bulunanlar haric olmak üzere, o seçim çevresindeki parti aday listesinden baştan itibaren mevcut sıraya göre tesbit edilir. Yüksek Seçim Kurulu, bu ana kadarki, işlemler sonucunda seçilmiş olan milletvekillerinin adları

nı her partinin genel başkanlığına derhal yazı ile bildirir.

III - Yukarıdaki işlemler sırasında seçime katılan siyasi partilerin yetkili genel merkez organları Yüksek Seçim Kurulunda birer temsilci bulundurabilirler. Bu takdirde Seçimin temel hükümleri ve Seçmen kütükleri hakkındaki 298 sayılı Kanunun 17 nei maddesi hükmü uygulanır.

IV - Yukarıdaki (I) ve (II) nei bendler uyarınca seçilen milletvekillerine Yüksek Seçim Kurulunca derhal birer seçim tutanağı verilir ve bu tutanakların birer örneği Millet Meclisi Başkanlığına gönderilir; ikiser örneği de Yüksek Seçim Kurulunca saklanır.

BAŞKAN — Bu teklife ilâveten bir takrir vardır, okuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Tasarının 8 nei maddesiyle değiştirilen Milletvekilleri seçimi Kanununun 33 nü maddesinin «Cumhuriyet Senatosu veya Millet Meclisi mürettep üye sayısının 1/5 ne kadar milletvekilliği veya C. Senatosu üyeliği kazanmış siyasi partilere Millî Bakiyeden isabet eden üyeliğin 1/3 ünün o partiler genel merkezlerince gösterilmesi» esasına göre tadilini teklif ederiz.

C. H. P. Grupu

Başkan V.

Maraş

Kemalî Bayazıt

C. K. M. P. Grupu

Başkan V.

Sivas

Cevad Odyakmaz

M. P. Grupu

Başkan V.

İstanbul

Ö. Zekâî Dorman

Y. T. P. Grupu

Başkan V.

Diyarbakır

Recai İskenderoğlu

BAŞKAN — Komisyon bu teklife iştirak ediyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HAYRİ MUMCUOĞLU (Tekirdağ) — Evet.

BAŞKAN — Komisyon teklife iştirak ediyorlar. Bu teklifi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Komisyon filhal iştirak ediyorlar mı?

GEÇİCİ KOMİSYON BAŞKANI HAYRİ MUMCUOĞLU (Tekirdağ) — Maddenin komisyonuna iadesini istiyoruz.

BAŞKAN — Komisyon, bu kabul buyurduğunuz tadil takririne göre maddeyi düzeltmek üzere komisyona istiyor. Madde komisyona verilmiştir.

MADDE 9. — 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekilleri seçimi Kanununun 38 nci maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir :

Her hangi bir seçim çevresinde yapılan seçimin iptaline karar verildiği takdirde, bu karar milli seçim çevresinde 32 ve 33 nci maddeler gereğince yapılmış veya yapılacak olan işlemlere tesir icra etmez.

Her hangi bir seçim çevresinde seçimin iptaline karar verildiği takdirde, o seçim çevresinin çıkaracağı bütün milletvekillikleri için yeniden seçim yapılır.

Yukardaki fıkralar gereğince, seçimin yenilenmesine karar verilen seçim çevrelerinde yeniden yapılacak seçim neticesinde 32 nci madde gereğince yapılan işlem sonunda, açık milletvekillikleri kaldığı takdirde boş milletvekillikleri bakiye oyların sayılarının büyüklükleri sırasına göre siyasi partilere veya bağımsız adaylara verilir.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen? Yok. Maddeyi oyunuz sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

MADDE 10. — Seçimlerin temel hükümleri ve Seçmen kütükleri hakkındaki 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Kanuna aşağıdaki madde eklenmiştir.

EK MADDE 1. — İşbu kanunun il ve ilçe seçim kurullarının kurulması ile seçmen kütüklerinin, sandık seçmen listelerinin ve seçmen kartlarının düzenlenmesi ve bunlarla ilgili itirazlar ve şikâyetler hakkındaki hükümlerinin uygulanmasına her seçim döneminin son toplantı yılının 30. Mart günü başlanır. Ve bu konulardaki işlemler, itirazlara ve şikâyetlere dair olan hükümler saklı kalmak kaydıyla, en geç 30 Mayıs günü akşamına kadar tamamlanır.

BAŞKAN — Bu okunan maddeye ilâve için bir teklif vardır. Okutuyorum :

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Seçim Kanununun 10 ncu maddesindeki ek 1 nci maddesine aşağıdaki fıkranın eklenmesini arz ve teklif ederim.

İstanbul
Reşit Ülker

Eklenecek fıkralar : Sandık seçmen listelerinin askıya çıkarılmasında 298 sayılı Seçimlerin temel hükümleri hakkındaki Kanunun 41 nci maddesinin birinci fıkrası uygulanmakla beraber, Yüksek Seçim Kurulu tarafından Türkiye ve il radyoları vasıtasıyla uygun saatlerde, seçmen listelerinin yazımına başlandığı, askıya çıkarıldığı ve indirileceği tarihler ve itiraz müddetleri, yayınlanacak bildirimlerle halka duyurulur.

Yüksek Seçim Kurulunun ve il seçim kurullarının bu konudaki her türlü bildirimlerinden Türkiye ve il radyolarınca ücret alınmaz.

Seçmen kütüklerinin tanziminde bir önceki seçmen kütüklerinden de faydalanılır.

BAŞKAN — Buyurunuz Reşit Ülker.

REŞİT ÜLKER (İstanbul) — Arkadaşlar, Mahallî Seçim Kanunlarında radyo ile kütüklerin yapıldığının ilân edilmesi hakkında hüküm olduğu halde Ana Seçim Kanununda bu unutulmuştur. Bunu mahallî seçim kanunlarındaki aynı ifade olarak buraya teklif ettik, kabulünü rica edeceğiz. Yalnız, ilgililer diyorlar ki, Türkiye Radyoları kelimesinin konması lâzımgelir, o şekilde tashik ediyorum, tadil teklifimi. Bir de bugüne kadar kullandın, eskimiş seçmen kütükleri var, yenisi yapılırken bunlar nazarı itibare alınmıyor, bu da büyük hatalara sebeb oluyor. Adam oraya yazılmış, kütükte var, fakat o kütüğe bakmadıkları için eksik kalıyor. Bu yeni kütük yapılırken bir evvelki kütükten faydalanılır diye bir cümlelin konmasını istirham ediyorum.

BAŞKAN — Sayın Ülker, tadil teklifinizin orta satırlarında Türkiye ve il radyoları vasıtasıyla deniyor.

REŞİT ÜLKER (Devanla) — «Türkiye ve il radyoları» «Türkiye Radyoları» şeklinde düzeltilenektir. «İl radyoları» tabiri yok.

BAŞKAN — Komisyon bu şekilde katılıyor mu, efendim?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ ZEKİ BAL-TACIOĞLU (Bolu) — Katılıyoruz.

BAŞKAN — Reşit Ülker arkadaşımızın şimdi tashih ettiği şekilde takririni oyunuz sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Komisyon filhal iştirak ediyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ ZEKİ BAL-TACIOĞLU (Bolu) — Filhal katılıyoruz.

BAŞKAN — Maddeye ekleniyor. Kabul edilen bu tadil takriri, dairesinde bu 10 neü maddeyi oylarımıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 11. — 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun, 17 Nisan 1964 tarihli ve 447 sayılı Kanunun 1 neü maddesinin 1 neü bendi ile değiştirilmiş olan 24 Mayıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimi Kanununun 1 neü maddesi gereğince Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçiminde de uygulanan 25, 26, 40 neü maddeleri ve 41 neü maddesinin son fıkrası hükümleri, 31 neü maddesinin 7 neü bendinde yer alan «siyasi parti adaylarından herbirine verilmiş bulunan tercih işaretinin sayısını,» ibaresi yürürlükten kaldırılmıştır.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen? Buyurun Sayın Kocamemi.

ZEYYAT KOCAMEMİ (Tokat) — Aziz Başkanım, kıymetli arkadaşlarım, her kanun teklifinin ve her müzakerenin bir maksadı vardır. Seçimler mevzuunda asırlarca evvel İngiliz Parlamentosunda cereyan eden müzakereler esnasında İngiliz Milletvekili Edwin Börk demiş ki, «Müzakeremizin mevzuu seçim sistemimizin üzerine oturacağımız iyi maksatların daima geliştirilmesi olmalıdır» ondan bir asır sonra Stuart Mill «politik müesseseler, cemiyetin bünyesinde mevcut ve hazır bulunduğu gibi alınan nesnelere değildir. Bunlar insanlar tarafından yapılır ve yine insanlar tarafından temmül edilerek geliştirilir» demiştir.

Arkadaşlar, bugün Dünyada seçimlerin üzerine oturtulduğu iyi maksatlardan bir tanesi vatandaş fikriyatının kuvvetleri nisbetinde Parlâmentoya aksi ise ikincisi de Hükümet icra edecek olan karakterlerin bulunup Meclise sevk edilmesidir.

Bugün bizim mevzuatımızda bulunan tercih işareti bu hususu yerine getiren bir şekildir. Bunun birtakım mahzurları vardır. 1961 seçimlerinde gördüğümüz gibi, suiüstimale de uğramaktadır. Fakat, müşterek oy pusulası kabul edildikten sonra, bu suiüstimal kısmen önlenmiş ve sadece vatandaşın bu işi beceremeyeceği şıkkı ortaya çıkmış bulunmaktadır. Fakat, ben, bir seçmen olarak sandık başına gittiğim zaman tercih ettiğim bir insanı, seçme hakkından mahrum edilmemeliyim. Yapamıyan ya-

pamaz, fakat yapanlardan bu hak alınmamak lâzımgelir. Onun için bir takrir veriyorum. Lütfen bu tercih oyunun kabul buyurulmasını rica edeceğim. (Zaman alır sesleri) Zaman almaz arkadaşlar. Bu vatandaşın serbestçe seçim hakkına mâni olmaktadır. Tomas der ki, yaptığı teklifte, «maksat sadece muhalefeti Parlâmentoya sokmak değil, her vatandaşa istediği insanı seçme hakkını vermek olmalıdır. Onun için bütün İngiltere bir seçim bölgesi olmalı ve vatandaş istediği vilâyetteki bir namzete rey verebilmelidir» der. Seçimin bu kadar geniş düşünüldüğü bir yerde, biz bu merhaleye gelmişken geriye bir dönüş yapmamız doğru değildir, kanaatindeyim. Bu kanaatle takririmi veriyorum. Kabul etmek veya etmemek sizlere aittir. Hürmetlerimle.

BAŞKAN — Madde hakkında başka söz isteyen yok. Sayın Kocamemi tarafımdan verilmiş olan takriri okutuyorum.

Sayın Başkanlığa

11 neü maddenin tercih oyunu mümkün kılacak şekilde yeniden düzenlenmesi için Komisyona iadesini rica ederim.

Tokat

Zeyyat Kocamemi

BAŞKAN — Komisyon iştirak ediyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON ADINA ZEKİ BAL-TACIOĞLU (Bolu) — İştirak etmiyoruz, efendim.

BAŞKAN — Takriri oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmemiştir.

Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyona vermiş olduğumuz üçüncü ve dördüncü maddeler gelmiştir. Üçüncü maddeyi okutuyorum:

Yüksek Başkanlığa

Nazarı dikkate alınması kabul edilen önerenin 298 sayılı Kanunun 78 neü maddesiyle ilgili kısmı 3 neü madde olarak tedvin edilmiştir.

Arz olunur.

Geçici Komisyon Sözcüsü
ve bu madde sözcüsü

Bolu

Zeki Baltacıoğlu

MADDE 3. — Seçimlerin Genel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı «Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki Kanun» un 78 nci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 78. — Sandık kurullarında, kapalı oy verme yerine konmak üzere, o seçim çevresinde bağımsız aday varsa, boş ve beyaz kâğıt bulundurulur.

Bağımsız adayların seçmenlere dağıtacakları basılı oy puslası renkli olabilir ve bunlarda kendilerince kabul edilmiş ve 2596 sayılı Kanun hükümlerine uygun özel işaretler basılı bulunabilir.

Bağımsız adayların oy puslalarında kullanacakları renk ve özel işaretlerin, aday gösterme süresinin bitmesinden en çok üç gün içinde, Yüksek Seçim Kuruluna bildirilmesi gerekir.

Bu süre içinde bildirmiyenler renkli oy puslası ve özel işaret kullanamazlar.

Renk ve işaretler birbirine benzerse, önce bildirilen kabul ve diğeri reddolunur. Ret iki gün içinde bağımsız adaya bildirilir. Bunlar üç gün içinde yenisini vermezler veya verdikleri renk ve özel işaret yine kendisinden önce verilmiş diğer renk ve işarete benzerse artık o bağımsız aday renk ve işaret kullanamaz.

Bağımsız adayların oy verme yerlerine konulmasını istiyebilecekleri basılı oy puslaları, oy verme gününden bir gün önce sandık kurulları başkanlarına teslim olunur.

Bir siyasi partinin, 2596 sayılı Kanun hükümlerine uygun olarak, kendisince kabul edilmiş bulunan özel işaret ve benzerleri, diğer siyasi partiler ve bağımsız adaylar tarafından kullanılmaz.

Siyasi partilerin özel işaretleri hakkında, bağımsız adayların kulanacakları özel işaretler hakkındaki yukarıki hükümler uygulanır.

Siyasi partilerin katıldıkları seçimlerde, partilerin oy puslaları, aşağıdaki esaslar dâhilinde hazırlanır ve kullanılır :

1. Oy puslaları, 14 ncü maddesinin 1 numaralı fıkrasındaki esaslara uygun olarak, kâğıdında «Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu» filigranı bulunan, özel surette imâl edilmiş kâğıtlara, Yüksek Seçim Kurulu tarafından bastırılır.

2. Oy puslaları her biri yüz yapraklı bloklar halinde hazırlanır.

Her yaprağın bir yüzü, seçime katılan siyasi partilerin oy puslalarını, kâğıt ebadının icaplarına göre, yanyana veya alt alta ihtiva edecek ve birbirinden belirli kalınlıkta birer çizgi ile ayrılmış «Birleşik oy puslası» şeklinde düzenlenir.

Birleşik oy puslası üzerinde, siyasi partilerin oy puslalarının soldan sağa veya yukarıdan aşağıya sırası, Yüksek Seçim Kurulu tarafından, siyasi partilerin temsilcileri önünde ad çekme suretiyle tesbit olunur.

3. Birleşik oy puslası, her partinin oy puslası üzerinde, en başta ve ortada, partinin özel işareti; özel işaretin altında adının baş harfleri; baş harflerin altında, tam yazı halinde adı; belirli bir aralık veya çizgiden sonra eni boyu ikişer santimetre olan belirli bir kalınlıkta çizgilerle yapılmış bir dörtgen veya çapı iki santimetre olan bir daire; belirli bir aralık veya çizgiden sonra adaylarının adları ve soyadları; sayılan bu hususlarda, partiler arasında tam bir eşitliği sağlayacak renk, büyüklük ve puntolarla bastırılır.

4. Birleşik oy puslaları, sandık seçmen listesine dâhil seçmen sayısını karşılayacak miktarda, her yaprağın arkası ilçe seçim kurulu başkanlığı mührü ile mühürlenmiş olarak, bloklar halinde, 68 nci madde ile tesbit edilen usule göre, sandık kurulları başkanlarına teslim edilir.

5. Sandık kurulu başkanı, 77 nci madde gereğince, özel zarfların mühürlenmesi işlerini bitirdikten sonra, birleşik oy puslalarının ilçe seçim kurulu mührü ile mühürlenmiş olan arka taraflarını, sandık kurulu mührü ile de mühürlenir.

6. Sandık kurulu önüne alınan seçmene, 91 nci madde gereğince çift mühürlü özel zarf verilirken, arkasında biri ilçe seçim kurulu başkanlığının, diğeri sandık kurulunun mührü bulunan, çift mühürlü bir aded, birleşik oy puslası da verilir. Çift mühürlü birleşik oy puslası, sandık kurulu başkanı tarafından seçmene verilirken, hiçbir tarafında her hangi bir işaret bulunmadığı, çift mühürlü olduğu kurul üyelerine, müşahitlere ve seçmene gösterilir.

7. Oy'unu, siyasi partilerden biri lehinde kullanmak isteyen seçmen, kapalı oy verme yerinde, birleşik oy puslası üzerinde, dilediği si-

yasi partinin pusulasında bulunan eni boyu ikişer santimetre olan dörtgen veya iki santimetre çapındaki daire içine Yüksek Seçim Kurulunca imâl ettirilip sandık kurullarına kadar ulaştırılmış bulunan ve kapalı oy verme yerinde oy verme süresince bulundurulması mecburi olan (X) çarpı işaretli işareti mührünü basar, birleşik oy pusulasını tam olarak zarfa koyup iyice kapatır.

8. Kullanılmıyan birleşik oy puslaları hakkında, her yaprak, karşılıklı köşeleri arasında çaprazlama iki çizgi çekmek suretiyle birer büyük çarpı işareti ile iptal edildikten sonra, kullanılmamış zarflar hakkındaki 97 nci maddesi aynen uygulanır.

BAŞKAN — Üçüncü madde hakkında söz istiyen var mı?... Yok. Maddeyi oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

Komisyon dan gelen 4 ncü maddeyi okutuyorum :

Yüksek Başkanlığa

Nazarı dikkate alınması kabul edilen önergenin 298 sayılı Kanununun 103 ncü maddesiyle ilgili kısmı 4 ncü madde olarak tedvin edilmiştir.

Mütaakıp maddelerin numaraları buna göre teselsül edecektir.

Arz olunur.

Geçici Komisyon Sözetüsü
Bolu

Zeki Baltacıoğlu

MADDE 4. — Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri hakkındaki 26 Nisan 1961 tarihli ve 298 sayılı Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Kanununun 103 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Madde 103. — Aşağıda yazılı oy puslaları muteber değildir :

1. Sandık kurulunca verilen tek biçim ve renkteki çift mühürlü bir zarftan başka zarfa konulmuş bulunan oy puslaları.

2. Hangi seçmen tarafından atıldığı belli olacak şekilde imza, mühür veya işaret taşıyan zarfa konulmuş oy puslaları.

3. İmzalı veya mühürlü veya seçmenin kim olduğunu belirten her hangi bir işaret taşıyan oy puslaları.

4. Sandık kurulunca verilen, kâğıdında (Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu)

filigranı bulunan özel surette imâl edilmiş kâğıttan başka bir kâğıda basılı oy puslaları.

5. Arkasında biri ilçe seçim kurulu başkanlığına, diğeri sandık kuruluna ait çift mühürü havi olmıyan oy puslaları.

6. Hangi siyasi parti lehine oy kullanıldığını belirtmek üzere tertiplenmiş dörtgen veya dairelerden birden fazlasının içine çarpı işareti mürühlenmiş olan oy puslaları.

7. Hangi siyasi parti lehine oy kullanıldığını belirtmek üzere tertiplenmiş dörtgen veya dairelerden hiçbirisi içine çarpı işareti mühürlenmemiş olan oy puslaları.

8. Birden fazla oy pusulasına basılmış (X) işaretli tek damgalı oy puslaları.

9. Oy zarfı içinden, el ilânı, her hangi bir kâğıt veya bağımsız adaya ait oy pusulası ile birlikte çıkan birleşik oy puslaları ile bağımsız adaylara ait oy puslaları.

10. Yukarıki bendler dışında kalan ve özel kanunlarınca muteber sayılmıyan oy puslaları.

Bir zarfta, partilere veya bağımsız adaylara ait birden fazla muhtelif oy puslaları çıktığı takdirde, bu oy puslalarından hiçbirisi muteber olmaz.

BAŞKAN — 4 ncü madde hakkında buyurun Sayın İnan.

ŞEFİK İNAN (Çanakkale) — Muhterem arkadaşlarım, 103 ncü maddenin iyice anlaşılabilmesi için sistemi birazcık izah etmiyorum.

Efendim, müşterek oy pusulası şeklini sizlere göstermek üzere çizdim, işte şu şekildedir.

(Oy pusulasının grafiğini göstererek izah etti.) Burada görüldüğü üzere, kâğıt kanunda yazılı Yüksek Seçim Kurulu tarafından özel surette imal ettirilmiş kâğıt hamurundan yapılmış kâğıda ki, o kâğıtta Türkiye Cumhuriyeti Yüksek Seçim Kurulu filigranı da bulunacaktır. Partilerin oy puslaları böyle yan yana yer alacaktır. Bugünkü durumu tasavvur edelim. Bugünkü oy puslaları âdeta yan yana yapıstırılmış olacaktır. Birbirleriyle göyle çizgilerle, kalın çizgilerle ayrılmış olacaktır. Baş tarafında, her partini oy pusulasının baş tarafında o partinin özel işareti yer alacaktır. Onun altında, aynı puntolarla her partinin adının baş harfi yer alacaktır, Onun altında her partinin

adı tam metin halinde yazılı olarak yer alacaktır; aynı puntolarla ve tam bir eşitlik içinde. Ondan sonra, bir çizgi gelecek ufki bir çizgi, ondan sonra da gördüğünüz iki santimetre çapındaki daireler bulunacaktır. Sonra bir çizgi. Onun altında her partinin adaylarının adları, soy adları yer alacaktır. Bu 100 yapraklı bloklar halinde düzenlenecektir. Her sandığa yeter sayıda verilecektir. Verirken ilçe seçim kurulu arkasını mühürlüyecektir; tıpkı zarflarda olduğu gibi. Oy verme gününde sabahleyin, zarflar mühürlendikten sonra, ilçe seçim kurulunca her yaprağı mühürlenmiş olan oy pusulası bir de sandık kurulu tarafından mühürlenecektir. Böylece bu oy pusulasının gerek imali, gerek bu teminatı dolayısıyla hariçten tedariki mümkün değildir. Seçmen, sandık kurulu önüne gelince, sandık kurulu başkanı, seçmene bir aded çift mühürlü zarf verirken, bir yaprak da bu birleşik oy pusulasından verecektir. Seçmen bunları alarak içeriye girecektir. Seçmenin yapacağı iş; şuraya mühür basmaktır. Kapalı oy verme yerinde. (X) çarpı işaretli özel mührü basmaktan ibarettir. Partilerin yapacakları bir tek şey; parti işaretini seçmene öğretmekten ibarettir. Gayret eder, partilerin adlarının baş harflerini öğretirsek, okuma, yazma bilmiyen seçmen vatandaş alfabenin sekiz harfini öğrenmiş olurlar. Gayret eder de her partinin tam metin adını öğretirsek, vatandaş alfabenin 18 harfini öğrenmiş olur. Gayretimizi bu istikamette teksif edersek, vatandaş hem işareti öğrenir hem de biraz alfabeği öğrenir. Ben bizim seçmenimizin sağ duyusuna, zekâsına anlayış kabiliyetine güvenirim. Bunu çok çabuk öğrenir. Böylece her türlü tesir dışında oy verebilir. Hepenizi hürmetlerimle selâmlarım. (Alkışlar.)

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri) — Muhterem arkadaşlarım, birkaç cümleden ibaret bir konuşma yapacağım ve bir vazifeyi ifa etmek için huzurunuzdayım. Birleşik, oy pusulası denilen usul üzerinde epey zamandan beri sükûnetle düşünmüş ve bu mevzu üzerinde çalışan

bâzi ihtisas komisyonlarında arkadaşlarımla birlikte bir fikir edinmeye çalışmış naçiz bir arkadaşımın olarak, şu kürsüden ifade etmek istiyorum ki, bu usul, seçim cemiyeti bakımından da, seçimin selâmeti bakımından da, beklenen sonuçlar bakımından da, kendisine izafe edilen kıymetlerden mahrumdur. Bu faydaları sağlamaktan ziyade, çeşitli zararlar getireceğini bir yıldan beri her defasında bu konu açıldığında savunmuş bulunmaktayım. Şimdi de huzurunuzda muhalefetimi ifade etmezsem, viedanma karşı kendimi sorumlu saymaktan endişe ettiğim için söz almış bulunuyorum. Bu kanaatimi, bu mevzuu soğukkanlılıkla müzakere etmek imkânını bulduğumuz komisyonlarda ileriye sürdüğüm zaman bu toplantılara katılmış olan hemen bütün arkadaşlarımla da benimle bu konuda aynı kanaatta olduğumu görmüştüm. Yeniden müzakere etmeye imkân olmadığını sanıyorum. Hiç değilse, benim bulunduğum hiçbir toplantıda veya partimin kurulunda konuşulmadığı için, mütalâamı orada ifade etmek imkânını bulamadım. Huzurunuzda bu görüşümü ifade etmek istiyorum. Ayrıca, şu maddenin üzerinde kâfi derecede arkadaşlarımızın fikir edinmelerine imkân vermiyecek bir usul içinde gelmiş olması ve bir ayrı kanun halinde teklif edilmiş iken bu oraya acele ile sıkıştırılmış olmasının, gerçekten bütün arkadaşlarımız tarafından mevzuun tam mânasiyle teknik yönleriyle kavranmasına imkân vermediği yolundaki inancımı muhafaza ediyorum. Tanrı'dan niyazım, bu konudaki tahminlerimde tamamen hatalı çıkmam ve teklif sahibi Şefik İnan arkadaşım başta olmak üzere, kanunu hararetle savunmakta olanların haklı çıkmalarıdır.

ŞEFİK İNAN (Çanakkale) — Haklı çıkacağım.

TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Haklı çıkmanızı sizden daha büyük hararetle temenni ediyorum. Fakat, maddeye kesin olarak muhalif olduğumu arz etmek isterim. (Sual soracağız sesleri)

BAŞKAN — Milletvekiline sual sorulamaz efendim. 4 ncü madde hakkında başka söz istiyen var mı?

AHMET ÜSTÜN (Ankara) — Söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

AHMET ÜSTÜN (Ankara) — Muhterem arkadaşlarım, oy puslalarını birleştiren 4 neü madde hakkındaki Sayın Feyzioğlu'nun endişelerine iştirak etmemeye imkân yok. Bilhassa, ilk seçimde, belki birkaç seçimde vatandaşın vermiş olduğu oyların büyük miktarının hükümsüz olacağı aşikârdır. Bir karışıklık olacaktır. Ama, bununla birlikte, büyük bir islahattır. Seçim sistemimizde büyük bir islahattır, bir ahlâkîlik getirmektedir. Bunu kabul etmek lâzımdır. Görüştüğümüz tasarının milli bakıyeler bakımından getirdiği yenilikten daha önemlidir. 4 neü maddenin getirmiş olduğu yenilik. İşte, Cumhuriyet Halk Partisi olarak islahatçı bir parti olarak, seçim sisteminde yapageldiği islahatlara bir yenisini ilâve etmenin çabasını göstermekteyiz.

Millet Partisinin bu maddeye muhalif olduğunu ifade ederken, esbabı mucibe olarak ileri sürdüğü husus şudur: Millî iradeye karşıdır. Binaenaleyh grupumuz karar vermiştir, bu maddenin karşısındayız; demişlerdir.

Seçim Kanunumuzda, vatandaşlarımızın reyini vermekte müşkülâtı olduğu takdirde, sandık başına gittiği zaman hangi oy puslasını tefrik etmekte müşkülâtı olduğu takdirde, bir partiye rey verme kararı içinde olmasın rağmen, Sandık Kurulu Başkanına müracaatla kendisine oradan bir rehber alarak dilediği partinin oy puslasını kullanma hükmü vardır. Burada da, aynı şekilde istediği partiye o işaretini verme hükmü bâkidir. Böyle olduğuna göre, vatandaşların belki tahmin ettiğimiz kadar da çıkmıyacaktır, muteber olmayan oy sayısı. Millî İrade de bu suretle engellenmemiş olacaktır. Yeni bir islahattır. Bu suretle maddenin desteklenmesinde zaruret vardır.

BAŞKAN — Söz mü istiyorsunuz? Vaz mı geçtiniz?

TALÂT OĞUZ (Mardin) — Evet, vazgeçtim.

BAŞKAN — Vazgeçtiğinizi ifade ediniz efendim, söz isteyip gerisin geriye oturmak ifade etmek değildir ki. Zabıtlara geçsin vazgeçtiniz.

Arkadaşlar 4 neü madde hakkında başka söz isteyen yok. Oyunuza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

8 neü madde de komisyondan gelmiştir. Okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Nazarıdikkate alınması kabul edilen önerge muvacehesinde eski 6 neü yeni 8 neü maddesinin II nolu bendinden sonrası aşağıdaki şekilde tedvin edilmiştir.

Arz olunur.

Geçici Komisyon ve bu madde sözcüsü

Bolu

Zeki Baltacıoğlu

MADDE 8. — 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 17 Nisan 1964 tarihli ve 447 sayılı Kanunun 1 neü maddesinin 1 neü bendi ile değiştirilmiş olan 24 Mayıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu üyelerinin Seçimi Kanununun 1 neü maddesi gereğince Cumhuriyet Senatosu üyeleri seçiminde de uygulanan 33 neü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

Madde 33. — Siyasi parti adaylarından seçilenler aşağıdaki şekilde tesbit edilir.

A) Her seçim çevresinde 32 neü maddenin 2 neü fıkrası gereğince partilere düşen milletvekilliği sayısı kadar milletvekili her parti listesinin başından itibaren sayılmak suretiyle seçilmiş sayılır.

B) Bu işlemler açık olarak yapılır ve adaylarla müşahitler hazır bulunabilirler.

İl seçim kurulu başkanı milletvekilliğine seçilenleri gösteren tutanağın bir örneğini o seçim çevresinde derhal ilân ettirir, diğer bir örneğini de bir hafta süre ile il seçim kurulunun kapısına astırır.

C) Yüksek Seçim Kurulu, her seçim çevresindeki il seçim kurulu başkanlığının kendisine yıldırım telgrafla bildireceği ve ayrıca yazı ile teyidedeceği sonuçlara göre derhal 32 neü maddenin 3 ve 4 neü fıkralarını uyguluyarak her siyasi partinin millî seçim çevresinde ne kadar milletvekilliği kazandığını tesbit eder.

Bu milletvekilliklerinin dağıtımı ve bunların hangi adaylar olacağı aşağıdaki şekilde tesbit edilir :

I - İlk önce milletvekillikleri tamamıyla doldurulmamış her seçim çevresinde, her partinin bakiye muteber oylarını gösteren sayının o seçim çevresinin (Seçim Sayısı) na göre yüzde oranı

bulunur. Bu seçim çevreleri, her parti için ayrı ayrı olmak üzere, bu yüzde oranlarının büyük lük sırasına göre birer birer liste halinde sıraya konulur.

II - 32 nci maddenin 3 ncü fıkrasının uygulanması sonucunda, her partiye milli seçim çevresinde düşen milletvekillikleri yukardaki (I) numaralı bendde yazılı listenin başından başlayarak o partiye verilir.

Milletvekillikleri tamamıyla doldurulamamış bir seçim çevresi, birden fazla parti listesinde yer aldığı takdirde, boş milletvekillikleri partilerin o seçim çevresindeki bakiye oy sayılarının büyüklük sırasına göre verilir. Bu suretle boş milletvekillikleri doldurulduktan sonra o seçim çevresinin adı diğer partilerin listelerinden silinir.

Bu şekilde belli seçim çevrelerinde belli bir partiye verilen milletvekilliklerine seçilen adaylar, 32 nci maddenin 2 nci fıkrasına göre seçilmiş bulunanlar haric olmak üzere, o seçim çevresindeki parti aday listesinden baştan itibaren mevcut sıraya göre tesbit edilir. Yüksek Seçim Kurulu, bu ana kadarki, işlemler sonucunda seçilmiş olan milletvekillerinin adlarını her partinin genel başkanlığına derhal yazı ile bildirir.

III - 32 nci maddenin 2 nci fıkrasının uygulanması sonunda, bir siyasi parti Millet Meclisinin genel oyla seçilen üye tamsayısının 1/5 ten fazla milletvekilliği kazanmamış ise Yüksek Seçim Kurulu, 32 nci maddesinin 3 ncü fıkrasının uygulanması sonucunda bu partiye milli seçim çevresinde düşen milletvekilliği sayısının 2/3 ne eşit sayıdaki milletvekilliklerini 2 nci bendde gösterilen esaslar dairesinde tesbit eder ve bu işlem sonucunda seçilmiş olan milletvekilliklerinin adlarını partinin Genel Başkanlığına derhal yazı ile bildirilir. Bu bildiride ayrıca her partinin Genel Merkezindeki yetkili organın, milli seçim çevresinde o partiye düşen milletvekilliği sayısının ne kadarını seçerek bildirmesi gerektiğini de belirtir. Bu şekilde seçilecek olan adayların sayısı, o partinin milli seçim çevresinde kazandığı milletvekilliği sayısının 1/3 ne eşit olmak gereklidir. Bu bildiriye alan partinin Genel Merkezindeki yetkili organ, bildirinin alınmasından başlayarak 3 gün içinde Yüksek Seçim Kuruluna 15 nci madde uyarınca tesbit edilmiş olup aday

listesinde adının bulunması şartıyla o parti üyelerinden veya o partinin listesinde yer almış olan bağımsızlardan kimlerin milletvekili seçilmiş sayılacağını yazı ile bildirir. Bunların milletvekillikleri doldurulamamış seçim çevreleri arasında bölüşülmesi için «I» nci bendde gösterilen şekilde yeniden düzenlenecek liste esastır. Bu suretle partiler arasında yeniden bölüşülen geriye kalmış seçim çevrelerinden hangilerinde, ilgili partinin Genel Başkanlığının yazısında adları geçen adayların hangilerinin seçilmiş sayılacağı, Yüksek Seçim Kurulunca ad çekme yolu ile tesbit edilerek sonuç derhal ilgili siyasi partinin Genel Başkanlığına yazı ile bildirilir.

IV - Yukardaki I, II ve III ncü fıkraları uyarınca seçilen milletvekillerine Yüksek Seçim Kurulunca derhal birer seçim tutanağı verilir. Ve bu tutanakların birer örneği Millet Meclisi Başkanlığına gönderilir. Tutanakların ikiye örneği de Yüksek Seçim Kurulunda saklanır.

V - İşbu «C» fıkrası hükümlerinin uygulanması, siyasi partilerin Genel Merkezlerindeki yetkili organın kanun, parti tüzüğü ve genel kongre kararı uyarınca gösterebilecekleri aday sayısının aşılmış olduğu tarzında yorumlanamaz.

VI - Yukardaki işlemler sırasında seçime katılan siyasi partilerin, yetkili genel merkez organları Yüksek Seçim Kurulunda birer temsilci bulundurabilirler. Bu takdirde Seçimlerin temel hükümleri ve seçmen kütükleri hakkındaki 298 sayılı Kanunun 17 nci maddesi hükmü uygulanır.

BAŞKAN — 8 nci madde hakkında söz istiyen?

NIHAT DİLER (Erzurum) — Komisyon izah etsin, anlayamadık.

BAŞKAN — Buyurun efendim.

MUSTAFA KEMAL KARAN (Amasya) — Efendim, benim burada anlayamadığım bir nokta var. Bunu komisyona soracağım, izah etmesini rica edeceğim.

Şimdi, bakaya suretiyle seçilen milletvekillerinin 90 milletvekillinden fazla çıkaran, altıda birden fazla çıkaran milletvekillerinden partilere kontenjan bırakılmaktadır. Diğer partilerde ise bunu Yüksek Seçim Kurulu

yapmaktadır. Farz ediniz ki, (A) vilâyeti beş milletvekilliği çıkarıyor. Beş milletvekilliğini de bu Seçim Kanununa göre beşi küçük partilere göre değil de büyük partiler arasında taksim ediyor. Orada küçük parti çok cüzi bir rey almıştır. Fakat o küçük parti kontenjanını bu (A) vilâyetinden kullanmak isterse o vilâyette milletvekili sayısı 5 in üstünde çıkmış olacaktır, veyahut büyük partinin hakkı olan, Yüksek Seçim Kurulu, vasıtasıyla kazanılmış milletvekilinde fedakârlık edilmesi ve beşi küçük partiden tamamlanması iktiza edecektir. Mesleği bilmem izah edebildim mi? Bunun için bu hususta komisyon izahat verirse, tatmin edilmiş oluruz, zabıtlara geçer, tatbikat hatası önlenmiş olur.

BAŞKAN — Komisyon.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ ZEKİ BAL-TACIOĞLU (Bolu) — Muhterem arkadaşlarım, Kemal Karan arkadaşımızın endişelerinin yer-siz olduğu kanaatindeyiz, komisyonunuz olarak. Madde dikkatle okunduğu takdirde, anlaşılacağı üzere, evvelâ birinci ve ikinci bendler gereğince, Yüksek Seçim Kurulu her siyasi partinin kendisi tarafından tesbit edilecek kontenjanını bulduktan ve onların siyasi parti listelerine hangi ilden milletvekili çıkaracağını tesbit ettikten sonra, geri kalan üçte bir hak-tan hangi milletvekillerinin milletvekili seçilmiş sayılacağını o siyasi parti genel merkezinden soracak ve böylece onlara tutanak verecektir.

Bu itibarla, Mustafa Kemal Karan arkadaşımızın endişesinde belirttiği gibi, bir siyasi partinin, daha yüksek bakiye almış olan siyasi partinin hakkının yenmesi mevzu bahis değildir. Evveleminde birinci, ikinci bendler gereğince, Yüksek Seçim Kurulu partilerin listelerini tesbit edip bunlara düşen milletvekilliklerini tevzi ettikten sonra, bakiye kalan üçte bir için küçük partilerin genel merkez organlarından kimlerin milletvekili seçilmiş sayılacaklarını soracaktır. Onlar da aday listesinde kayıtlı olmak şartıyla kimin milletvekili seçilmiş sayılacağını Yüksek Seçim Kuruluna bildirecekler. Böylece bu şahıslara Yüksek Seçim Kurulu tarafından mazbatası verilecektir. Bu itibarla bir endişeye mahal olmadığını komisyon olarak arz ederim.

Maddenin yazılması sırasında bâzı yanlışlıklar olmuştur. Bunların zabıtlara derci suretiyle tashihine komisyonumuz karar almıştır. 1/6 yanlışlıkla 1/5 yerine yazılmıştır. Tashih ederiz.

BAŞKAN — Hangi maddeyi konuşuyorsunuz.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ ZEKİ BAL-TACIOĞLU (Devamla) — Aynı maddeyi efendim. 3 ncu benddeki 1/6 nisbetli 1/5 olarak komisyonca tashih edilmiştir. Yine 2/3 yanlış ve ters yazılmıştır. Bunun da düzeltilerek oylanmasını teklif ediyoruz, efendim.

BAŞKAN — Sizin bize verdiğiniz metin başka türlü. Yeniden izah ediniz de düzeltelim.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ ZEKİ BAL-TACIOĞLU (Devamla) — Değiştirilen üçüncü bendin 3 ncu satırında 1/6, 1/5 olarak tashih edilecek. 6 ncı satırdaki 3/2, 2/3 olacaktır. Daha aşağıda, sayfanın ortasında, 3/1, 1/3 olacaktır.

BAŞKAN — Sayın Diler,

NIHAT DİLER (Erzurum) — Muhterem Başkan, muhterem arkadaşlar, sayın komisyon sözcüsü vaziyeti gayet vazih olarak izah ettiler. Fakat komisyon sözcüsünün beyanı madde ile tam mânasiyle telif edilecek vaziyette değildir, maddede bir sarahat yoktur. Yüksek Seçim Kurulu bakiye reylerden nisbet dahilinde sıralanmış ve kazanmış olan adayların içinden hangisinin hangi kıstasa göre seçileceği maddede yoktur. Acaba, Yüksek rey almış olanların içinden mi, seçilecek, yoksa baştan itibaren sayılacak üçte ikisi çıkarılacak, ondan sonra genel merkeze 1/3 ü mü verilecek. Bu husus maddede açık olarak yoktur.

Sayın Komisyon sözcüsü maddenin hangi kısmından bunu çıkarıyorlar, lütfen izah buyursunlar. Ben şahsen, maddede böyle bir sarahat görmüyorum. Sarih olarak bunu izah ederlerse, bunu tatbik edenler için ilerde bir güçlük ortaya çıkmaz. Sayın Komisyon maddeyi iyi bir şekilde, açık olarak anlatsınlar, biz de anlayalım. Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Komisyon.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ ZEKİ BAL-TACIOĞLU (Bolu) — Sayın Nihat Diler arkadaşımız, şayet 1 ve 2 numaralı bendleri

teferruatıyla okunmuş olsalardı, bu suali Komisyondan sormıyacaktı.

Partilere düşen milletvekillikleri sayısı belli olduktan sonra, sisayi partilerin milletvekillikleri boş kalan illerin hangilerinden milletvekilliği çıkarmış olacağını hususu, 32 nci maddenin 1 ve 2 numaralı bendinde teferruatlı bir şekilde tesbit edilen usul dairesinde Yüksek Seçim Kurulunca tesbit ve tevzi edilecektir. Bu maddeyi arkadaşımıza izah etmem için aynen okumam lâzımdır. Arkadaşımızdan Komisyon adına rica ederim. 1 nci ve ikinci bendi dikkatli bir şekilde okuyacak olursa, Yüksek Seçim Kurulunun bir partinin hangi ilde beş milletvekilliğini kazanmış olduğu hususunun nasıl tesbit edileceğini buradan çıkaracağını zannediyorum. Arz ederim.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar 8 nci maddeyi oyunuzda sunuyorum. Kabul edenler... Etmiyenler.. Kabul edilmiştir

Şimdi, Komisyona verilmiş olan bütün maddeler gelmiştir ve oylanmıştır

Yürürlük maddesine geçmeden evvel, Komisyon tarafımdan bir madde teklifi yapılmaktadır. Bu teklifi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Eski 10 ncu maddeden önce ve 12 nci madde olarak aşağıdaki maddenin metne eklenmesini arz ve teklif ederim.

Geçici Komisyon bu madde sözcüsü

Bolu

Zeki Baltacıoğlu

Madde 12. — 25 Mayıs 1961 tarihli ve 306 sayılı Milletvekili Seçimi Kanununun 17 Nisan 1964 tarihli ve 447 sayılı Kanunun 1 nci maddesinin 1 nci bendi ile değiştirilmiş olan 24 Mayıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu üyelerinin Seçimi Kanununun 1 nci maddesi gereğince Cumhuriyet Senatosu üyeleri seçiminde de uygulanan 35 nci maddesinin 2 nci ve 3 ncü fıkraları aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

«Yukarıki maddenin birinci fıkrası gereğince bütün illerden verilecek bilgiler tamamlanır, tamamlanmaz, tasdikli tutanak örneklerinin alınması veya itiraz varsa bu itirazların incelenerek karara bağlanması ve 33 ncü maddenin (C) fıkrasının III nci bendi gereğince siyasi

partilerin Yüksek Seçim Kuruluna kimlerin genel merkezce milletvekili seçilmiş sayılacağını bildirmesi beklenmeksizin her partinin kazandığı milletvekili sayısı ve milletvekili seçilenlerin ad ve soyadları Yüksek Seçim Kurulunca Türkiye Radyoları ile ilân olunur; bu ilânda, parti listelerinde kazanan bağımsızların kimler olduğu da belirtilir. 33 ncü maddenin (C) fıkrasının III ncü bendi gereğince milletvekili seçilenler belli olduktan sonra, bu ilân, bu milletvekillerinin ad ve soyadlarını, mensub oldukları partileri ve parti listelerinden bağımsız olarak seçilenleri gösterecek şekilde tekrarlanır.

33 ncü maddenin (C) fıkrasının III ncü bendinin uygulanması ve seçim sonuçlarını gösteren tutanakların bütün illerden gönderilmesi üzerine, Yüksek Seçim Kurulu, en kısa zamanda Devlet Radyosu ve Resmî Gazete ile ikinci bir bildiri yayımlıyarak, iller itibariyle, milletvekili seçilenlerin ad ve soyadlarını, seçmen sayısını, oy kullanan seçmen sayısını, seçime katılma oranını, muteber oy pusulası sayısını, her partinin ve bağımsız adayların kazandıkları muteber oy pusulası sayısını, millî seçim çevresinde her partiye düşen muteber oy sayısını, millî seçim çevresinde kaç milletvekilliğinin hangi partiler arasında bölüşüldüğünü ve sonuç itibariyle parti listelerinden seçilen bağımsızlar hariç olmak üzere her partinin kazandığı milletvekilliği sayısını ve parti listelerinden seçilenler dâhil olmak üzere bağımsızların sayısını açıklar.»

BAŞKAN — Komisyon.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ ZEKİ BALTACIOĞLU (Bolu) — Maddenin başındaki değiştirilen madde numarası 35 dir. Buna göre değiştirilmesini rica ediyoruz. Yine maddede ikinci defa geçen «Devlet Radyoları» tâbiri «Türkiye Radyoları» olarak düzeltilenektir.

BAŞKAN — Sayın Hasan Erdoğan.

HASAN ERDOĞAN (Kars) — Arkadaşlar maddede bir cümle var, «Tamamlanır tamamlanmaz» diye geçmiştir. Bu, konuşma usulüne belki uyar fakat, madde metninde, herkesin konuşmadığı mânası anlaşılmyan bir tâbir olmaz. «Tamamlanır tamamlanmaz», ne demektir?. «Tamamlanır» olarak değiştirilmesi ve kati bir hüküm verilmesi lâzım. «tamamlanır tamamlanmaz» cümlesinin, yerine «tamamlanır» olarak tashihlerini istirham ederim.

BAŞKAN — Buyurun Komisyon.

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ ZEKİ BALTACIOĞLU (Bolu) — Muhterem arkadaşlarım, bu «tamamlanır tamamlanmaz» tâbiri eski Kanunumuzun 35 nci maddesinde yer almıştı. Bu itibarla, komisyonumuz bunu aynen yeni maddeye geçirmiştir. Mamafih arkadaşımızın hakkı vardır, komisyonumuz teklifine iştirak ederek maddeyi bu şekliyle tashih etmiştir, arz ederim.

BAŞKAN — Ne oldu, «tamamlanma» mı oldu?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ ZEKİ BALTACIOĞLU (Bolu) — Evet.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Buyurun.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Muhterem arkadaşlarım; «tamamlanma» kelimesi ile «tamamlanır tamamlanmaz» tâbiri arasında mânâ bakımından fark vardır. «Tamamlanır tamamlanmaz» demek, aynı zamanda onu mütaakiben hemen yapılması gereken bir işlem olduğunu gösterir. «Tamamlanma» dendiği zaman, «hemen derhal» mefhumu onun içinden müdemiç değildir. Bu itibarla, Sayın Hasan Erdoğan arkadaşımızın hatırı yerine gelsin, lûtfen komisyon da «tamamlanma» kelimesinden sonra «derhal» kelimesinin ilâvesini kabul buyursun.

BAŞKAN — Komisyon iştirak ediyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ ZEKİ BALTACIOĞLU (Bolu) — Katılıyor.

BAŞKAN — Komisyon iştirak ediyor. «Tamamlanma derhal» olacak. Komisyonun iştirak ettiği şekilde 12 nci madde olarak getirdiği maddeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmiyenler... Kabul edilmiştir.

13 nci maddeyi okutuyorum.

MADDE 13. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde hakkında söz isteyen var mı? Yok. Maddeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 14. — Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Söz isteyen? Yok. Maddeyi oyunza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Sayın arkadaşlar, tasarının tümünü oylamaya geçmeden evvel iki takrir gelmiştir, bunları okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

1, 2 ve 6 nci maddelerdeki (altı aydan beri) ibaresi komisyon sözcüsünün ifade ettiği üzere (en az altı ay evvel) olacağı aşikâr bulunduğundan her hangi bir yanlışlığa ilenide meydan verilmemesi için (En az altı ay evvel) olarak ibaresinin düzeltilmesini İctüzüğümüzün 109 ncu maddesi gereğince arz ve talebederim.

Diyarbakır

Recai İskenderoğlu

BAŞKAN — Komisyon iştirak ediyor mu?

GEÇİCİ KOMİSYON SÖZCÜSÜ ZEKİ BALTACIOĞLU (Bolu) — Evet.

BAŞKAN — İştirak ediyorsunuz.

Diğer önergeyi de okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Seçimlerle ilgili kanunların bâzı hükümlerinin değiştirilmesi hakkındaki kanun tasarısının ikinci maddesi metninde yer alan «altı aydan beri» tâbirinin ne mânaya geldiği yolunda vâkı sorumuza komisyon sözcüsü «altı ay evvel kurulmuş olmak» mânasına geldiğini, ancak tatbikatın Yüksek Seçim Kuruluna aid olduğunu sarahaten bildirmiştir.

Bu itibarla, kanunun, kanun vazının iradesine uygun olarak tatbikatını sağlamak için, bu kanunun 1, 2, 6 nci maddelerinde yer alan «altı aydan beri» tâbiri iltibasa mahal verebileceğinden bunun yerine «en az altı ay evvel» tâbirinin konulmasını İctüzüğün 109 ncu maddesi gereğince arz ve teklif ederim.

Kırşehir

Ahmet Bilgin

BAŞKAN — Bu ikinci takrir de birinci takrirle aynı mahiyettedir. Komisyon iştirak ediyor.

Takrirleri oylarınıza sunuyorum, efendim. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir. Maddeler bu şekilde düzeltilmiştir.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Maddelerin yeniden oya sunulması icabeder, efendim.

BAŞKAN — Efendim, 1, 2 ve 6 nci maddeleri bu tâdil edilen şekil dairesinde oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Muhterem arkadaşlarım tasarının tümü hakkında lehte, cleyhte birer arkadaşımız konuşabilir. Aleyhte söz isteyen arkadaşımız Sami Öztürk'tür.

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurun?

COŞKUN KIRCA (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar, kanunun sonuna gelmiş iken, usul bakımından hiçbir yanlışlık yapmamak hususunda gösterdiğimiz hassasiyeti burada ifade etmek istersem bana darılmıyacağımızdan eminim.

Biraz evvel, 109 ncu madde gereğince tashih edilen 1, 2 ve 6 ncı maddelerdir. Üçünün birden oylanması caiz değildir. Her hangi bir itirazı önlemek bakımından Sayın Başkanımızdan İhtizaz gereğince bunların her birini ayrı ayrı tashih edilmiş şekliyle yeniden oylamaya tabi tutmasını istirham etmekteyim.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlar, tekrar oylamasını isterseniz oylarız.

Birinci maddeyi bu tadil edilen şekilde oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

İkinci maddeyi tadil edilen şekilde oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Altıncı maddeyi bu tadil edilen şekilde oyunuzaya sunuyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Tümünü oylamadan evvel aleyhte söz istemiş olan Sami Öztürk arkadaşımız vardır. Buyurun efendim.

SAMI ÖZTÜRK (Muş) — Muhterem arkadaşlar, Türkiye'de halledilmesi lâzımgelen büyük problemler vardır. İçinde bulunduğu az gelişmiş durum ve jeopolitik durumu itibariyle çeşitli cereyanlara sahnedir.

Türkiye vasatı muhtelif bakımlardan fevkâlâde hassasiyet arz eder haldedir. Bu vasatta, bu tarafları ile millî irade yerine tek iradeye gidilebilme ihtimalleri vâridir. Emniyetli değildir.

Muhterem arkadaşlar,

Hattı üstüya çevresinde bulunmasına rağmen, Kilimanjero dağına dahi kar yağdığına bir an bile hatırdan uzak tutulmaması lâzımgeldiğini hatırlatırım.

Emniyet unsuru olarak kabul edilen hususların, emniyetten ne kadar uzak oldukları anlaşıldığı gün geç kalınmış olacaktır.

Bugün, geçici olarak şahıs veya zümre menfaatine gibi görülen bu tasarının kabulü için rey verecek arkadaşlarımızın, ilerde, tek iradeye

gidiş hususunda bütün hüsnüniyetli önleyici gayretlere rağmen, gelişme istidadı görüldüğü takdirde bunun mesuliyetini bütün ağırlığı ile vicdanlarında hissedeceklerdir.

Muhterem arkadaşlarım,

Tasarıda, «vatandaş reylerinin en âdil ölçüler içinde değerlendirilmesi» ifade edilmektedir.

Bir taraftan âdil ölçülerden bahsedilirken, diğer yünden oy değerlendirilmesi bakımından muayyen kimseler için en adaletsiz ölçülerin konmasında her nedense mahzur görülmemiştir.

O da, müstakillerin durumudur. Eğer adaletli ölçü ise herkes için aynı olmalıdır. Müstakillerin reylerinin de Yüksek Seçim Kurulunda toplanıp nisbete göre değerlendirilmesi her nedense uygun görülmemiştir.

Âdil ölçüler için büyük hassasiyet gösterenlerin müstakillerin hakkını ketmetmeyecek tedbirlerin de getirmeleri asgarî adalet icabı idi.

Netice itibariyle, millî bakiye sistemi bünyesinde taşıdığı zafiyetler dolayısı ile Türkiye gibi çeşitli yönlerden hassasiyet taşıyan vasatlarda faydadan çok zarar vereceği kanaatindeyim.

Tek liste kullanılması millî iradenin tam tecellisine imkân vermez. % 70 i okuma - yazma bilmiyen bir memlekette böyle bir yola gidilmesi arka niyetin ifadesidir.

Bu itibarla, bu tasarının reddi icabeder. Zira, millî bünyeye uygun değildir. Bunun vebali kabul edenlere aittir. Ben kabul etmiyorum. Saygılarımla.

BAŞKAN — Lehinde Sayın İlyas Kılıç

İLYAS KILIÇ (Samsun) — Muhterem arkadaşlarım; kabul edilmiş olan kanun ne Sami arkadaşımızın izah ettiği gibi tek iradeye, ne arka bir fikre, ne de onun tarif etmiş olduğu gibi, karanlık bir istikamete değil, tamamen ahlâkiliğe, iktisadiliğe, ekonomik olma ve sadeliğe bu milleti götürmektedir. Muhtelif yollardan rey dağıtma, rey kapatma, rey yırtma, vatandaşın iradesini ifsadetmek için kurulmuş olan tuzakları bu kanun kaldırmış. Bu milletin iradesinin tecelli ettirilmesi hususunda asla tereddüt göstermiyen, okuma - yazma bilenlerin sayısı az olmasına rağmen doğru yolu bulmasını bilen bu millete ahlâkîlik yolunda kendi iradesini tecelli ettirecek ve millî iradenin tecelligâhı olan T. B. M. Meclisine istediği insanları en sade bir yoldan göndermenin yolunu öğ-

retmektedir. Bunda her hangi bir endişe yoktur. Bunda ekmek kapısı kapanan, mide müca-
delesini yapan insanların menfaat hortumları ke-
silmiş olabilir. Ama, bu milletin seçim esnasında
göstermiş olduğu asaleti zedeliyecek hiçbir şey
yok. Bilâkis, onun asaletine daha yeni yeni usul-
ler getirmek suretiyle sadelik bahşetmiştir. Kanu-
nun Milletimize hayırlı, uğurlu olmasını temenni
ederim.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Tasarının tümünü oylarınıza

sunuyorum. Kabul edenler.. Etmeyenler.. Kabul
edilmiştir. (Alkışlar)

Muhterem arkadaşlar, gece 24,00 e kadar
çalışma kararı Seçim Kanunu ile mukayyet idi.
Bugün ittihaz buyurduğunuz bu karar, bu ka-
nun tasarısının görüşülmesi tamamlandığı için,
kalkmış bulunmaktadır.

26 . 1 . 1965 Salı günü saat 15,00 te toplanıl-
mak üzere Birleşimi kapatıyorum.

(Kapanma Saati : 22,30)

Seçimlerle ilgili kanunların bazı hükümlerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarisinin 1 nci maddesinin değiştirilmesine dair Çorum Milletvekili İhsan Tombuş'un önergesine verilen oyların sonucu

(Önerge reddedilmiştir.)

Üye sayısı : 450
Oy verenler : 354
Kabul edenler : 129
Reddedenler : 223
Çekinseler : 2
Oya katılmıyanlar : 83
Açık üyelükler : 13

[Kabul edenler]

ADANA
Hasan Aksay
Yusuf Aktimur
Ali Bozdoğanoglu
Cavit Oral
Ahmet Savrun
Ibrahim Tekin
ADIYAMAN
Ali Turanlı
AFYON KARAHISAR
Mehmet Turgut
AGRI
Nevzat Güngör
AMASYA
Ismail Sarıgöz
Nevzat Şener
ANKARA
Mehdi Mihçioğlu
Zühtü Pehlivanlı
Ferhat Nuri Yıldırım
ANTALYA
İhsan Ataöv
Hasan Fehmi Boztepe
Ömer Eken
Nazmi Kerimoğlu
ARTVIN
Nihat Ata
Sabit Osman Avcı
AYDIN
Hilmi Aydınçer
Melâhat Gedik
Reşat Özarda
İsmet Sezgin
BALIKESİR
Mithat Şükrü Çavdaroglu

Gökhan Evliyaoğlu
Cevat Kanpulat
Cihat Turgut
BILECİK
Orhan Tuğrul
BİNGÖL
M. Sıddık Aydar
BOLU
Ahmet Çakmak
Turgut Çulha
BURSA
Hikmet Akalın
Cevdet Perin
Mustafa Tayyar
Ahmet Türkel
Ziya Uğur
İsmail Yılmaz
Baha Cemal Zağra
ÇANAKKALE
Ahmet Nihat Akay
Refet Sezgin
ÇANKIRI
Kâzım Arar
ÇORUM
Muzaffer Dünder
Abdurrahman Güler
İhsan Tombuş
DENİZLİ
Mehmet Çobanoğlu
İbrahim Kocatürk
Remzi Şenel
DIYARBAKIR
Alp Doğan Şen
EDİRNE
Talât Asal
İlhami Ertem

ELAZIĞ
Ömer Faruk Sanaç
ERZINCAN
Hüsametdin Atabeyli
Sadık Perinçek
ERZURUM
Turhan Bilgin
ESKİŞEHİR
Ertuğrul Gazi Sakarya
Aziz Zeytinoğlu
GAZİANTEP
Süleyman Ünlü
GİRESUN
Nizamettin Erkmen
İbrahim Etem Kılıçoğlu
GÜMÜŞANE
Sabahattin Savacı
HATAY
Ali Muhsin Bereketoğlu
İÇEL
Mazhar Arıkan
Celâl Kılıç
İSPARTA
Sadettin Bilgiç
İSTANBUL
Tahsin Demiray
Muhiddin Güven
Şahabettin Orhon
İsmail Hakkı Tekinel
Hüsametdin Tiyaşan
İZMİR
Şükrü Akkan
Mehmet Ali Aytas
Muzaffer Döşemeci
Ali Naili Erdem
İhsan Gürsan

Saim Kaygan
Nihad Kürşad
Şinasi Osma
KARS
Necmettin Akan
KASTAMONU
Sabri Keskin
Osman Zeki Oktay
İsmail Hakkı Yılanlıoğlu
KAYSERİ
Abdülhalim Aras
Hüsametdin Gümüşpala
Vedat Âli Özkan
KIRKLARELİ
Mehmet Alâeddin Eriş
Hasan Tahsin Uzun
KOCAELİ
Hâldan Kısayol
Süreyya Sofuoğlu
KONYA
Selçuk Aytan
Ahmet Gürkan
KÜTAHYA
Sezai Sarpaşar
MALATYA
H. Avni Akşit
MANİSA
Neriman Ağaoglu
Nusret Köklü
Hilmi Okçu
Yakup Yakut
Nahit Yenişehirlioğlu

MARAS

Kemal Bağcıoğlu
Ali Hüdayioğlu
Enver Kaplan
Adnan Karaküçük
MARDİN
Esat Kemal Aybar
MUĞLA
Adnan Akarca
İhan Tekinalp
MUŞ
Sami Öztürk

ORDU

Ata Bodur
Şadi Pehlivanoglu
RİZE
Arif Hikmet Güner
Cevat Yalçın
SAKARYA
Nuri Bayar
Muslihittin Gürer
Hami Tezkan
SAMSUN
Ali Fuat Alişan

Mehmet Başaran
Bahri Cömert
Hâmit Kiper
Hüseyin Özalp
Osman Şahinoğlu
SİNOP
Mustafa Kaptan
SİVAS
Güner Sarısözen
Reşat Turhan
Tahsin Türkay

TOKAT

Mehmet Kazova
TRABZON
Zeki Yağmurdereli
URFA
Kadri Eroğan
YOZGAT
Turgut Nizamoğlu
ZONGULDAK
Ramiz Karakaşoğlu
Sadık Tekin Müftüoğlu

[Reddedenler]

ADANA

Mehmet Geçioğlu
Ahmet Karamüftüoğlu
Melih Kemal Küçüktepepınar
Kemal Sarıbrahimoğlu
ADİYAMAN

Arif Atalay
Mahmut Deniz
Mehmet Özbey
AFYON KARAHİSAR
Halûk Nur Bâki
Veli Başaran
Hasan Dincer
Asım Yılmaz
Şükrü Yüzbaşıoğlu

AGRI

Rıza Polat
AMASYA
Reşat Arpacıoğlu
Mustafa Kemal Karan

ANKARA

İsmail Rüştü Aksal
Hüseyin Ataman
Raif Aybar
Nihat Berkkan
Osman Bölükbaşı
Fuat Börekçi
Bülent Ecevit
Muhlis Ete
İbrahim Sıtkı Hatipoğlu
İbrahim İmirzahoğlu
Emin Paksüt
İlyas Seçkin
Ahmet Üstün

Abdülhak Kemal Yörük

ANTALYA

Etem Ağva
Rafet Eker
Nihat Su
ARTVİN
Saffet Eminağaoğlu

AYDIN

Nedim Müren
BALIKESİR
Ahmet Aydın Bolak
Fennî İslimyeli
Süreyya Koç
Mehmet Tiritioğlu

BİTLİS

Müştak Okumus
BOLU

Zeki Baltacıoğlu
Kemal Demir
Kâmil İnal

BURDUR

Nadir Yavuzkan
BURSA
Edip Rüştü Akyürek
Sadrettin Çanga
İbrahim Öktem

ÇANAKKALE

Burhan Arat
Süreyya Endik
Şefik İnan
ÇANKIRI

Rahmi İnceler

ÇORUM

Nuri Ahıskaloğlu
Hilmi İncesulu

Faruk Küreli
Necmi Ökten

DENİZLİ

İsmail Ertan
Hüday Oral
Âtîf Şohoğlu

DIYARBAKIR

Adnan Aral
Şehmus Arslan
Recai İskenderoğlu
Vefik Pirinçioğlu

EDİRNE

Süleyman Bilgen
Fahir Giritlioğlu
ELAZIĞ

Nurettin Ardıçoğlu
Hürrem Müftügil
Kemal Satır

ERZİNCAN

Zeynel Gündoğdu
Naci Yıldırım

ERZURUM

Cevat Dursunoğlu
Gıyasettin Karaca
Şerafettin Konuray
Adnan Şenyurt
Tahsin Telli

ESKİŞEHİR

Şevket Asbuzoğlu
İbrahim Cemalcılar
Seyfi Öztürk
Celâlettin Uzer

GAZİANTEP

Osman Orhan Bilen
Muzaffer Canbolat

Ali İhsan Göğüş
Hüseyin İncioğlu
Mithat San

GİRESUN

Ali Cüceoğlu
Mustafa Kemal Çilesiz
Naim Tirali

GÜMÜŞANE

Halis Bayramoğlu
Necmeddin Küçükler
Nureddin Özdemir

HAKKÂRİ

Ahmet Zeydan

HATAY

Bahri Bahadır
Ahmet Sırrı Hocaoğlu
Şekip İnal
Sâki Zorlu

İÇEL

Mehmet Ali Arslan
Yahya Dermancı
Sadık Kutlay

İSPARTA

Lokman Başaran

İSTANBUL

Cihad Baban
Suphi Baykam
Ratip Tahir Burak
Ömer Zekâi Dorman
Orhan Eyüboğlu
Fahrettin Kerim Gökay
Ali Coşkun Kırcâ

İlmi Oben
Ahmet Oğuz
Vahyi Özarar
İlhami Sancar
Selim Sarper
Reşit Ülker
Sabri Vardarlı
Malik Yolaç
Zeki Zeren
İZMİR
Osman Sabri Adal
Şeref Bakşık
Arif Ertunga
Ziya Hanhan
Necip Mirkelâmoğlu
Kadri Özek
Mustafa Uyar
Lebit Yurtoğlu
KARS
Hasan Erdoğan
Kemal Güven
Kemal Okyay
Bahtiyar Vural
KASTAMONU
İhsan Şeref Dura
Ali Özdikmenli
KAYSERİ
Mehmet Göker
Mehmet Sağlam
Bahri Yazır
Mehmet Yüceler
KIRKLARELİ
Abdurrahman Altuğ
KIRŞEHİR
Ahmet Bilgin
Memduh Erdemir
Halil Özmen
KOCAELİ
Nihat Erim

KONYA
Kemal Ataman
İrfan Baran
İhsan Kabadayı
Kadirean Kafılı
Ömer Kart
Mekki Keskin
Abdüsamet Kuzucu
Fakih Özfakih
Fakih Özlen
Rüştü Özal
Vefa Tanır
KÜTAHYA
Ali Erbek
MALATYA
Nurettin Akyurt
Mehmet Delikaya
Ahmet Fırat
İsmet İnönü
MANİSA
Muammer Ertem
Şevket Raşit Hatip-
oğlu
MARAŞ
Kemalî Bayazıt
MARDİN
Mehmet Ali Arıkan
Şevki Aysan
Vahap Dizdaroğlu
Seyfi Güneştan
Talât Oğuz
MUĞLA
Hilmi Baydur
Cevdet Oskay
Turan Şahin
MUŞ
Sait Mutlu
NEVŞEHİR
Halit Fikret Aka

Ramazan Demirsoy
Ali Baran Numanoglu
NİĞDE
Mehmet Altınsoy
Asım Eren
Ruhi Soyer
Oğuzdemir Tüzün
ORDU
Yusuf İzzettin Ağaoglu
Ferda Güley
Orhan Naim Hazinedar
Arif Hikmet Onat
Ata Topaloğlu
SAKARYA
Burhan Akdağ
Ekrem Alican
Yusuf Ulusoy
SAMSUN
Nurettin Ceritoğlu
Fevzi Ceylân
Kâmrân Evliyaoğlu
Fevzi Geveci
İlyas Kılıç
SIĞIRCI
Cevdet Aydın
Süreyya Öner
Hayrettin Özgen
Adil Yaşa
SINOP
Mahmut Alicanoğlu
Cemil Karahan
Haşim Tarı
SİVAS
Adil Altay
Rahmi Çeltekli
İbrahim Göker
Rahmi Günay
Cevad Odyakmaz

TEKİRDAĞ
Turhan Kut
Hayri Mumeuoğlu
Orhan Öztrak
TOKAT
Zeyyat Kocamemi
Reşit Önder
Bekir Şeyhoğlu
TRABZON
Ahmet Şener
Ali Rıza Uzuner
TUNCELİ
Fethi Ülkü
URFA
Osman Ağan
Atalay Akan
Kemal Badıllı
Bekir Sami Karahanlı
Sabri Kılıç
UŞAK
Ali Rıza Akbıyıkoglu
İbrahim Bulanalp
VAN
İhsan Bedirhanoglu
Muslih Görentaş
Şükrü Köserisoğlu
YOZGAT
İsmail Hakkı Akdoğan
İsmet Kapısız
Mustafa Kepir
Celâl Sungur
Veli Uyar
ZONGULDAK
Kenan Esengin
Mehmet Ali Pestilci
Yusuf Ziya Yücebilgin

[Çekinseler]

ÇANKIRI
Şaban Keskin

GİRESUN
Ali Köymen

[Oya katılmayanlar]

ADANA
Kasım Gülek
Ahmet Topaloğlu

AFYON KARAHİSAR
Şevki Güler

AĞRI
Kerem Özcan

ANKARA
Burhan Apaydın

Mustafa Kemal Erko-
van
İsmail Gence
İhsan Köknel
AYDIN
Orhan Apaydın
Mustafa Şükrü Koç
BALIKESİR
Cihat Bilgehan
Kaya Bulut
Ahmet İhsan Kırımlı
BİLECİK
Şadi Binay
BİNGÖL
Halit Rıza Ünal
BİTLİS
Nafiz Giray
BOLU
Fuat Ümit
BURDUR
Fethi Çelikbaş
Mehmet Özbey
BURSA
Ekrem Paksoy
ÇANKIRI
Nurettin Ok (Bşk. V.)
DENİZLİ
Sinan Bosna
DIYARBAKIR
Yusuf Azizoglu
Hilmi Güldoğan

EDİRNE
Nazmi Özoğul
ELAZIĞ
Naci Güray
ERZURUM
Ertuğrul Akça
Nihat Diler
GAZİANTEP
Kudret Mavitan
HATAY
Abdullah Cilli
İÇEL
Burhan Bozdoğan (İ.)
İhsan Önal
İSPARTA
Ali İhsan Balım
İSTANBUL
İbrahim Abak
Ziya Altınoglu
Ferruh Bozheyli
(Bşk. V.)
Nurettin Bulak
Saadet Evren
Oğuz Oran
Naci Öktem
Abdurrahman Yazgan
KARS
Lâtif Aküzüm
Kemal Kaya
Sırrı Öktem
Rıza Yalçın

KASTAMONU
Avni Doğan
Fethi Doğançay
KAYSERİ
Turhan Feyzioğlu
KIRKLARELİ
Fikret Filiz
KOCAELİ
Şahabettin Bilgisu
KONYA
Faruk Sükan
Cahit Yılmaz
Sait Sina Yücesoy
KÜTAHYA
Ahmet Bozbay
Mehmet Kesen
Rauf Kıray
Sadrettin Tosbi
MALATYA
Halit Ziya Özkan
MANİSA
Süleyman Çağlar
Yakup Kadri Karaos-
manoğlu
Hürrem Kubat
MARAS
Hasan Fehmi Evliya
NİĞDE
Haydar Özalp

ORDU
Refet Aksoy (İ.)
RİZE
Erol Yılmaz Akçal
Fuad Sirmen (Başkan)
SİVAS
Sebati Hastaoğlu
Ahmet Kangal
Mahmut Vural
TEKİRDAĞ
Fethi Mahramlı
TOKAT
Sabahattin Baybura
(İ.)
H. Ali Dizman
Ali Rıza Ulusoy (İ.)
TRABZON
Ali Şakir Ağanoglu
Ekrem Dikmen
Selâhattin Güven
Nazmi Ökten
Kâmuran Ural
TUNCELİ
Vahap Kışoğlu
URFA
Celâl Önel
UŞAK
Ahmet Tahtakılıç
ZONGULDAK
Ahmet Fuat Ak (İ.)
Feyzi Fırat

[Açık üyelikler]

Aydın	1	Manisa	1
Erzurum	1	Muş	1
Hatay	1	Trabzon	1
İsparta	1	Zonguldak	2
İstanbul	1		
İzmir	2		
Kocaeli	1	Yekûn	13

Seçimlerle ilgili kanunların bâzı hükümlerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısının 1 nci maddesine verilen oyların sonucu

(Madde kabul edilmiştir.)

Üye sayısı : 450
Oy verenler : 236
Kabul edenler : 216
Reddedenler : 19
Çekinserler : 1
Oya katılmıyanlar : 201
Açık üyelikler : 13

[Kabul edenler]

ADANA
Mehmet Geçioğlu
Ahmet Karamüftüoğlu
Melih Kemal Küçüktepepınar
Kemal Sarıbrahimoğlu
ADIYAMAN
Mahmut Deniz
Mehmet Özbay
AFYON KARAHISAR
Halûk Nur Bâki
Veli Başaran
Hasan Dinçer
Asım Yılmaz
Şükrü Yüzbaşıoğlu
AGRI
Rıza Polat
AMASYA
Reşat Arpacıoğlu
Mustafa Kemal Karan
ANKARA
İsmail Rüştü Aksal
Burhan Apaydın
Hüseyin Ataman
Raif Aybar
Nihat Berkkan
Osman Bölükbaşı
Fuat Börekçi
Bülent Ecevit
Muhlis Ete
İbrahim Sıtkı Hatipoğlu
İbrahim İmirzahoğlu
Emin Paksüt
İlyas Seçkin
Ahmet Üstün

Abdülhak Kemal Yörük

ANTALYA

Etem Ağva
Rafet Eker
Nihat Su

ARTVIN

Saffet Eminagaçoğlu

AYDIN

Orhan Apaydın
Mustafa Şükrü Koç
Nedim Müren

BALIKESİR

Ahmet Aydın Bolak
Süreyya Koç
Mehmet Tiritioğlu

BİTLİS

Müştak Okumuş

BOLU

Zeki Baltacıoğlu
Kemal Demir

BURDUR

Nadir Yavuzkan

BURSA

Edip Rüştü Akyürek
Sadrettin Çanga
İbrahim Öktem

ÇANAKKALE

Burhan Arat
Süreyya Endik
Şefik İnan

ÇANKIRI

Rahmi İnceer

ÇORUM

Nuri Ahıskahoğlu

Hilmi İncesulu

Faruk Küreli
Neemi Öktem

DENİZLİ

İsmail Ertan
Âtîf Şoşoğlu

DIYARBAKIR

Şehmus Arslan
Hilmi Gündoğan
Recai İskenderoğlu
Vefik Pirinçioğlu

EDİRNE

Süleyman Bilgen
Fahir Giritlioğlu

ELAZIĞ

Nurettin Ardıçoğlu
Hürrem Müftügil
Kemal Satır

ERZİNCAN

Zeynel Gündoğdu

ERZURUM

Cevat Dursunoğlu
Gıyasettin Karaca
Şerafettin Konuray
Adnan Şenyurt
Tahsin Telli

ESKİŞEHİR

Şevket Asbuzoğlu
İbrahim Cemalcılar
Seyfi Öztürk
Celâlettin Uzer

GAZİANTEP

Osman Orhan Bilen
Muzaffer Canbolat
Ali İhsan Göğüş

Hüseyin İncioğlu

Mithat San

GİRESUN

Ali Cüceoğlu
Mustafa Kemal Çilesiz
Naim Tirâli

GÜMÜŞANE

Halis Bayramoğlu
Nureddin Özdemir

HAKKÂRİ

Ahmet Zeydan

HATAY

Bahri Bahadır
Ahmet Sırrı Hocoğlu
Şekip İnal
Sâki Zorlu

İÇEL

Mehmet Ali Arslan
Yahya Dermancı
Sadık Kutlay

İSPARTA

Lokman Başaran

İSTANBUL

Suphi Baykam
Ratip Tahir Burak
Ömer Zekâi Dorman
Orhan Eyüboğlu
Fahrettin Kerim Gökay
Coşkun Kırcâ
Hilmi Oben
Ahmet Oğuz
Vahyi Özarar
İlhami Sancar
Selim Sarper
Reşit Ülker

Sabri Varđarlı
Malik Yolac
Zeki Zeren
İZMİR
Osman Sabri Adal
Şeref Baksık
Arif Ertunga
Ziya Hanhan
Necip Mirkelâmoğlu
Kadri Özek
Mustafa Uyar
Lebit Yurdoğlu
KARS
Hasan Erdoğan
Kemal Güven
Kemal Okyay
Bahtiyar Vural
KASTAMONU
Avni Doğan
İhsan Şeref Dura
Ali Özdikmenli
KAYSERİ
Mehmet Göker
Mehmet Sağlam
Bahri Yazır
Mehmet Yüceler
KIRKLARELİ
Abdurrahman Altuğ
Hasan Tahsin Uzun
KIRŞEHİR
Ahmet Bilgin
Memduh Erdemir
Halil Özmen
KOCAELİ
Nihat Erim

KONYA
İrfan Baran
İhsan Kabadayı
Kadircan Kafı
Ömer Kart
Mekki Keskin
Abdüssamet Kuzucu
Rüştü Özal
Fakih Özfakih
Fakih Özlen
Vefa Tandır
KÜTAHYA
Ali Erbek
Rauf Kıray
MALATYA
Nurettin Akyurt
Ahmet Fırat
İsmet İnönü
MANİSA
Muammer Erten
Şevket Raşit Hatiboğlu
MARAS
Kemali Bayazıt
MARDİN
Mehmet Ali Arıkan
Şevki Aysan
Vahap Dizdaroğlu
Seyfi Güneşan
MUĞLA
Hilmi Baydur
Cevdet Oskay
Turan Şahin
NEVŞEHİR
Halit Fikret Aka
Ramazan Demirsoy

Ali Baran Numanoğlu
NİĞDE
Mehmet Altınsoy
Asım Eren
Ruhi Soyer
Oğuzdemir Tüzün
ORDU
Yusuf İzzettin Ağaoğlu
Ferda Güley
Arif Hikmet Onat
SAKARYA
Burhan Akdağ
Ekrem Alican
Yusuf Ulusoy
SAMSUN
Nurettin Ceritoğlu
Fevzi Ceylân
Kâmran Evliyaoğlu
Fevzi Geveci
İlyas Kılıç
SİRT
Süreyya Öner
Hayrettin Özgen
Adil Yaşa
SINOP
Mahmut Alicanoğlu
Cemil Karahan
Haşim Tari
SİVAS
Adil Altay
Rahmi Çeltekli
İbrahim Göker
Rahmi Günay
Ahmet Kangal
Cevad Odyakmaz

Mahmut Vural
TEKİRDAĞ
Turhan Kut
Hayri Mumcuoğlu
Orhan Öztrak
TOKAT
Zeyyat Kocamemi
Reşit Önder
Bekir Şeyhoğlu
TRABZON
Ali Şakir Ağanoğlu
Ahmet Sener
Ali Rıza Uzuner
TUNCELİ
Fethi Ülkü
URFA
Osman Ağan
Atalay Akan
Bekir Sami Karahanlı
Sabri Kılıç
UŞAK
Ali Rıza Akbıykoğlu
İbrahim Bulanalp
VAN
Muslih Görentaş
Şükrü Köseroisođlu
YOZGAT
İsmail Hakkı Akdoğan
İsmet Kapısız
Mustafa Kepir
Celâl Sungur
Veli Uyar
ZONGULDAK
Kenan Esengin
Mehmet Ali Pestilci
Yusuf Ziya Yücebilgin

[Reddedenler]

ARTVİN
Nihat Ata
AYDIN
Melâhat Gedik
BİLEÇİK
Şadi Binay
BURSA
Cevdet Perin
ÇANAKKALE
Refet Sezgin

DİYARBAKIR
Adnan Aral
EDİRNE
Talât Asal
ESKİŞEHİR
Aziz Zeytiniođlu
GİRESUN
Nizamettin Erkmek

İSPARTA
Ali İhsan Balm
İSTANBUL
Hüsamettin Tıyanşan
İZMİR
Mehmet Ali Aytas
Muzaffer Döşemeci
KASTAMONU
Osman Zeki Oktay

MARAS
Kemal Bađerođlu
RİZE
Arif Hikmet Güner
TOKAT
Mehmet Kazova
URFA
Kemal Badıllı
YOZGAT
Turgut Nizamiođlu

[Çekinsler]

ÇANKIRI

Şaban Keskin

[Oya katılmayanlar]**ADANA**

Hasan Aksay
Yusuf Aktimur
Ali Bozdoğanoğlu
Kasım Gülek
Cahit Oral
Ahmet Savrun
İbrahim Tekin
Ahmet Topaloğlu

ADIYAMAN

Arif Atalay
Ali Turanlı
AFYON KARAHİSAR
Şevki Güler
Mehmet Turgut

AGRI

Nevzat Güngör
Kerem Özcan

AMASYA

İsmail Sarıgöz
Nevzat Şener

ANKARA

Mustafa Kemal Erko
van
İsmail Gence
İhsan Köknel
Mehdi Mihçioğlu
Zühtü Pehlivanlı (İ. A.)
Ferhat Nuri Yıldırım

ANTALYA

İhsan Ataöv
Hasan Fehmi Boztepe
Ömer Eken
Nazmi Kerimoğlu

ARTVIN

Sabit Osman Avcı

AYDIN

İlmi Aydınçer
Reşat Özarda
İsmet Sezgin

BALIKESİR

Cihat Bilgehan
Kaya Bulut

Mithat Şükrü Çavdar-
oğlu

Gökhan Evliyaoğlu
Fenni İslimyeli (B.)
Cevat Kanpulat
Ahmet İhsan Kırımlı
Cihat Turgut

BİLECİK

Orhan Tuğrul

BİNGÖL

M. Süddik Avdar
Halit Rıza Ünal

BİTLİS

Nafiz Giray

BOLU

Ahmet Çakmak
Turgut Çulha
Kâmil İnal
Fuat Ümit

BURDUR

Fethi Çelikbaş
Mehmet Özbey

BURSA

Hikmet Akalın
Ekrem Paksoy
Mustafa Tayyar
Ahmet Türkel
Ziya Uğur
İsmail Yılmaz

Baha Cemal Zağra

ÇANAKKALE

Ahmet Nihat Akay

ÇANKIRI

Kâzım Arar
Nurettin Ok (Bşk. V.)

ÇORUM

Muzaffer DüNDAR
Abdurrahman Güler
İhsan Tombuş

DENİZLİ

Sinan Bosna
Mehmet Çobanoğlu
İbrahim Kocatürk

Hüdaî Oral (B.)

Remzi Şenel

DIYARBAKIR

Yusuf Azizoglu
Alp Doğan Şen

EDİRNE

İlhami Ertem
Nazmi Özoğul

ELAZIĞ

Naci Güray
Ömer Faruk Sanaç

ERZİNCAN

Hüsamettin Atabeyli
Sadık Perinçek
Naci Yıldırım

ERZURUM

Ertuğrul Akça
Turhan Bilgin
Nihat Diler

ESKİŞEHİR

Ertuğrul Gazi Sakarya

GAZİANTEP

Kudret Mavitan
Süleyman Ünlü

GİRESUN

İ. Etem Kılıçoğlu
Ali Köymen

GÜMÜŞANE

Necmeddin Küçükler
Sabahattin Savacı

HATAY

Ali Muhsin Bereketoğlu
Abdullah Cilli

İÇEL

Mazhar Arıkan
Burhan Bozdoğan (İ.)
Celâl Kılıç
İhsan Önal

İSPARTA

Sadettin Bilgic

İSTANBUL

İbrahim Abak
Ziya Altınoğlu
Cihad Baban

Ferruh Bozbeyli
(Bşk. V.)

Nurettin Bulak

Tahsin Demiray

Saadet Evren

Muhiddin Güven

Oğuz Oran

Şahabettin Orhon

Naci Öktem

İsmail Hakkı Tekinel

Abdurrahman Yazgan

İZMİR

Şükrü Akkan

Ali Naili Erdem

İhsan Gürsan

Saim Kaygan

Nihat Kürşat

Şinasi Osma

KARS

Necmettin Akan

Lâtif Aküzüm

Kemal Kaya

Sırrı Öktem

Rıza Yalçın

KASTAMONU

Fethi Doğançay

Sabri Keskin

İsmail Hakkı Yılanlıoğlu

KAYSERİ

Abdülhalim Aras

Turhan Feyzioğlu

Hüsamettin Gümüşpala

Vedat Ali Özkan

KIRKLARELİ

Mehmet Alâeddin Eriş

Hikret Filiz

KOCAELİ

Şahabettin Bilgisu

Hâldan Kısayol

Süreyya Sofuoğlu

KONYA

Kemal Ataman

Selçuk Aytan

Ahmet Gürkan
Faruk Sükan
Cahit Yılmaz
Sait Sina Yücesoy

KÜTAHYA

Ahmet Bozbay
Mehmet Kesen
Sezai Sarpaşar
Sadrettin Tosbi

MALATYA

H. Ayni Akşit
Mehmet Delikaya
Halit Ziya Özkan

MANISA

Neriman Ağaoglu
Süleyman Çağlar
Yakup Kadri Karaos-
manoğlu
Nusret Köklü
Hurrem Kubat
Hilmi Okçu
Yakup Yakut
Nahit Yenişehirlioğlu

MARAŞ

Hasan Fehmi Evliya
Ali Hüdayioğlu
Enver Kaplan
Adnan Karaküçük

MARDİN

Esat Kemal Aybar
Talât Oğuz

MUĞLA

Adnan Akarea
İlhan Tekinalp

MUŞ

Sait Mutlu
Sami Öztürk

NİĞDE

Haydar Özalp

ORDU

Refet Aksoy (İ.)
Ata Bodur
Orhan Naim Hazinedar
Şadi Pehlivanoglu
Ata Topaloğlu

RİZE

Erol Yılmaz Akçal
Fuad Sirmen (Başkan)

Cevat Yalçın
SAKARYA

Nuri Bayar
Muslihittin Gürer

Hami Tezkan
SAMSUN

Ali Fuat Alişan
Mehmet Başaran

Bahri Cömert
Hâmit Kiper
Hüseyin Özalp
Osman Şahinoğlu

SIIRT

Cevdet Aydın

SINOP

Mustafa Kaptan
SİVAS

Sebati Hastaoğlu
Güner Sarısözen
Reşat Turhan
Tahsin Türkay

TEKİRDAĞ

Fethi Mahramlı
TOKAT

Sabahattin Baybura
(İ.)

H. Ali Dizman
Ali Rıza Ulusoy (İ.)

TRABZON

Ekrém Dikmen
Selâhattin Güven
Nazmi Ökten
Kâmuran Ural
Zeki Yağmurdereli

TUNCELİ

Vahap Kışoğlu

URFA

Kadri Eroğan
Celâl Öncel

UŞAK

Ahmet Tahtaklıç

VAN

İhsan Bedirhanoglu

ZONGULDAK

Ahmet Fuat Ak (İ.)
Feyzi Fırat
Ramiz Karakaşoğlu
Sadık Tekin Müftüoğlu

[Açık üyelikler]

Aydın	1	Manisa	1
Erzurum	1	Muş	1
Hatay	1	Trabzon	1
İsparta	1	Zonguldak	2
İstanbul	1		
İzmir	2		
Kocaeli	1	Yekûn	13

Seçimlerle ilgili kanunların bâzı hükümlerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısının 2 nci maddesine verilen oyların sonucu

(Madde kabul edilmiştir.)

Uye sayısı : 450

Oy verenler : 239

Kabul edenler : 216

Reddedenler : 22

Çekinseler : 1

Oya katılmıyanlar : 198

Açık üyelikler : 13

[Kabul edenler]

ADANA

Mehmet Geçioğlu
Ahmet Karamüftüoğlu
Kemal Sarıbrahimoğlu

ADİYAMAN

Mahmut Deniz
Mehmet Özbay

AFYON KARAHİSAR

Halûk Nur Bâki
Hasan Dinçer
Asım Yılmaz
Şükrü Yüzbaşıoğlu

AĞRI

Rıza Polat

AMASYA

Reşat Arpacıoğlu
Mustafa Kemal Karan

ANKARA

İsmail Rüştü Aksal
Burhan Apaydın
Hüseyin Ataman
Raif Aybar
Nihat Berkkan
Osman Bölükbaşı
Fuat Börekçi
Bülent Ecevit
Muhlis Ete
İbrahim Sıtkı Hatip-
oğlu
İbrahim İmirzaloğlu
Emin Paksüt
İlyas Seçkin
Ahmet Üstün
Abdülhak Kemal Yörü-

ANTALYA

Etem Ağva
Rafet Eker

Nihat Su

ARTVIN

Saffet Eminağaoğlu

AYDIN

Mustafa Şükrü Koç
Nedim Müren

BALIKESİR

Süreyya Koç
Mehmet Tiritioğlu

BİTLİS

Nafiz Giray
Müştak Okumuş

BOLU

Zeki Baltacıoğlu
Kemal Demir

BURDUR

Nadir Yavuzkan

BURSA

Edip Rüştü Akyürek
Sadrettin Çanga
İbrahim Öktem

ÇANAKKALE

Burhan Arat
Süreyya Endik
Şefik İnan

ÇORUM

Nuri Ahıskaioğlu
Hilmi İncesulu
Neemi Ökten

DENİZLİ

İsmail Ertan
Hüdayi Oral
Âtîf Şofoğlu

DİYARBAKIR

Şehmus Arslan
Hilmi Güidoğan
Recai İskenderoğlu

Vefik Pirinçioğlu

EDİRNE

Süleyman Bilgen
Fahir Giritlioğlu

ELAZIĞ

Nurettin Ardıçoğlu
Hürrem Müftügil
Kemal Satır

ERZİNCAN

Zeynel Gündoğdu
Naci Yıldırım

ERZURUM

Cevat Dursunoğlu
Gıyasettin Karaca
Şerafettin Konuray
Adnan Şenyurt
Tahsin Telli

ESKİŞEHİR

Şevket Asbuzoğlu
İbrahim Cemalçılar
Seyfi Öztürk
Celâlettin Uzer

GAZİANTEP

Osman Orhan Bilen
Muzaffer Canbolat
Ali İhsan Göğüş
Mithat San

GİRESUN

Ali Cüceoğlu
Mustafa Kemal Çilesiz
Naim Tirali

GÜMÜŞANE

Halis Bayramoğlu
Nemeddin Küçükler

HAKKÂRİ

Ahmet Zeydan

HATAY

Ahmet Sırrı Hocaoğlu
Şekip İnal
Sâki Zorlu

İÇEL

Mehmet Ali Arslan
Yahya Dermancı
Sadık Kutlay

İSPARTA

Lokman Başaran

İSTANBUL

Cihad Baban
Suphi Baykam
Ratip Tahir Burak
Tahsin Demiray
Ömer Zekâi Dorman
Orhan Evüboğlu
Fahrettin Kerim Gökay

Ali Coşkun Kırcâ

Hilmi Oben

Ahmet Oğuz

Vahyi Özarar

İlhami Sancar

Selim Sarper

Reşit Ülker

Sabri Vardarlı

Malik Yolaç

Zeki Zeren

İZMİR

Osman Sabri Adal
Şeref Bakşık
Arif Ertunga
Ziya Hanhan
Necip Mirkelâmoğlu
Kadri Özek
Lebit Yurdoğlu
Mustafa Uyar

KARS
Hasan Erdoğan
Kemal Güven
Kemal Okyay
Bahtiyar Vural

KASTAMONU
İhsan Şeref Dura
Ali Özdikmenli

KAYSERİ
Mehmet Göker
Mehmet Sağlam
Bahri Yazır
Mehmet Yüceler

KIRKLARELİ
Abdurrahman Altuğ
Hasan Tahsin Uzun

KIRŞEHİR
Ahmet Bilgin
Memduh Erdemir
Halil Özmen

KOCAELİ
Nihat Erim

KONYA
Kemal Ataman
İrfan Baran
İhsan Kabadayı
Kadircan Kaflı
Ömer Kart
Mekki Keskin
Abdüssamet Kuzucu
Rüştü Özal
Fakih Özfakih
Fakih Özlen
Vefa Tanır

KÜTAHYA
Ali Erbek
Rauf Kiray

MALATYA
Nurettin Akyurt
Mehmet Delikaya
Ahmet Fırat
İsmet İnönü

MANİSA
Muammer Erten
Şefket Raşit Hatipoğlu

MARAŞ
Kemalî Bayazıt
Ali Hüdayioğlu

MARDİN
Mehmet Ali Arıkan
Şevki Aysan
Vahap Dizdaroğlu
Seyfi Güneşan
Talât Öğüz

MUĞLA
İlmi Baydur
Cevdet Oskay

MUŞ
Turan Şahin
Sami Öztürk

NEVŞEHİR
Halit Fikret Aka
Ramazan Demirsoy
Ali Baran Numanoğlu

NİĞDE
Asım Eren
Ruhi Soyer

Oğuzdemir Tüzün
ORDU
Yusuf İzzettin Ağaoğlu
Ferda Güley
Orhan Naim Hazinedar
Arif Hikmet Onat
Ata Topaloğlu

SAKARYA
Burhan Akdağ
Ekrem Alican
Yusuf Ulusoy

SAMSUN
Nurettin Ceritoğlu
Fevzi Ceylân
Kâmran Evliyaoğlu
Fevzi Geveci
İlyas Kılıç

SİİRT
Süreyya Öner
Hayrettin Özgen
Adil Yaşa

SİNOP
Mahmut Alicanoğlu
Cemil Karahan
Haşim Tari

SİVAS
Adil Altay
Rahmi Çeltekli
Rahmi Günay
Ahmet Kangal
Cevad Odyakmaz
Mahmut Vural

TEKİRDAĞ
Turhan Kut
Hayri Mumeuoğlu
Orhan Öztrak

TOKAT
Reşit Önder
Bekir Şeyhoğlu

TRABZON
Ali Şakir Ağanoğlu
Ahmet Şener
Ali Rıza Uzuner

TUNCELİ
Vahap Kışoğlu
Fethi Ülkü

URFA
Osman Ağan
Atalay Akan
Bekir Sami Karahanlı

UŞAK
Ali Rıza Akbıykoğlu
İbrahim Bulanalp

VAN
Muslih Görentaş
Şükrü Kösereisioğlu

YOZGAT
İsmail Hakkı Akdoğan
İsmet Kapısız
Mustafa Kepir
Celâl Sungur
Veli Uyar

ZONGULDAK
Kenan Esengin
Mehmet Ali Pestî
Yusuf Ziya Yücebilgin

[Reddedenler]

AFYON KARAHİSAR
Şevki Güler
AYDIN
Hilmi Aydınçer

BALIKESİR
Gökhan Evliyaoğlu

BİLECİK
Şadi Binay

BİNGÖL
M. Sıddık Aydar

BURSA
Mustafa Tayyar
İsmail Yılmaz

DENİZLİ
Sinan Bosna

DİYARBAKIR
Adnan Aral

ESKİŞEHİR
Aziz Zeytinoğlu

GAZİANTEP
Süleyman Ünlü
GİRESUN
İbrahim Etem Kılıçoğlu

HATAY
Ali Muhsin Bereketoğlu

İZMİR
Muzaffer Döğemeci
Şinasi Osma

KONYA
Cahit Yılmaz

MARAŞ
Enver Kaplan
Adnan Karaküçük

NİĞDE
Mehmet Altınsoy

SAMSUN
Ali Fuat Alişan

SİNOP
Mustafa Kaptan
SİVAS
Reşat Turhan

[Çekinser]

ÇANKIRI

Şaban Keskin

[Oya katılmayanlar]

ADANA

Hasan Aksay
Yusuf Aktimur
Ali Bozdoğanoglu
Kasım Gülek
Melih Kemal Küçükte-
pepınar
Cavit Oral
Ahmet Savrun
İbrahim Tekin
Ahmet Topaloğlu

ADİYAMAN

Arif Atalay
Ali Turanlı
AFYON KARAHİSAR
Veli Başaran
Mehmet Turgut

AĞRI

Nevzat Güngör
Kerem Özcan

AMASYA

İsmail Sarıgöz
Nevzat Şener

ANKARA

Mustafa Kemal Erko-
van
İsmail Gence
İhsan Köknel
Mehdi Mihçioğlu
Zühtü Pehlivanlı
Ferhat Nuri Yıldırım

ANTALYA

İhsan Ataöv
Hasan Fehmi Boztepe
Ömer Eken
Nazmi Kerimoğlu

ARTVİN

Nihat Ata
Sabit Osman Avcı

AYDIN

Orhan Apaydın
Melâhat Gedik

Reşat Özarda

İsmet Sezgin

BALIKESİR

Cihat Bilgehan
Ahmet Aydın Bolak
Kaya Bulut
Mithat Şükrü Çavdar-
oğlu
Fennî İslimyeli (B.)

Cevat Kanpulat

Ahmet İhsan Kırımlı

Cihat Turgut

BİLECİK

Orhan Tuğrul

BİNGÖL

Halit Rıza Ünal

BOLU

Ahmet Çakmak
Turgut Çulha
Kâmil İnal
Fuat Ümit

BURDUR

Fethi Çelikbaş
Mehmet Özbey

BURSA

Hikmet Akalın
Ekrem Paksoy
Cevdet Perin
Ahmet Türkel
Ziya Uğur
Baha Cemal Zağra

ÇANAKKALE

Ahmet Nihat Akay
Refet Sezgin

ÇANKIRI

Kâzım Arar
Rahmi İnceler
Nurettin Ok (Başk.V.)

ÇORUM

Muzaffer Dünder
Abdurrahman Güler
Faruk Küreli
İhsan Tombuş

DENİZLİ

Mehmet Çobanoğlu

İbrahim Kocatürk

Remzi Şenel

DIYARBAKIR

Yusuf Azizoğlu

Alp Doğan Şen

EDİRNE

Talât Asal

İlhami Ertem

Nazmi Özoğul

ELÂZİĞ

Naci Güray

Ömer Faruk Sanaç

ERZİNCAN

Hüsamettin Atabeyli

Sadık Perinçek

ERZURUM

Ertuğrul Akça

Turhan Bilgin

Nihat Diler

ESKİŞEHİR

Ertuğrul Gazi Sakarya

GAZİANTEP

Hüseyin İncioğlu

Kudret Mavitan

GİRESUN

Nizanettin Erkmen

Ali Köymen

GÜMÜŞANE

Nureddin Özdemir

Sabahattin Savacı

HATAY

Bahri Bahadır

Abdullah Cilli

İÇEL

Mazhar Arıkan

Burhan Bozdoğan

(İ.)

Celâl Kılıç

İhsan Önal

İSPARTA

Ali İhsan Balım

Sadettin Bilgiç

İSTANBUL

İbrahim Abak

Ziya Altınoglu

Ferruh Bozbeyli

(Bşk. V.)

Nurettin Bulak

Saadet Evren

Muhiddin Güven

Oğuz Oran

Şahabettin Orhon

Naci Öktem

İsmail Hakkı Tekinel

Hüsamettin Tiyaşan

Abdurrahman Yazgan

İZMİR

Şükrü Akkan

Mehmet Ali Aytas

Ali Naili Erdem

İhsan Gürsan

Saim Kaygan

Nihad Kürşad

KARS

Necmettin Akan

Lâtif Aküzüm

Kemal Kaya

Sırrı Öktem

Rıza Yalçın

KASTAMONU

Avni Doğan

Fethi Doğançay

Sabri Keskin

Osman Zeki Oktay

İsmail Hakkı Yılanlı-
oğlu**KAYSERİ**

Abdülhalim Aras

Turhan Feyzioğlu

Hüsamettin Gümüşpala

Vedat Âli Özkan

KIRKLARELİ

Mehmet Alâeddin Eriş

Fikret Filiz

KOCAELİ

Şahabettin Bilgisu
Hâldan Kısayol
Süreyya Sofuoğlu

KONYA

Selçuk Aytan
Ahmet Gürkan
Faruk Sükan
Sait Sına Yücesoy

KÜTAHYA

Ahmet Bozbay
Mehmet Kesen
Sezai Sarpaşar
Sadrettin Tosbi

MALATYA

H. Avni Akşit
Halit Ziya Özkan

MANISA

Neriman Ağaoğlu
Süleyman Çağlar
Yakup Kadri Karaos-
manoğlu
Nusret Köklü
Hürrem Kubat
Hilmi Okçu

Yakup Yakut
Nahit Yenişehirlioğlu

MARAŞ

Kemal Bağcıoğlu
Hasan Fehmi Evliya

MARDİN

Esat Kemal Aybar

MUĞLA

Adnan Akarca
İlhan Tekinalp

MUŞ

Sait Mutlu

NIĞDE

Haydar Özalp

ORDU

Refet Aksoy
Ata Bodur
Şadi Pehlivanoglu

RİZE

Erol Yılmaz Akçal
Arif Hikmet Güner
Fuad Sirmen (Başkan)
Cevat Yalçın

SAKARYA

Nuri Bayar

Muslihittin Gürer

Hami Tezkan

SAMSUN

Mehmet Başaran
Bahri Cömert

Hâmit Kiper

Hüseyin Özalp

Osman Şahinoğlu

SIIRT

Cevdet Aydın

SİVAS

İbrahim Göker
Sabati Hastaoğlu
Güner Sarısözen
Tahsin Türkay

TEKİRDAĞ

Fethi Mahramlı

TOKAT

Sabahattin Baybura
(İ.)

H. Ali Dizman

Mehmet Kazova

Zeyyat Kocamemi

Ali Rıza Ulusoy

(İ.)

TRABZON

Ekrem Dikmen
Selâhattin Güven
Nazmi Ökten
Kâmuran Ural
Zeki Yağmurdereli

URFA

Kemal Badıllı
Kadri Eroğan
Sabri Kılıç
Celâl Öncel

UŞAK

Ahmet Tahtakılıç

VAN

İhsan Bedirhanoglu

YOZGAT

Turgut Nizamoğlu

ZONGULDAK

Ahmet Fuat Ak

(İ.)

Feyzi Fırat

Ramiz Karakaşoğlu

Sadık Tekin Müftüoğlu

[Açık üyelikler]

Aydın	1	Manisa	1
Erzurum	1	Muş	1
Hatay	1	Trabzon	1
İsparta	1	Zonguldak	2
İstanbul	1		—
İzmir	2		
Kocaeli	1	Yekûn	13

Millet Meclisi

GÜNDEMİ

44. BİRLEŞİM

22 . 1 . 1965 Cuma

Saat : 14.00

I

A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER

II

SORULAR, GENSORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

1. — Bilecik Milletvekili Şadi Binay'ın, Bilecik ili İnönü bucağının Eskişehir iline bağlanması sebebine dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/780)

2. — Manisa Milletvekili Hurrem Kubat'ın, NATO kuvvetlerinin Kıbrıs'a çıkmaması sebebine ve ne zaman çıkacağına umulduğuna dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/800)

3. — Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğlu'nun, Taşköprü'deki kendir fabrikasının yerli kendirlerimizi işlemesi için ne gibi tedbir düşünüldüğüne dair Sanayi Bakanından sözlü sorusu (6/815)

4. — Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğlu'nun, İşçi Sigortaları Kurumunun, işçilerin tedavilerini bir elden, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı kanalıyla yaptırmasının daha istifadelili olup olmayacağına dair Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanından sözlü sorusu (6/816)

5. — Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğlu'nun artan şeker fiyatları karşısında pancar fiyatlarının da yükseltilmesinin düşünülüp düşünülmediğine dair Sanayi Bakanından sözlü sorusu (6/817)

6. — Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğlu'nun, Çankırı'nın Tepe, Alagöz köyündeki tapulu arazileri cebren işgal edilen ve mahsulleri ile tarım ağaçları yağma olunan şahısların durumlarının ne olacağına dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/818)

7. — Aydın Milletvekili Reşat Özarda'nın, bir Alman gencinin, yapılan ihbar üzerine, İstanbul Emniyet makamları tarafından nezarete alınıp işkence yapıldığı hakkındaki neşriyatın doğru olup olmadığına dair İçişleri ve Adalet Bakanlarından sözlü sorusu (6/819)

8. — İzmir Milletvekili Osman Sabri Adal'ın, Rum Ortadoks Patriği Athenagoras'ın dış memleketlere seyahate çıktığından ve Papa ile temaslarda ve müzakerelerde bulunduğundan haberdar olup olunmadığına dair İçişleri ve Dışişleri Bakanlarından sözlü sorusu (6/824)

9. — Niğde Milletvekili Ruhi Soyer'in, Batı - Trakya'da Lozan Andlaşmasının imzası sırasında, Türk ve Yunan nüfuslarının miktarı ile bugünkü miktarlarına ve iktisadi durumlarına dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/831)

10. — Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğlu'nun, Dış Ticaret Dairesinde görevli, yüksek dereceli üç memurun vazifelerinin değiştirilmesi sebebine dair Ticaret Bakanından sözlü sorusu (6/836)

11. — Erzurum Milletvekili Adnan Şenyurt'un, Erzurum ilinde Askerî Dikimevi açılması hususunda ne düşünüldüğüne dair Millî Savunma Bakanından sözlü sorusu (6/837)

12. — Niğde Milletvekili Ruhi Soyer'in, toprak dağıtımı esnasında, mevcut arazileri de ipotek edilmiş bulunan köylerin tapu karşılığı kredi alamamalarının önlenmesi hususunda ne düşünüldüğüne dair İmar ve İskân Bakanından sözlü sorusu (6/842)

13. — Burdur Milletvekili Nadir Yavuzkan'ın, Burdur'da, 5 Yıllık Plân devresi içerisinde, kurulması düşünülen bir sanayi tesisi bulunup bulunmadığına dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/843)

14. — Burdur Milletvekili Nadir Yavuzkan'ın, Burdur'da hayvan besiciliği ile uğraşan

ve 15 milyon lira sermayeye sahip bulunan kim-
selerin kredi ihtiyaçlarının nereden sağlanaca-
ğına dair Tarım ve Ticaret Bakanlarından sözlü
sorusu (6/844)

15. — Burdur Milletvekili Nadir Yavuz-
kan'ın, Burdur'un Ağlasun ilçesine bağlı Yum-
rutaş köyü ile Bucak ilçesine bağlı Datalanı kö-
yünde, tarım arazisi ağaçlandırılan köylülere,
başka yerden toprak verilmesi ve el sanatı
öğretilmesi konularında, bir çalışma yapıp ya-
pılmadığına dair İmar ve İskân Bakanından söz-
lü sorusu (6/345)

16. — Konya Milletvekili Rüştü Özal'ın,
Devlet Tiyatrosu Genel Müdürlüğünün, Kon-
ya'da temsiller verilmiyeceği hakkında, bir ka-
rarı bulunup bulunmadığına dair Millî Eğitim
Bakanından sözlü sorusu (6/850)

17. — Niğde Milletvekili Ruhi Soyer'in, İl-
ler Bankasınca, 1963 icra plânına konulmuş olan
işlerden ne kadarının tamamlandığına dair İmar
ve İskân Bakanından sözlü sorusu (6/851)

18. — Kocaeli Milletvekili Hâldan Kısayol'-
un, hakkında adli takibat yapılmakta olduğu
için teşekkül emrine alınmış bulunan Devlet
Demiryolları eski Maliye ve Muhasebe Daire-
si Reisinin bir göreve atanması sebebine dair
Maliye Bakanından sözlü sorusu (6/852)

19. — Adana Milletvekili Hasan Aksay'ın,
cami gibi herkese açık bir mahalde yapılan ko-
nuşmaların, önceden, ağır bir sansüre tabi tu-
tulması sebebine dair Devlet Bakanından sözlü
sorusu (6/854)

20. — Adana Milletvekili Hasan Aksay'ın,
il merkezlerinde ibadete kapatılmış cami bulu-
nup bulunmadığına dair Devlet Bakanından
sözlü sorusu (6/855)

21. — Adana Milletvekili Hasan Aksay'ın,
Türkiye'de Halkevi adında kaç dernek bulun-
duğuna ve kurucularının ve halen başkanları-
nın kimler olduğuna dair Adalet ve Maliye Ba-
kanlarından sözlü sorusu (6/856)

22. — Adana Milletvekili Hasan Aksay'ın,
bugüne kadar, yabancı devletlerin aleti olmak
suçu ile tevkif edilmiş ve hüküm giymiş kaç
din adamı bulunduğuna dair Millî Eğitim ve
İçişleri Bakanlarından sözlü sorusu (6/857)

23. — Adana Milletvekili Hasan Aksay'ın,
İmam - Hatip okullarında ıslahat yapılması
lüzumunu duyuran sebeplerin neler olduğuna
dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu
(6/858)

24. — Niğde Milletvekili Haydar Özalp'ın,
Ulukışla ilçesi içerisinde yapılması icabeden
3 - 4 kilometrelik yolun ele alınmaması sebebine
dair Bayındırlık Bakanından sözlü sorusu
(6/859)

25. — Niğde Milletvekili Haydar Özalp'ın,
Bor ilçesi ve Kızılca nahiyesine su temin etmek
için açılan 14 aded yeraltı su kuyusunun ıslahı
hususunda ne düşünüldüğüne dair Köy İşleri
Bakanından sözlü sorusu (6/860)

26. — Niğde Milletvekili Haydar Özalp'ın,
Niğde'nin Bahçeli ilçesinde bulunan, Romalılar-
dan kalma, yüzme havuzu ve köşk mesiresi tu-
ristik tesisinin, bir senedir, kapalı tutulması se-
bebine dair İçişleri ve Turizm ve Tanıtma Ba-
kanlarından sözlü sorusu (6/861)

27. — Niğde Milletvekili Haydar Özalp'ın,
Niğde ilini, en kısa mesafe ile Adana asfaltına
bağlıyacak yolun inşasına önem verilmemesi se-
bebine dair Bayındırlık ve Turizm ve Tanıtma
Bakanlarından sözlü sorusu (6/862)

28. — Niğde Milletvekili Haydar Özalp'ın,
Niğde'nin Ortaköy ilçesi Hıdırlı ve Karaman
köyleri muhtarlarını, seçimlerinin kesinleşme-
sine rağmen, görevlerine başlatmayan vali hak-
kında ne düşünüldüğüne dair İçişleri Bakanın-
dan sözlü sorusu (6/863)

29. — Bolu Milletvekili Turgut Çulha'nın,
İktisadi Devlet Teşebbüsleri Genel müdürlük-
leriyle yönetim kurullarına yapılan tâyinlere
dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/864)

30. — İstanbul Milletvekili Şahabettin Or-
hon'un, valiler ve emniyet teşkilâtı mensupları
arasında geniş ölçüde nakil ve tâyin yapıldığı
hakkındaki neşriyatın doğru olup olmadığına
dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/865)

31. — Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğ-
lu'nun, Şemdinli ilçesinin yetiştirdiği tütün-
lerin üstün kaliteli olup olmadığına dair Güm-
rük ve Tekel Bakanından sözlü sorusu (6/866)

32. — Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğlu'nun, Hakkâri ili ve ilçelerinde, yıllardan beri, tarım teşkilâtının gereken şekilde ikmal edili memesi sebebine dair Tarım Bakanından sözlü sorusu (6/867)

33. — Niğde Milletvekili Ruhi Soyer'in, memleketimizde mevcut Rum Cemaatine ait kaç aded vakıf bulunduğuna dair Devlet Bakanından sözlü sorusu (6/868)

34. — Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğlu'nun, Yüksekova ilçesi Birelik köyündeki Birklik suyu üzerinde yapımına başlanan sulama tesislerine dair Enerji ve Tabii Kaynaklar ve Köy İşleri Bakanlarından sözlü sorusu (6/869)

35. — Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğlu'nun, Erzurum'un Tortum ilçesinin Azort bucağının Uzundere mahallesinden geçen sel yatağının temizlenmesi hususunda bir karar alınıp alınmadığına dair Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu (6/870)

36. — İzmir Milletvekili Osman Sabri Adal'ın, İzmir'den Çeşme ilçesine giden turistik asfalt yolun yarım kalan kısmının en kısa zamanda yapılması için ne düşünüldüğüne dair Bayındırlık Bakanından sözlü sorusu (6/871)

37. — İzmir Milletvekili Osman Sabri Adal'ın, İzmir'in Çeşme ilçesi Ilca plâjlarında Turizm Bankası tarafından yapımına başlanan otelin en kısa zamanda bitirilmesi ve işler duruma getirilmesi için ne düşünüldüğüne dair Turizm ve Tanıtma Bakanından sözlü sorusu (6/872)

38. — İzmir Milletvekili Osman Sabri Adal'ın, Çeşme Limanında yıllarca önce inşasına başlanan ve yarım kalmış olan iskelenin en kısa zamanda bitirilmesi için ne düşünüldüğüne dair Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlarından sözlü sorusu (6/873)

39. — Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğlu'nun, Yüksekova ilçesine bağlı Oramar bucağının beş köyü halkının il ve ilçeleriyle irtibatlarının sağlanması için ne düşünüldüğüne dair İçişleri ve Bayındırlık Bakanlarından sözlü sorusu (6/874)

40. — İzmir Milletvekili Şinasi Osma'nın, tüccar ve sanayicilerin, 27 Mayıs'tan sonra, Cumhuriyet Halk Partisine nakdi yardımda bu-

lundukları hakkındaki neşriyatın doğru olup olmadığına dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/875)

41. — Mardin Milletvekili Mehmet Ali Arıkan'ın, Midyat Kaymakamının, kanuni formalitelere riayet etmeksizin, Hükümet Konağını tamir ettirdiğinin doğru olup olmadığına dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/876)

42. — Mardin Milletvekili Mehmet Ali Arıkan'ın, Midyat Kaymakamının özel işi için makam arabasıyla Ankara'ya gelip gittiğini doğru olup olmadığına dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/877)

43. — Mardin Milletvekili Mehmet Ali Arıkan'ın, Midyat Kaymakamının, vatandaşlara ait bir arsayı, istisna etmeden ve bedelini ödemedi, cadde açmak suretiyle, tahrip ve işgal ettiğinin doğru olup olmadığına dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/878)

44. — Çanakkale Milletvekili Ahmet Nihat Akay'ın, İbnülemin Mahmut Kemal İnal'ın vakfı olan konağın kimler tarafından yıktırıldığına dair Devlet ve İçişleri Bakanlarından sözlü sorusu (6/879)

45. — Bolu Milletvekili Turgut Çulha'nın, Türkiye'de 3512 sayılı Kanuna göre kurulmuş kaç cemiyet bulunduğuna ve bunlardan kaçının siyasetle işgal ettiğine dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/881)

46. — Tokat Milletvekili Mehmet Kazova'nın, Erbaa ve Tasova ilçelerini birbirine bağlayan Kaleboğazi köprüsünün ne zaman tamir edileceğine dair, Bayındırlık Bakanından sözlü sorusu (6/882)

47. — Tokat Milletvekili Mehmet Kazova'nın, Turhal ilçesi Pazar bucağındaki derenin, yarım kalan kısmının, ne zaman ikmal edileceğine dair, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu (6/883)

48. — Erzurum Milletvekili Nihat Diler'in, Beş Yıllık Kalkınma Plânı gereğince, 1964 yılında, Doğu - Anadolu'da yapılması kararlaştırılan iki çimento fabrikasının etüt ve projelerinin yapılıp yapılmadığına dair, Sanayi Bakanından sözlü sorusu (6/884)

49. — Erzurum Milletvekili Nihat Diler'in, petrol kaynaklarının, süratli olarak, işletilmesi konusunda ne gibi bir yol takibedileceğine dair, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu (6/885)

50. — Erzurum Milletvekili Nihat Diler'in, toprak tevzi komisyonları ile kadastro he-yetlerinin tezat halindeki çalışmalarından hak-sızlığa uğrayanların durumlarının ıslah edilip edilmeyeceğine dair İmar ve İskân ve Devlet Bakanından sözlü sorusu (6/886)

51. — Tunceli Milletvekili Vahap Kışoğlu'nun, öğretmenlerin kanuni hakkı olan ücret ve tazminatların verilmemesi sebebine dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/887)

52. — Kocaeli Milletvekili Süreyya Sofuoğ-lu'nun, 57 valinin yerlerinin değiştirilmesini, merkeze alınmasını ve emekliye sevk edilmesini âmil olan sebeplerin neler olduğuna dair Baş-bakan ve İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/888)

53. — Erzurum Milletvekili Nihat Diler'in, Erzurum'un Tortum ilçesi nahiye ve köylerini sel âfetinden ve su baskınından korumak için ne tedbirler alındığına dair Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu (6/890)

54. — İzmir Milletvekili Arif Ertunga'nın, Karşıyaka ve Altay Kültüpleri hâdisesi üzerine verilen ve basına intikal eden beyanatın mahi-yetine dair, Devlet Bakanından sözlü sorusu (6/891)

55. — Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğ-lu'nun, Van ve Hakkari illerinde, merinoscu-luğu teşvik ve geliştirmek için ne yapıldığına dair, Tarım Bakanından sözlü sorusu (6/892)

56. — Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğ-lu'nun, Hakkâri ilinde tarım ve veteriner teş-kilâtlarının noksan oluşunun mahzurları üze-rinde durulup durulmadığına dair, Tarım Ba-kanından sözlü sorusu (6/893)

57. — Mardin Milletvekili Mehmet Ali Arı-kan'ın, Midyat'ın Mizizah köyünde oturan bir aşiret ağasının, köye nişan töreni için gelenle-rin köye girmesine silâhla mani olduğunun doğ-ru olup olmadığına dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/894)

58. — Elâzığ Milletvekili Nurettin Ardıç-oğlu'nun, Elâzığ bölgesinde Elektro - Metalürji ve Elektro - Kimya sanayii tesisleri kurulması konularında yeni etüt ve hazırlıklar olup olma-dığına dair Enerji ve Tabii Kaynaklar ve Şa-nayi Bakanlarından sözlü sorusu (6/895)

59. — Burdur Milletvekili Mehmet Özbey-in, İzmir ile Antalya arasındaki turistik yolun, Korkuteli - Tefenni arasının, acele inşası husu-sunda ne düşünüldüğüne dair Başbakan ve Bayındırlık Bakanından sözlü sorusu (6/896)

60. — Erzincan Milletvekili Zeynel Gün-doğdu'nun, Türkiye Radyolarının kültür, sa-nat ve müzik yayınlarının, halkın ihtiyaç ve temayüllerine göre, yeniden tanzimi yolunda ne gibi tedbirler alınması düşünüldüğüne dair Turizm ve Tanıtma Bakanından sözlü sorusu (6/897)

61. — Mardin Milletvekili Esat Kemal Ay-bar'ın, Hudut illerimizde yürürlüğe konulan 9 numaralı Sirkülerin, bazı hükümlerinin, Ana-yasaya aykırılığının tetkik edilip edilmediğine dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/898)

62. — Mardin Milletvekili Esat Kemal Ay-bar'ın, Mardin ili çevresinde, 1963 yılında, emanet suretiyle kaç ilkokul binası yapıldığına ve bunların hizmete girip girmediğine dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/899)

63. — Mardin Milletvekili Esat Kemal Ay-bar'ın, Mardin iline, âfet fonundan, yapılan yardım miktarına ve yardımın kimlere ve ne suretle tevzi edildiğine dair İmar ve İskân Ba-kanından sözlü sorusu (6/900)

64. — Mardin Milletvekili Esat Kemal Ay-bar'ın, Mardin'in Derik ilçesi Bucağında yapıl-ması kararlaştırılan Sağlık Ocağının Kasırkau-co köyüne yaptırılması sebebine dair Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanından sözlü sorusu (6/901)

65. — Niğde Milletvekili Haydar Özalp'ın, Ziraat Odaları Birliği İdare Kurulu Başkan-lığına seçilen ve 6 aydır çalışan İzmir Milletve-kili Arif Ertunga'nın, milletvekilliği sıfatının devam edip etmediğine dair Millet Meclisi Baş-kanından sözlü sorusu (6/902)

66. — Gümüşane Milletvekili Sabahattin Sa-vacı'nın Mecliste halen Matbaa Müdürü bulu-nup bulunmadığına dair Millet Meclisi Baş-kanından sözlü sorusu (6/903)

67. — Mardin Milletvekili Mehmet Ali Arı-kan'ın, Batman petrol havzasında çalışan iş-çilerin grev yapması sebebine dair Çalışma ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlarından sözlü sorusu (6/904)

68. — Nevşehir Milletvekili Ramazan De-mirsoy'un, yurttaki tehlike halini almış bir gerici-

lik akımı varlığının kabul edilip edilmediğine dair, Başbakan'dan sözlü sorusu (6/905)

69. — Tokat Milletvekili Mehmet Kazova'nın, Almus baraj gölü içersinde kaldığı için istimlak edilen arazilerin bedellerinin ne zaman verileceğine dair Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu. (6/906)

70. — Tokat Milletvekili Mehmet Kazova'nın, Almus Ortaoklununun, 1964 yılı içinde, hizmete açılıp açılmıyacağına dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/907)

71. — Sivas Milletvekili Tahsin Türkay'ın, Başbakan Yardımcısı Kemal Satır'ın, şahsiyle ilgili beyanatının Türkiye Radyolarından yayınlanması sebebine dair Turizm ve Tanıtma Bakanından sözlü sorusu. (6/908)

72. — Diyarbakır Milletvekili Hilmi GÜLDOĞAN'ın, bakımı Karayollarına aidolan bir kısım yolların, bu yıl il bayındırlık müdürlüklerine devrolduğunun doğru olup olmadığına dair Bayındırlık Bakanından sözlü sorusu (6/909)

73. — Diyarbakır Milletvekili Hilmi GÜLDOĞAN'ın, Lice - Kulp - Muş karayolunun yapımına ne maksatla ve hangi tarihte başlandığına dair Bayındırlık Bakanından sözlü sorusu (6/910)

74. — Diyarbakır Milletvekili Hilmi GÜLDOĞAN'ın, Güney - Doğu Anadolu'da bir selüloz fabrikası kurulacağına dair Sanayi Bakanından sözlü sorusu (6/911)

75. — Diyarbakır Milletvekili Hilmi GÜLDOĞAN'ın, Lice ilçesinde yapılan evlerin, maksada uygun olarak, ikamete tahsis olunup olunmadığına dair İmar ve İskân Bakanından sözlü sorusu (6/912)

76. — Balıkesir Milletvekili Cihat Turgut'un, Millî Savunma ihtiyaçları için Vakıf Zeytinlikler İşletmesinden fazla fiyatla zeytin yağı alındığının doğru olup olmadığına dair Millî Savunma ve Devlet Bakanlarından sözlü sorusu (6/913)

77. — Bitlis Milletvekili Müştak Okumuş'un, ilk etütlerinde Tatvan'da kurulmasının münasibolacağı raporla tevsik edilen Çimento Fabrikasının Van'a nakledilmesi sebebine dair Sanayi Bakanından sözlü sorusu (6/914)

78. — Sivas Milletvekili Tahsin Türkay'ın, Doğu Menzil Kumandanı General Faruk Güven-türk hakkında, 4 Mart 1964 tarihli Milliyet ga-

zetesinde yayınlanan yazısından dolayı, bir işlem yapıp yapılmadığına dair Millî Savunma Bakanından sözlü sorusu (6/915)

79. — Sivas Milletvekili Güner Sarısözen'in, Sivas Valisi Mehmet Varinli'nin başka bir yere nakledilmesi sebebine dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/916)

80. — Rize Milletvekili Arif Hikmet Güner'in, Rize'nin İkizdere, Çamlıhemşin ve Kaptanpaşa bölgelerinin kalkınması için, 1964 ve mütaakıp yıllarda, neler yapılmasının düşünüldüğüne dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/917)

81. — Rize Milletvekili Arif Hikmet Güner'in, Çay işlerinin müstakil bir teşkilât tarafından yürütülmesi hususundaki çalışmaların bugüne kadar bitirilememesi sebebine dair Tarım ve Gümrük ve Tekel Bakanlarından sözlü sorusu (6/918)

82. — Trabzon Milletvekili Zeki Yağmurdereli'nin Basın - İlan Kurumunun 24 sayılı Genel Kurul kararının 8 nci maddesindeki dizgi makinası kullanma mecburiyetinin Anayasamızın 23 ncu maddesine aykırı olup olmadığına dair Maliye ve Turizm ve Tanıtma Bakanlarından sözlü sorusu (6/919)

83. — Aydın Milletvekili Reşat Özarda'nın, Atatürk'ün resimlerinin posta pullarından kaldırılması sebebine dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/920)

84. — Giresun Milletvekili Nizamettin Erkmen'in, halen kaç il, ilçe ve kasabamızda Hükümet tabipliğinin münhal bulunduğuna dair Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanından sözlü sorusu (6/921)

85. — Giresun Milletvekili Nizamettin Erkmen'in Giresun ili Dereli ilçesini Yavuz Kemal bucağına bağliyacık olan yolun inşaa ve ikmalinin bir plâna bağli olup olmadığına dair Bayındırlık Bakanından sözlü sorusu (6/922)

86. — Bolu Milletvekili Ahmet Çakmak'ın, orman suçlarından dolayı sulh ceza mahkemele-
rinde karar altına alınan maktu avukat ücretle-
rinin kaldırılması veya azaltılmasının düşünülüp düşünülmediğine dair Adalet ve Tarım Bakanlarından sözlü sorusu (6/923)

87. — Kocaeli Milletvekili Hâldan Kısayol'un, malî, iktisadi veya teknik kayıtlar yüzünden gazete kapatılmış olup olmadığına dair sözlü so-

ru önergesi, Turizm ve Tanıtma ve Maliye Bakanlarından sözlü sorusu (6/924)

88. — Samsun Milletvekili İlyas Kılıç'ın, Samsun limanının inşasından sonra meydana gelen kumsalın tertip ve tanzimi için demiryolunun yerinin değiştirilmesi hususunda ne düşünüldüğüne dair Bayındırlık ve Ulaştırma Bakanlarından sözlü sorusu (6/925)

89. — Edirne Milletvekili İhhami Ertem'in, ayçiçeğinin maliyetinden aşağı fiyatla satılmasına soya yağı ithalinin sebebolup olmadığına dair Ticaret Bakanından sözlü sorusu (6/926)

90. — Edirne Milletvekili İhhami Ertem'in, Toprak Mahsulleri Ofisinin, Edirne ilinde çok düşük fiyatla buğday alımı yaptığı hususunda ne düşünüldüğüne dair Ticaret Bakanından sözlü sorusu (6/927)

91. — Edirne Milletvekili İhhami Ertem'in, Keşan'ın Altıntaş köyü ile Malkara'nın Teberlut ve Davuteli köyleri arasındaki sınır anlaşmazlığını halleden kararnamenin uygulanmaması sebebine dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/928)

92. — Samsun Milletvekili İlyas Kılıç'ın, Osmançik ilçesi Kâmil bucağına bağlı Aşağızeytin köyü civarında ve Kızılırmak üzerinde yapılan köprünün devamı olan ve Kunduz orman bölgesi, Ovacık yaylası ve Vezirköprü'ye uzanan yolun yapımının düşünüülüp düşünülmeyeceğine dair Tarım ve Bayındırlık Bakanlarından sözlü sorusu (6/929)

93. — Gümüşane Milletvekili Sabahattin Savacı'nın, İşt en el çektirilmiş kaç belediye başkanı bulunduğuna dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/930)

94. — Bolu Milletvekili Turgut Çulha'nın, Basın İlân Kurumu teşkiline dair 195 sayılı Kanunun iptalinin veya bazı maddelerinin tadilinin düşünüülüp düşünülmeyeceğine dair Başbakanından sözlü sorusu (6/931)

95. — Ordu Milletvekili İzzettin Ağaoğlu'nun, Danıştay Başkan ve üyeliklerine, Bakanlar Kurulunun bugüne kadar aday göstermemiş olması sebebine dair Başbakanından sözlü sorusu (6/932)

96. — Erzurum Milletvekili Ertuğrul Akça'nın, Cumhuriyet Halk Partisine giren Milletvekillerinin beyannamelerinin Başbakanlık

makamında imza edilmesi sebebine dair Başbakanından sözlü sorusu (6/933)

97. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, ortaokulu bitirme sınavlarında bir dersten sınıfta kalan kaç öğrenci bulunduğuna dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/934)

98. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, İstanbul'da yayımlanan Düşünen Adam Dergisine ek olarak verilen Yassıada ve Sonrası adlı kitabın, Anayasa nizamını, millî güvenlik ve huzuru bozan bazı fiiller hakkındaki 38 sayılı Kanuna aykırı olup olmadığına dair Adalet Bakanından sözlü sorusu (6/935)

99. — İsparta Milletvekili Ali İhsan Balım'ın, İsparta ilinin baş harfinin «İ» mi, «I» mı olduğuna dair M. M. Başkanından ve Başbakanından sözlü sorusu (6/936)

100. — Balıkesir Milletvekili Cihat Bilgehan'ın, Zeytinyağı fiyatlarının dâhilde ve haricte korunması için bir taban fiyatı konulması ve müdahale mubayaasına girişilmesinin düşünüülüp düşünülmeyeceğine dair Başbakanından sözlü sorusu (6/937)

101. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, gece üniversiteleri ve gece yüksek okulları açılması hakkındaki plânın neden kurulamadığına dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/938)

102. — Samsun Milletvekili İlyas Kılıç'ın, Ankara'da bazı ilkokullara, öğretime başlamış olmalarına rağmen, cereyan verilmediğinin bilinip bilinmediğine dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/939)

103. — Van Milletvekili Muslih Görentaş'ın, Belediye başkanlarının resmî bayramlarda protokol dışı bırakılmasına neden lüzum görüldüğüne dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/940)

104. — Mardin Milletvekili Esat Kemal Aybar'ın, Hazineye borçlu Avukat İsmail Munga'nın Mardin Valisi ile sıkı bir samimiyet kurmuş olması sebebine dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/941)

105. — Samsun Milletvekili Osman Şahinoğlu'nun, Belediye başkanlarının protokoldan çıkarılmalarına neden lüzum ve zaruret görüldüğüne dair Başbakanından sözlü sorusu (6/942)

106. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, Adapazarı Belediye Meclisince, bazı mahalle,

bulvar ve caddelerin, 27 Mayıs Devriminden sonra konan adlarının değiştirildiği hakkındaki neşriyatın doğru olup olmadığına dair Adalet ve İçişleri Bakanlarından sözlü sorusu (6/943)

107. — Erzurum Milletvekili Ertuğrul Akça'nın, Atina Büyükelçimiz ile ikinci kâtibesi arasında geçen olayın gerçek içyüzünün ne olduğuna dair, Dışişleri Bakanından sözlü sorusu (6/944)

108. — Edirne Milletvekili İlhami Ertem'in, 1961 - 1962 yılında Cahit Özden'e 170 bin liraya kiraya verilen Enez dalyanlarının kirasının sene sonunda 17 bin liraya düşürülmesi sebebine dair, Maliye Bakanından sözlü sorusu (6/945)

109. — Edirne Milletvekili Fahir Giritlioğlu'nun, Atina Büyükelçiliğimiz ikinci kâtibesinin merkeze naklinin 4037 sayılı Kanundaki objektif kıstaslara göre yapıp yapılmadığına dair, Dışişleri Bakanından sözlü sorusu (6/946)

110. — Giresun Milletvekili Nizamettin Erkmen'in, 1964 yılı fındık mahsulü hakkında alınan kararın, müstahsil malının değer bedelle satılmasını sağlayıp sağlamadığına dair, Başbakanından sözlü sorusu (6/947)

111. — Samsun Milletvekili İlyas Kılıç'ın, Samsun'un, liman yapımı dolayısıyla bozulduğu için yeniden inşa edilen kanalizasyonda teknik hata yapılmasına kimlerin sebeb olduğuna dair Bayındırlık, İmar ve İskân bakanlarından sözlü sorusu (6/948)

112. — Samsun Milletvekili İlyas Kılıç'ın, tütün ekicilerinden kesilen paralarla kurulacağı söylenen Tütüncüler Bankasının ne durumda olduğuna dair, Ticaret Bakanından sözlü sorusu (6/949)

113. — Aydın Milletvekili Hilmi Aydınçer'in, İstanbul'daki Yıldız Camiinin tamiri hakkında ne düşünüldüğüne dair, Devlet Bakanından sözlü sorusu (6/950)

114. — Aydın Milletvekili Hilmi Aydınçer'in, Aydın'ın Hasan Efendi mahallesindeki Eski yeni Cami avlusuna bir Müftülük binası yapılması hususunda ne düşünüldüğüne dair, Devlet Bakanından sözlü sorusu (6/951)

115. — Adana Milletvekili Cavit Oral'ın, artan tarımsal kredi ihtiyacının karşılanması için ne gibi tedbir alınmasının düşünüldüğüne dair Başbakanından sözlü sorusu (6/952)

116. — Aydın Milletvekili Hilmi Aydınçer'in, Aydın'ın Karacasu ilçesi Yazır köyü halkı tarafından gönderilen 80 imzalı dilekçe üzerinde bir işlem yapıp yapılmadığına dair Başbakanından sözlü sorusu. (6/953)

117. — Diyarbakır Milletvekili Adnan Aral'ın, Atatürk Anıtına çelenk koymak isteyen Edebiyatçılar Birliği üyelerinin karakollara götürülmelerine kimlerin emir verdiğine dair Başbakanından sözlü sorusu. (6/954)

118. — Eskişehir Milletvekili Aziz Zeytinoglu'nun, illerin, köylerin yol ve sularını yapmak için, köylerden nakit para ve angarya istemelerinin Anayasamıza aykırı olup olmadığına dair Başbakanından sözlü sorusu. (6/955)

119. — Eskişehir Milletvekili Aziz Zeytinoglu'nun, köylerde gezen Sıtma Savaş Teşkilâtına bağlı sağlık memurlarının sağlık müdürlükleri emrine verilmeleri hususunda ne düşünüldüğüne dair Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanından sözlü sorusu. (6/956)

120. — Eskişehir Milletvekili Aziz Zeytinoglu'nun, Eskişehir'in Sarıcakaya ilçesine, motorla sulama yapılmak üzere, elektrik getirilmesi hususunda ne düşünüldüğüne dair Enerji ve Tabii Kaynaklar, Bayındırlık ve Tarım Bakanlarından sözlü sorusu. (6/957)

121. — Eskişehir Milletvekili Aziz Zeytinoglu'nun, köylerde yapılan kadastrolar için dekar başına istenen paralara dair Devlet Bakanından sözlü sorusu (6/958)

122. — Eskişehir Milletvekili Aziz Zeytinoglu'nun, Zirai Donatım Kurumu tarafından çiftçilere verilen gübrelerin miktarının artırılması ve fiyatının ucuzlatılması hususunda ne düşünüldüğüne dair Tarım Bakanından sözlü sorusu (6/959)

123. — Eskişehir Milletvekili Aziz Zeytinoglu'nun, Eskişehir Basma Fabrikası Müdürünün, son aylarda, kaç mühendisi başka fabrikalara nakil ettirmiş olduğuna dair Sanayi Bakanından sözlü sorusu (6/960)

124. — Eskişehir Milletvekili Aziz Zeytinoglu'nun, Çifteler ilçesi Tarım Müdürünün, özel bir işde, Devlet arabasını hasara uğratıp uğratmadığına dair Tarım Bakanından sözlü sorusu (6/961)

125. — Eskişehir Milletvekili Aziz Zeytinoglu'nun, 1963 ve 1964 yıllarında kaçır traktör

monte ve ithal edildiğine dair Tarım ve Ticaret Bakanlarından sözlü sorusu (6/962)

126. — Eskişehir Milletvekili Aziz Zeytinog̃lu'nun, Belediye reislerinin, milli bayramlarda, Protokolden neden çıkarıldıklarına dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/963)

127. — Eskişehir Milletvekili Aziz Zeytinog̃lu'nun, Eskişehir'de elektrik cereyanının sık sık kesilmesini önlemek için ne gibi tedbir düşünöldüğüne dair Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu (6/964)

128. — Eskişehir Milletvekili Aziz Zeytinog̃lu'nun, bakır fiyatlarının neden yükseltildiğine dair Ticaret ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlarından sözlü sorusu (6/965)

129. — Eskişehir Milletvekili Aziz Zeytinog̃lu'nun, Çifteler ilçesi Toprak Mahsulleri Ofisinin, tüccara, 1964 mahsulü arpa satıp satmadığına dair Ticaret Bakanından sözlü sorusu (6/966)

130. — Mardin Milletvekili Talât Oğuz'un, Güney - Doğu mintakasının, hududa bakan yönünde, kaç kilometrelik sahanın mayınlanmış olduğuna dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/967)

131. — Mardin Milletvekili Talât Oğuz'un, Midyat ilçesi tahrirat kâtibinin İdil ilçesine nakli sebebine dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/968)

132. — Mardin Milletvekili Talât Oğuz'un, Midyat PTT atlı dağıtıcısı Behçet Bedir hakkında kaç şikâyet ve ihbar bulunduğuna dair Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/969)

133. — Mardin Milletvekili Talât Oğuz'un, Mardin'in İdil ilçesinde, son üç ay içinde, asayişe müessir ve vatandaşın huzurunu bozan kaç olay olduğuna dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/970)

134. — Mardin Milletvekili Talât Oğuz'un, Mardin ili Midyat ilçesi Kaymakamı hakkında bir ihbar ve şikâyet bulunup bulunmadığına dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/971)

135. — Niğde Milletvekili Asım Eren'in, Hirfanlı'dan Niğde'ye ulaşmış bulunan elektrik enerji hattının Bor ilçesine de götürölmesi işinin 1965 yılından itibaren yapılmasının programa alınıp alınmıyacağına dair Enerji ve Tabii Kaynaklar ve Millî Savunma bakanlarından sözlü sorusu (6/972)

136. — Erzurum Milletvekili Gıyasettin Karaca'nın, Adana Belediye Reisi Ali Sepici hakkında verilen doktor raporunun mahiyetinin ne olduğuna dair İçişleri, Sağlık ve Sosyal Yardım ve Adalet bakanlarından sözlü sorusu. (6/973)

137. — Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, Gündoğmuş, Orman İşletme İdaresinin ne zaman kurulduğuna ve İşletme Müdürünün ne gibi çalışma yaptığına dair Tarım Bakanından sözlü sorusu. (6/974)

138. — Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, Korkuteli çayından öteden beri bahçelerini sulayan vatandaşların bu sene aynı haktan faydalanıp faydalanmadığına dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/975)

139. — Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, Antalya'nın Korkuteli ilçesi Yaka köyü içme suyu tesisi için ne kadar para harcandığına dair Köy İşleri Bakanından sözlü sorusu. (6/976)

140. — Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, Antalya Valisinin, özel idare bütçesini arzusuna göre kullandığının doğru olup olmadığına dair İçişleri ve Bayındırlık bakanlarından sözlü sorusu. (6/977)

141. — Van Milletvekili Şükrü Kösereisog̃lu'nun, Van ve Hakkâri'de Merinosculuğu teşvik ve geliştirmek için hangi tedbirler alındığına dair Tarım Bakanından sözlü sorusu (6/978)

142. — Adana Milletvekili Mehmet Geçioğ̃lu'nun, Çukobirlik'e Genel Müdür tâyini konusunda ne düşünöldüğüne dair Ticaret Bakanından sözlü sorusu. (6/979)

143. — Sivas Milletvekili Tahsin Türkay'ın, asayişe teminle görevli zâbitanın kanun dışı tutum ve davranışlarını önlemek için alınması düşünölen tedbirlerin neler olduğuna dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/980)

144. — Ordu Milletvekili Şadi Pehlivanog̃lu'nun, Turizm ve Tanıtma eski Bakanı Nurettin Ardıçoğ̃lu'nun, 30 . 9 . 1964 tarihindeki Avrupa tetkik seyahati esnasında Yugoslavya'ya uğrayıp Devlet Başkanı Tito ile özel görüşme yapıp yapmadığına dair Başbakanından sözlü sorusu (6/981)

145. — İstanbul Milletvekili Zeki Zeren'in, Belgrad ve Viyana'daki üç Osmanlı Vezir ve

kumandanının mezarları hakkında ne düşünüldüğüne dair Dışişleri ve Turizm ve Tanıtma Bakanlarından sözlü sorusu (6/982)

146. — Aydın Milletvekili Hilmi Aydınçer'in, Kıbrıs Adasının taksimi konusunda ne düşünüldüğüne dair Başbakan ve Dışişleri Bakanından sözlü sorusu (6/983)

147. — Aydın Milletvekili Hilmi Aydınçer'in, Rusya ile Hükümetimiz arasında yapılan Kültür Anlaşmasının mahiyet ve şumulünün ne olduğuna dair Başbakan ve Dışişleri Bakanından sözlü sorusu (6/984)

148. — Zonguldak Milletvekili Kenan Esengin'in, Isparta Milletvekili Sadettin Bilgiç'in Konya'da 11 Ekim 1964 Pazar günü yaptığı konuşmaya dair Adalet Bakanından sözlü sorusu (6/985)

149. — Aydın Milletvekili Hilmi Aydınçer'in, Atatürk Orman Çiftliğinde bulunan ağaçların imar ve bakımı konusunda ne düşünüldüğüne dair Tarım Bakanından sözlü sorusu (6/986)

150. — Ankara Milletvekili Muhlis Ete'nin, memleketimizde bir otomobil sanayii kurulması hususunda hazırlıklar yapıldığı hakkındaki beyanata dair Sanayi Bakanından sözlü sorusu (6/987)

151. — Bingöl Milletvekili M. Sıddık Aydar'ın, Bingöl - Karlıova yoluna 1963 ve 1964 yıllarında ne miktar para harcandığına dair Bayındırlık Bakanından sözlü sorusu (6/988)

152. — Bingöl Milletvekili M. Sıddık Aydar'ın, Nurculuğun ne olduğuna ve Tüzüğü bulunup bulunmadığına dair, Başbakan dan sözlü sorusu (6/989)

153. — Eskişehir Milletvekili Seyfi Öztürk'ün, Anayasa Mahkemesince iptal edilen bir karar sebebiyle bir kısım Hazine mallarının, karar geriye yürütülmek suretiyle Cumhuriyet Halk Partisine nasıl verildiğine dair Başbakan dan sözlü sorusu (6/990)

154. — Diyarbakır Milletvekili Adnan Aral'ın Doğu ve Güney - Doğu istikametlerine motorlu tren işletilmemesi sebebine dair Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/991)

155. — İzmir Milletvekili Şükrü Akkan'ın, Zeytin yağı müstahsılının korunması için ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair Ticaret Bakanından sözlü sorusu (6/992)

156. — Niğde Milletvekili Asım Eren'in, Ekim ve Kasım 1964 ayları içinde kaç tren kazası olduğuna dair Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu. (6/993)

157. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, yabancı memleketlere işçi gönderilmesi işinde, bütün muamelelerin açık bir şekilde ilân edilmesi gibi bir usul konulmasının düşünüldüğüne dair Çalışma Bakanından sözlü sorusu (6/994)

158. — İzmir Milletvekili Mustafa Uyar'ın, mimarî projelerle, statik hesap ve projelerin vize edilmesi konusundaki ihtilâfın aslının ve hukukî yönünün ne olduğuna dair İmar ve İskân Bakanından sözlü sorusu (6/995)

159. — Diyarbakır Milletvekili Adnan Aral'ın, Lice ilçesi Çise köyünde ölümle sonuçlanan kavganın suçlularını yakalayabilmek için, Jandarma takip ekiplerinin köy halkına işkence yaptıkları hakkındaki şikâyetin Bakanlığa intikal ettirilip ettirilmediğine dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/996)

160. — Kırşehir Milletvekili Halil Özmen'in, başgardıyan, gardıyan ve adliye odacılarının, mesailerine mukabil az olan ücretlerinin halli hususunda ne düşünüldüğüne dair Adalet Bakanından sözlü sorusu (6/997)

161. — Diyarbakır Milletvekili Adnan Aral'ın, Devlet Demiryolları işçilerine, Anayasanın vadettiği ücret verilmesi hususunda bir tedbir alınıp alınmadığına dair Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/998)

162. — İzmir Milletvekili Şinasi Osma'nın, bugünkü Futbol Federasyonunun Türk futboluna faydalı olup olmadığına dair Devlet Bakanından sözlü sorusu (6/999)

163. — Edirne Milletvekili İlhami Ertem'in, vilâyetçe işten el çektirilen, Havsa ilçesinin Abaylar köyü muhtarının, bu işle ilgili, müracaat ve dilekçelerine cevap verilmediği hakkındaki söylentilerin doğru olup olmadığına dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/1000)

164. — Aydın Milletvekili Hilmi Aydınçer'in, Söke ilçesinde toprakların çoraklaşmasının önlenmesi ve bir Toprak Tahlil ve Tohum Islah İstasyonu kurulması hususlarında ne düşünüldüğüne dair Tarım Bakanından sözlü sorusu. (6/1001)

165. — Eskişehir Milletvekili Aziz Zeytinoglu'nun, Sivrihisar'ın Gerenli köyü Başöğretmeninin Mihaliççık'ın Sulyeler köyü öğretmenliğine hangi sebeplerle nakledildiğine dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/1002)

166. — Eskişehir Milletvekili Aziz Zeytinoglu'nun, Mihaliççık Tahrirat Kâtibinin Çifteler Tahrirat Kâtipliğine nakledilmesi sebebine dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/1003)

167. — Eskişehir Milletvekili Aziz Zeytinoglu'nun, Eskişehir'in bir kısım köylerinde öğretmen bulunmaması sebebine dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu. (6/1004)

168. — Eskişehir Milletvekili Aziz Zeytinoglu'nun, Eskişehir'in İnönü nahiyesinde muvakkat hububat alım merkezi açılması hususunda ne düşünüldüğüne dair Ticaret Bakanından sözlü sorusu. (6/1005)

169. — Eskişehir Milletvekili Aziz Zeytinoglu'nun, Devlet tiyatrolarının bilet satışları sisteminde bir değişiklik yapılmasının düşünüülüp düşünülmediğine dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu. (6/1006)

170. — Eskişehir Milletvekili Aziz Zeytinoglu'nun, Sivrihisar'ın Kaymaz Bucağındaki sulama kanalları üzerine bir bent yapılması hususunda ne düşünüldüğüne dair Köy İşleri Bakanından sözlü sorusu. (6/1007)

171. — Eskişehir Milletvekili Aziz Zeytinoglu'nun, Eskişehir'in İnönü nahiyesinde bir pancar tesellüm merkezi açılması hususunda ne düşünüldüğüne dair Sanayi Bakanından sözlü sorusu. (6/1008)

172. — Eskişehir Milletvekili Aziz Zeytinoglu'nun, Eskişehir'in İnönü nahiyesinde, yapımı yarım kalmış bulunan su kanallarının ikmali hususunda ne düşünüldüğüne dair Köy İşleri Bakanından sözlü sorusu. (6/1009)

173. — Eskişehir Milletvekili Aziz Zeytinoglu'nun, Eskişehir'in Sarıcakaya ilçesindeki ahşap köprüünün yerine demir ayak ve üstü beton köprü yapılmasının düşünüülüp düşünülmediğine dair Bayındırlık Bakanından sözlü sorusu (6/1010)

174. — Tokat Milletvekili Mehmet Kozava'nın, Turhal ilçesinin Pazar bucağına bağlı

Gendigelen köyünün 5 Km. mesafelik yolunun yapımına başlanmaması sebebine dair Köy İşleri Bakanından sözlü sorusu (6/1011)

175. — Aydın Milletvekili Hilmi Aydınçer'in, Aydın ili göçmenlerinden Faik Kamçıya tahsis edilen evin istirdadı cihetine gidilmesi sebebine dair Köy İşleri Bakanından sözlü sorusu. (6/1012)

176. — Edirne Milletvekili İlhami Ertem'in, Edirne'nin ova yollarının, rampalarla, Devlet yoluna bağlanmasının hangi teşkilâtın görevi olduğuna dair Bayındırlık Bakanından sözlü sorusu. (6/1013)

177. — İzmir Milletvekili Şükrü Akkan'ın, Millet Meclisi Genel Seçiminin Ekim 1965 de yapılması hakkındaki beyan muvacehesinde, Yüksek Seçim Kurulunun ara seçimleri için evvelce vermiş bulunduğu kararın hukukî değerinin ne olduğuna dair Başbakan'dan sözlü sorusu. (6/1014)

178. — Eskişehir Milletvekili Aziz Zeytinoglu'nun, Çifteler ilçesinde yapılan, Atatürk Anıtının açılması merasimine dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/1015)

179. — Çanakkale Milletvekili Ahmet Nihat Akay'ın, aşırı sol cereyanlarla mücadelede bugünkü mevzuatın yeterli olup olmadığına dair Adalet ve İçişleri bakanlarından sözlü sorusu (6/1016)

180. — Çanakkale Milletvekili Ahmet Nihat Akay'ın, Türkiye Öğretmen dernekleri millî federasyonunun siyasetle uğraştığı iddiası karşısında Bakanlığın harekete geçip geçmediğine dair Adalet Bakanından sözlü sorusu (6/1017)

181. — Burdur Milletvekili Nadir Yavuzkan'ın, Antalya - Eskişehir arasında jöşenmiş olan paypplayn hattının geçtiği tarlaların istimlak bedellerinin ne zaman ödeneceğine dair Millî Savunma Bakanından sözlü sorusu (6/1018)

182. — Burdur Milletvekili Nadir Yavuzkan'ın, Devlet Tarım Sektöründeki istihsal artışını ve kalkınmayı gerçekleştirmek üzere sağladığı imkânları köylere duyurma işinde ne yapıldığına dair Ticaret ve Tarım Bakanlarından sözlü sorusu. (6/1019)

183. — Burdur Milletvekili Nadir Yavuzkan'ın, Burdur'un Gölhisar ilçesinde, gölün ku-

rutulan kısımlarından, dağıtılan arazilerin dönümünün kaçır liradan değerlendirildiğine dair Başbakan'dan sözlü sorusu. (6/1020)

184. — Burdur Milletvekili Nadir Yavuzkan'ın, Burdur'a yapılacak kapalı spor salonunun, bugüne kadar, ihale edilmemesi sebebine dair Devlet Bakanından sözlü sorusu (6/1021)

185. — İzmir Milletvekili Şükrü Akkan'ın, T. C. Ziraat Bankası Genel Müdürlüğünce, Tarım Kredi Kooperatifi memurlarının sendikaya girmelerini önlemek için gerekli önleyici tedbirlerin alınması hakkında şube ve ajanslara gizli bir genel emir gönderilip gönderilmediğine dair Ticaret ve Çalışma Bakanlarından sözlü sorusu (6/1022)

186. — Diyarbakır Milletvekili Recai İskenderoğlu'nun, Mevlevi ve Bektaşî âyinlerinin yapıldığı ve bu âyinlere bakanlarla parti liderlerinin katıldıkları hakkındaki haberlerin doğru olup olmadığına dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/1023)

187. — Diyarbakır Milletvekili Recai İskenderoğlu'nun, Millî Emniyet raporlarının, Anayasanın sağladığı hak ve teminatların karşısında, bir özellik taşıyıp taşımadığına dair Başbakan'dan sözlü sorusu (6/1024)

188. — Çanakkale Milletvekili A. Nihat Akay'ın, Erzurum ve Diyarbakır verici tesislerine, iki yıllık plân döneminde ne miktar yatırım yapıldığına dair Turizm ve Tanıtma Bakanından sözlü sorusu (6/1025)

189. — Yozgat Milletvekili İsmet Kapısız'ın, Ereğli Demir Çelik tesisleri inşasında vukubulan ve Bakanlığa intikal etmiş bulunan suistimal mevzuunda, şimdiye kadar, ne gibi işlem yapıldığına dair Sanayi Bakanından sözlü sorusu (6/1026)

190. — Aydın Milletvekili Hilmi Aydınçer'in, Aydın'ın Köşk nahiyesinin batısından almakta olan Köşk Çayının ıslahının biran evvel ele alınması üzerinde ne düşünüldüğüne dair Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu (6/1027)

191. — Aydın Milletvekili Hilmi Aydınçer'in, Aydın'ın Bozdoğan ilçesi ile Yazıkent ve köyleri arasında muvasalayı temin için Akçay üzerinde bir köprü yapılması hususunda ne düşünüldüğüne dair, Bayındırlık Bakanından sözlü sorusu (6/1028)

192. — Kocaeli Milletvekili Süreyya Sofuoğlu'nun, aziz vatanımızın ve milletimizin bütünlüğünü bozucu ve parçalayıcı neşriyat yapan 15 kadar radyo istasyonunun faaliyetine karşı, tedbir olarak neler yapıldığına dair Turizm ve Tanıtma Bakanından sözlü sorusu (6/1029)

193. — Kırşehir Milletvekili Halil Özmen'in, Kırşehir ili ile ilçe ve köylerinde tütün ve haşhaş ekimi için ne düşünüldüğüne dair Gümrük ve Tekel Bakanından sözlü sorusu (6/1030)

194. — Erzurum Milletvekili Nihat Diler'in, Ankara - Erzurum - Kars arasında motorlu tren işletilmesinin düşünülüp düşünülmediğine dair Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/1031)

195. — Erzurum Milletvekili Nihat Diler'in, Erzurum'a bağlı ilçelerin bazı büyük nahiyelerinde birer PTT ajansı açılıp açılmıyacağına dair Ulaştırma Bakanından sözlü sorusu (6/1032)

196. — Kırşehir Milletvekili Halil Özmen'in, Kırşehir'in ilçeleri ile bu ilcelere bağlı köylerde, bugüne kadar, kaç aded tohum temizleme ve ilaçlama istasyonu binası yapıldığına dair Tarım Bakanından sözlü sorusu (6/1033)

197. — Kastamonu Milletvekili Ali Özdikmenli'nin, Ordu ve Kastamonu illerine, 1964 yılı içinde, karayolları için ne miktar ödenek ayrılmış ve ne kadarının harcanmış olduğuna dair Bayındırlık Bakanından sözlü sorusu (6/1034)

198. — Kastamonu Milletvekili Ali Özdikmenli'nin, muvakkat ve muayyen hizmetler kararnamesine göre yevmiyeli teknik eleman olarak çalışan kaç kişi bulunduğuna dair Tarım Bakanından sözlü sorusu (6/1035)

199. — Kastamonu Milletvekili Ali Özdikmenli'nin, Devrekâni Ortaokulunda, kaç sene dir lisan öğretmeni bulunmadığına dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/1036)

200. — Kastamonu Milletvekili Ali Özdikmenli'nin, Denizli ve Kastamonu illerine, DSİ Genel Müdürlüğünce, 1964 yılı için ne miktar ödenek ayrılmış ve ne kadarının harcanmış olduğuna dair Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanından sözlü sorusu (6/1037)

201. — Yozgat Milletvekili İsmet Kapısız'ın, mevcut mevzuatın, il genel ve belediye meclislerinin yetkilerini ve görevlerini tam olarak ifa etmelerine yeterli olup olmadığına dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/1038)

202. — Erzurum Milletvekili Gıyasettin Karaca'nın, Erzurum'da restore edilmekte olan Ulu Camiin hangi tarihte halkın hizmetine açılacağına dair Devlet Bakanından sözlü sorusu (6/1039)

203. — Erzurum Milletvekili Gıyasettin Karaca'nın, Erzurum Atatürk Üniversitesi Tıp Fakültesinin, katî olarak, ne zaman açılacağına dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/1040)

204. — Bursa Milletvekili Sadrettin Çanga'nın, Bursa - Eskişehir ve Bursa - Balıkesir yol güzergâhının değiştirilmesi için bir hazırlık olup olmadığına dair Bayındırlık Bakanından sözlü sorusu (6/1041)

205. — Çanakkale Milletvekili A. Nihat Akay'ın, eski yazıyla yazıldıkları ve basıldıkları için kütüphanelerde unutulmuş eserlerin yeni yazıyla yayımının düşünülüp düşünülmediğine dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/1042)

206. — Sivas Milletvekili Tahsin Türkay'ın, 20 . 5 . 1959 tarihinden itibaren, Amerika Birleşik Devletlerinden vesair devletlerden ne kadar nebati yağ ithal edildiğine dair Ticaret Bakanından sözlü sorusu (6/1043)

207. — Aydın Milletvekili Reşat Özarda'nın, Türkiye'de mevcut borsaların ıslahı konusunda bir tedbir alınmasının düşünülüp düşünülmediğine dair Ticaret Bakanından sözlü sorusu (6/1044)

208. — Aydın Milletvekili Reşat Özarda'nın, Yüksek İslâm Enstitüsünün kuruluş gayesinin ne olduğuna dair Millî Eğitim Bakanından sözlü sorusu (6/1045)

209. — Amasya Milletvekili Nevzat Şener'in, yılbaşı münasebetiyle köylere gönderilen tebriklerin bedeline ve posta masraflarına dair Köy İşleri Bakanından sözlü sorusu (6/1046)

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

1. — Seçimlerle ilgili kanunların bâzı hükümlerinin değiştirilmesi hakkında kanun tasarısı ve Adalet ve Anayasa Komisyonlarından

seçilen altışar üyeden kurulu Geçici Komisyon raporu. (1/772) (S. Sayısı : 797 ve 797 ye 1 nci ek) [Dağıtma tarihi: 18 . 1 . 1965]

× 2. — 1964 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair C. Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/767, C. Senatosu 1/446) (Gündeme) (S. Sayısı : 798) [Dağıtma tarihi: 19 . 1 . 1965]

× 3. — 1964 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair C. Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/774; C. Senatosu 1/447) (S. Sayısı : 799) [Dağıtma tarihi : 20 . 1 . 1965]

× 4. — Karayolları Genel Müdürlüğü 1964 yılı Bütçe Kanununa bağlı cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair C. Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/777; C. Senatosu 1/453) (S. Sayısı : 801) [Dağıtma tarihi: 20 . 1 . 1965]

× 5. — 1964 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A/1) ve (A/3) işaretli cetvellerin Jandarma Genel Komutanlığı kısmında ve M. Meclisi ve C. Senatosu İdare Âmirlerinin 1964 yılı Bütçe Kanununa bağlı (A/1) ve (A/2) işaretli cetvellerde değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi ve Karma Bütçe Komisyonu raporuna dair C. Senatosu ve Karma Bütçe Komisyon başkanlıkları tezkereleri (M. Meclisi 1/759, 2/764, 2/770; C. Senatosu 1/443) (S. Sayısı : 800) [Dağıtma tarihi : 20 . 1 . 1965]

6. — Siyasi Partiler kanun tasarısı ile Adana Milletvekili Kasım Gülek ve Kemal Sarıbrahimoğlu'nun, Siyasi partiler kanun teklifleri ve Geçici Komisyon raporu (1/560, 2/378; 2/591) (S. Sayısı : 527) [Dağıtma tarihi : 27 . 11 . 1963]

7. — Bina kiralari hakkındaki kanun tasarısı ve Erzurum Milletvekili Gıyasettin Karaca'nın 6570 sayılı Kira Kanununun Anayasa Mahkemesince iptal edilen 2 ve 3 ncü maddelerinin yeniden tedvini ile 4 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve geçici komisyon raporu (1/513, 2/526) (M. Meclisi S. Sayısı : 458 ve 458 e 2 nci ek) [Dağıtma tarihi : 10 . 4 . 1964]

× 8. — Çanakkale Milletvekili Şefik İnan'ın, Otelcilik, Motencilik Türk Anonim Şirketi kanununun teklifi ve Geçici Komisyon raporu (2/576) (S. Sayısı : 507) [Dağıtma tarihi : 18.10.1963]

9. — Ziraat Odaları ve Ziraat Odaları Birliği Kanununun 34 ncü maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı ve Adalet ve Tarım komisyonları raporları (1/463) (S. Sayısı : 268) [Dağıtma tarihi : 20 . 6 . 1963]

10. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, Beden Terbiyesi Kanununun 4 ncü ve 13 ncü maddelerinin kaldırılmasına dair kanun teklifi ve İçişleri Komisyonu raporu (2/386) (S. Sayısı : 128) [Dağıtma tarihi : 4 . 4 . 1963]

11. — Polis Vazife ve Salâhiyet Kanununun 2 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı ve İçişleri Komisyonu raporu (1/458) (S. Sayısı : 265) [Dağıtma tarihi : 19 . 6 . 1963]

12. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, İdarei Umumiye Vilâyat Kanununda ek ve değişiklikler yapılmasına dair kanun teklifi ve İçişleri Komisyonu raporu (2/672) (S. Sayısı : 702) [Dağıtma tarihi : 28 . 4 . 1964]

13. — 5680 sayılı Basın Kanununun 29 11.1960 tarih ve 143 sayılı Kanunla değişik 19 ncü maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu raporu (1/527) (S. Sayısı : 525) [Dağıtma tarihi : 11 . 11 . 1963]

14. — 5680 sayılı Basın Kanununa bir madde eklenmesi hakkındaki Kanunun kaldırılmasına dair kanun tasarısı ve Adalet ve Turizm ve Tanıtma komisyonları raporları (1/541) (S. Sayısı : 533) [Dağıtma tarihi : 3 . 12 . 1963]

15. — Cumhuriyet Senatosu Urfa Üyesi Vasfi Gerger'in, kesin idari kararlar hakkında Danıştaya başvurulacağına dair kanun teklifi ve İçişleri ve Maliye komisyonları raporları (2/33) (S. Sayısı : 294) [Dağıtma tarihi : 2 . 7 . 1963]

16. — İstanbul Milletvekili Reşit Ülker'in, Umuru belediyeye mütaallik ahkâmı cezaiye hakkında 16 Nisan 1340 tarih ve 486 numaralı Kanunun bâzı maddelerini muaddil 1608 sayılı Kanuna maddeler eklenmesine ve 2575 sayılı Kanunun 3 ncü maddesinin kaldırılmasına dair olan 151 sayılı Kanunun ek 2 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve İçişleri ve Adalet komisyonları raporları (2/136) (S. Sayısı : 751) [Dağıtma tarihi : 3 . 9 . 1964]

17. — Askerî memnu muntakalar Kanununun birinci maddesinin (A) fıkrasının değiştirilmesine dair kanun tasarısı ve Milli Savunma Komisyonu raporu (1/473) (S. Sayısı : 364) [Dağıtma tarihi : 19 . 7 . 1963]

18. — 1076 sayılı İhtiyat subayları ve ihtiyat askerî memurları Kanununun 2754 sayılı Kanunla muaddel 25 nci maddesinin tadiline dair kanun tasarısı ve Milli Savunma Komisyonu raporu (1/535) (S. Sayısı : 588) [Dağıtma tarihi : 12 . 2 . 1964]

19. — Cumhuriyet Senatosu Üyesi Ragıp Üner'in, Türkiye'ye gerek hariçten ithal suretiyle giren ve gerekse memlekette imal edilen eşya ve malzeme içerisine Türkçe prospektüs konulmasına dair kanun teklifi ile Bursa Milletvekili Ziya Uğur'un, ithal edilip satışı arz edilecek mallara ait katalog ve izahnamelerin Türkçeleştirilmesi hakkında kanun teklifi ve Sanayi ve Ticaret komisyonları raporları (2/579, 2/580) (S. Sayısı : 622) [Dağıtma tarihi : 28 . 2 . 1964]

20. — 150 milyon liralık madenî ufaklık para bastırılması hakkında 6797 sayılı Kanunun birinci maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı ve Maliye ve Plân komisyonları raporları (1/651) (S. Sayısı : 725) [Dağıtma tarihi : 2 . 7 . 1964]

21. — 4933 sayılı Kanuna ek kanun tasarısı ve Milli Eğitim, İçişleri ve Plân komisyonları raporları (1/453) (S. Sayısı : 345) [Dağıtma tarihi : 11 . 7 . 1963]

22. — Taşıt Kanununda değişiklik yapılması hakkında kanun tasarısı ve İçişleri ve Plân komisyonları raporları (1/566) (S. Sayısı : 693) [Dağıtma tarihi : 18 . 4 . 1964]

23. — Artvin Milletvekili Sabit Osman Avcı'nın 3204 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilât Kanununa geçici madde eklenmesine ve aynı kanuna ek 3904 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin 3 ncü fıkrasının değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Tarım ve Plân komisyonları raporları (2/241) (S. Sayısı : 501) [Dağıtma tarihi : 15 . 10 . 1963]

24. — İmar ve İskân Bakanlığı kuruluş ve vazifeleri hakkındaki Kanunun 12 nci maddesinin değiştirilmesine ve bu kanuna iki madde eklenmesine dair kanun tasarısı ve İçişleri, İmar

ve İskân ve Plân komisyonları raporları (1/375) (S. Sayısı : 343) [Dağıtma tarihi : 11 . 7 . 1963]

25. — Temsil ödeneği hakkındaki Kanuna ek kanun tasarısı ve İçişleri, Millî Savunma, Maliye ve Plân komisyonları raporları (1/518) (S. Sayısı : 692) [Dağıtma tarihi : 17 . 4 . 1964]

× 26. — Tarım Kredi Kooperatifleri Kanununa bâzı maddelerin eklenmesine ve bu kanunun bir maddesinin kaldırılmasına dair kanun tasarısı ve Ticaret, Maliye ve Bütçe ve Plân komisyonları raporları (1/369) (S. Sayısı : 536)

27. — Uzman Jandarma kanun tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/479) (S. Sayısı : 296) [Dağıtma tarihi : 2 . 7 . 1963]

28. — Nöbetçi memurluğu kurulmasını ve olağanüstü hal tatbikatlarında mesainin 24 saat devamını sağlıyan kanun tasarısı ve İçişleri Komisyonu raporu (1/648) (S. Sayısı : 615) [Dağıtma tarihi : 26 . 2 . 1964]

29. — Tekirdağ Milletvekili Hayri Mumcuoğlu'nun, Bâzı suç ve cezaların affı hakkındaki 23 Şubat 1963 gün ve 218 sayılı Kanununun 4 ncü maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ve İstanbul Milletvekili İsmail Hakkı Tekinel'in, Suç ve cezaların affı hakkındaki 23 Şubat 1963 gün ve 218 sayılı Kanununun 8 nci maddesinin değiştirilmesi hakkında kanun teklifi ile İçel Milletvekili Mazhar Arıkan'ın, Bâzı suç ve cezaların affı hakkındaki 218 sayılı Kanununun 3 ncü maddesinin 1 nci bendinin tadili hakkında kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/574, 2/645, 2/560) (S. Sayısı : 589) [Dağıtma tarihi : 12 . 2 . 1964]

× 30. — Kat mülkiyeti kanunu tasarısı ile Kırşehir Milletvekili Ahmet Bilgin ve 8 arkadaşının ve Afyon Karahisar Milletvekili Asım Yılmaz'ın, kat mülkiyeti kanun teklifleri ve Adalet Komisyonu raporu (1/516, 2/288, 2/325) (S. Sayısı : 524) [Dağıtma tarihi : 11.11.1963]

× 31. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Rifat Öztürkçine'nin ve Trabzon Milletvekili Ahmet Şener ve Çorum Milletvekili Hilmi İncesulu'nun Su ürünleri kanunu teklifi ile Cumhuriyet Senatosu Zonguldak Üyesi Tevfik İnci ve 28 arkadaşının, Balıkçılığın teşvik ve himayesine mahsus kanun teklifi ve Geçici Komisyon raporu (2/377, 2/505, 2/252) (S. Sayısı : 370) [Dağıtma tarihi : 20 . 8 . 1963]

32. — Genel nüfus yazımı kanunu tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/507) (S. Sayısı : 513) [Dağıtma tarihi : 23 . 10 . 1963]

× 33. — Türkiye Elektrik Kurumu kanunu tasarısı ve Kırşehir Milletvekili Memduh Erdemir'in Türkiye Elektrik Kurumu kanunu teklifi ve Geçici Komisyon raporu (1/461, 2/425) (S. Sayısı : 516) [Dağıtma tarihi : 24.10.1963]

× 34. — Konut kanunu tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/493) (S. Sayısı : 534) [Dağıtma tarihi : 24 . 12 . 1963]

35. — Gümrük kanunu tasarısı, 5383 sayılı Gümrük Kanununun 3 ncü fıkrasıyla 71 nci maddesinin değiştirilmesine dair kanun tasarısı ve Millî Savunma ve Dışişleri komisyonları raporları ile İzmir Milletvekili Mustafa Uyar'ın, 5383 sayılı Gümrük Kanununun 134 ncü maddesinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Geçici Komisyon raporu (1/466, 1/204, 2/236) (S. Sayısı : 734) [Dağıtma tarihi : 14 . 7 . 1964]

× 36. — Bursa Milletvekili Sadrettin Çanga ve 106 arkadaşının bölge tiyatroları kanun teklifi ve Geçici Komisyon raporu (2/437) (S. Sayısı : 305) [Dağıtma tarihi : 6 . 7 . 1963]

× 37. — Aydın Milletvekili İsmet Sezgin ve 33 arkadaşının, 5237 sayılı Kanununun 27 nci maddesinin (c) bendinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Geçici Komisyon raporu (2/522) (S. Sayısı : 353) [Dağıtma tarihi : 15 . 7 . 1963]

× 38. — Millî İstihbarat Teşkilâtı kanunu tasarısı ve Geçici Komisyon raporu (1/451) (S. Sayısı : 456) [Dağıtma tarihi : 26 . 9 . 1963]

39. — Tarım Bakanlığı vazife ve teşkilât Kanununa bir madde eklenmesine dair kanun tasarısı ve Tarım Komisyonu raporu (1/708) (S. Sayısı : 776) [Dağıtma tarihi : 14 . 12 . 1964]

40. — Mardin Milletvekili Talât Oğuz'un, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 226 ncü maddesinin ilk fıkrasının değiştirilmesine mütaallik kanun teklifi ve Adalet Komisyonu raporu (2/128) (S. Sayısı : 584) [Dağıtma tarihi : 12 . 2 . 1964]

× 41. — Cumhuriyet Senatosu Edirne Üyesi Tahsîn Banguoğlu ve 32 arkadaşının, Edirne'de bir üniversite kurulmasına dair kanun teklifi ve Millî Eğitim Komisyonu raporu (2/82) (S. Sayısı : 778) [Dağıtma tarihi : 16 . 12 . 1964]

× 42. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Mehmet Ünalı ve 8 arkadaşının, Çukurova Üniversitesinin kuruluşu hakkında kanun teklifi ve Millî Eğitim Komisyonu raporu (2/8) (S. Sayısı: 779) [Dağıtma tarihi: 16.12.1964]

× 43. — Mardin Milletvekili Mehmet Ali Arıkan ve 123 arkadaşının Diyarbakır'da (Gök-alp Üniversitesi adı altında) bir üniversite kurulmasına dair kanun teklifi ve Millî Eğitim Komisyonu raporu (2/32) (S. Sayısı : 780) [Dağıtma tarihi : 17.12.1964]

× 44. — Konya Milletvekili İhsan Kabadayı ve 183 arkadaşının, (Selçuk Üniversitesi adıyla) Konya'da bir üniversite kurulması hakkında kanun teklifi ve Millî Eğitim Komisyonu raporu (2/50) (S. Sayısı : 781) [Dağıtma tarihi : 17.12.1964]

45. — Kütahya Milletvekili Sadrettin Tosbi ve 21 arkadaşının, 7334 sayılı Kanunun bâzi maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ile Eskişehir Milletvekilleri İbrahim Cemalçılar ve Şevket Asbuzoğlu'nun, 7334 sayılı Kanunun bâzi maddelerinin değiştirilmesine dair kanun teklifi ve Millî Eğitim ve Plân komisyonları raporları (2/307, 2/322) (S. Sayısı : 444) [Dağıtma tarihi : 20.9.1963]

46. — Sivil Savunma Kanununa iki ek madde eklenmesine dair kanun tasarısı ve Millî Savunma ve İçişleri komisyonları raporları (1/517) (S. Sayısı : 614) [Dağıtma tarihi : 25.2.1964]

47. — 5539 sayılı Karayolları Genel Müdürlüğü kuruluş ve görevleri hakkındaki Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelde değişiklik yapılmasına dair kanun tasarısı ve Bayındırlık ve Plân ko-

misyonları raporları (1/640) (S. Sayısı : 711) [Dağıtma tarihi : 13.5.1964]

× 48. — Adana Milletvekili Kemal Sarıbrahimoğlu ve iki arkadaşının, Ziraat alet ve makineleri ile kimyevi gübre ve ilaçların ithalât ve memlekette satışının munhasıran Türkiye Zirai Donatım Kurumu tarafından yapılmasına ve bu maddelerin Gümrük Vergisi, resim ve harclardan muafiyatine dair kanun teklifi ile Geçici Komisyon raporu. (2/731) (S. Sayısı : 784) [Dağıtma tarihi : 26.12.1964]

49. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Rifat Öztürkçine ve 5 arkadaşının, Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvelin Emniyet Genel Müdürlüğü kısmında değişiklik yapılması hakkında kanun teklifi ve İçişleri ve Plân komisyonları raporları (2/266) (S. Sayısı : 399) [Dağıtma tarihi : 17.9.1963]

50. — 5247 sayılı İstanbul Üniversitesi kuruluş kadroları Kanununa ek kanun tasarısı ve Millî Eğitim ve Plân komisyonları raporları (1/568) (S. Sayısı : 737) [Dağıtma tarihi : 15.7.1964]

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER